

Berahalar

Tora okumadan önce:

Barehu Et A-do-nay AMevorah.

Mübarek Tanrımız'ın Mübarek olduğunu ilan edin.

בְּרָכוּ אֶת יְהוָה הַמְבָרֵךְ.

[Halk:] Baruh A-do-nay AMevorah Leolam Vaed.

[Halk:] Mübarek Tanrımız ebediyen Mübarektir.

בְּרוּךְ יְהוָה הַמְבָרֵךְ לְעוֹלָם וָעֶד.

Baruh Ata A-do-nay, E-loenu Meleh AOlam, Aşer Bahar Banu MiKol AAmim, VeNatan Lanu Et Torato. Baruh Ata A-do-nay, Noten ATora.

Tüm halklar arasından bizi seçen ve bize Torası'nu veren Evrenin Kralı, Sen, Tanrımız; Mübareksin. Tora'yı veren Sen, Tanrımız; Mübareksin.

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בָּנוּ מִכָּל הָעַמִּים, וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, נוֹתֵן הַתּוֹרָה. (קהל - אָמֵן)

Tora okuduktan sonra:

Baruh Ata A-do-nay, E-loenu Meleh AOlam, Aşer Natan Lanu Torato, Torat Emet, VeHaye Olam Nata Betohenu. Baruh Ata A-do-nay, Noten ATora.

Bize Torası'nu – Gerçek Yasayı – veren ve içimize ebedi yaşamı diken Evrenin Kralı, Sen, Tanrımız; Mübareksin. Tora'yı veren Sen, Tanrımız; Mübareksin.

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר נָתַן לָנוּ תּוֹרָתוֹ תּוֹרַת אֱמֶת, וְיָחִי עוֹלָם נֹטֵעַ בְּתוֹכָנוּ. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, נוֹתֵן הַתּוֹרָה. (קהל - אָמֵן)

פרשת במדבר א וַיִּדְבֶּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה בְּמִדְבַּר סִינִי בְּאֶהָל מוֹעֵד בְּאַחֶר לַחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי בַּשָּׁנָה הַשְּׁנִית לְצֵאתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם לְאֶמֶר:

işlenen ve çölde kırk yıl dolaşıp bu süre zarfında neslin tüm erkeklerinin ölmeleri ile cezalandırılan olay (*Perek* 13 ve 14) henüz gerçekleşmemiş olduğu için, bu noktada halk doğrudan doğruya Erets Yisrael'e gitmek üzere yola çıkacaktır. Nitekim bu ayın 20. gününde *Mişkan*'ın üzerindeki bulut kalkmış, halk yola çıkmıştır (10:11) ve Moşe, kayınpederi Yitro'ya, Erets-Yisrael'e gittiklerini söylemiştir (10:29). Bu nedenle nüfus sayımı, Ülke'nin fethi için gereken askeri durumu belirlemek ve kaç kişinin Erets-Yisrael'de pay almaya hakkı olduğunu saptamak için gereklidir (Raşbam).

Bu üçüncü açıklama ayrıca, Tanrı'nın [her şeyi pekala biliyor olmasına ve nüfusu Moşe'ye bildirebilecek olmasına karşın] sayımı doğal yollarla Moşe'ye yaptırmasını da açıklamaktadır. Tanrı dünyadaki en önemsiz görünen olayı bile denetler, yönlendirir. Buna karşın, her şeyin, Yaratılış sırasında koymuş olduğu doğa kanunları çerçevesinde, günlük olaylar yoluyla gerçekleşmesini tercih eder. Bir mucize gerçekleştireceği [yani doğanın kanunlarına geçici olarak müdahale edeceği] zaman bile, bunu doğal gidişat dahilinde gerçekleştirir. Örneğin Kızıldeniz'in yarılması sırasında Tanrı bunu bir anda yapmak yerine gece boyunca sert bir rüzgar estirerek, olayın "doğalmış" gibi görünmesine önem vermiştir (Şemot 14:21). Benzer şekilde, Erets-Yisrael'in fethi sırasında tüm savaşlar mucizevi öğeler içermesine karşın Tanrı yine de mucizelerin "doğal gidişat dâhilinde", bir savaşın sonucu olarak gerçekleşmesini istemiş, düşman halkları bariz bir mucizeyle bir anda yeryüzünden silmemiştir. Burada da, Tanrı elbette nüfusun kaç kişi olduğunu bilmekte olmasına karşın, görünüşte doğal yollarla gerçekleşecek Erets-Yisrael fethinin ön hazırlığının da doğal yollarla yapılmasını öngörmüştür. Tanrı bu şekilde insanlara, umutlarını mucizelere bağlamamaları ve daima doğal yollarla ellerinden geleni yapmaları gerektiği prensibini öğretmektedir (Ramban; *Meam Loez*).

1. İkinci ayın birinde – 1 İyar 2449 tarihinde (*Targum Yonatan*; Raşi). Yıl, Tişri ayında başlamasına karşın, aylar Mısır'dan Çıkış'ın gerçekleştiği Nisan ayından başlanarak numara-

landırılır. Dolayısıyla, ilk ay Nisan, ikinci ay İyar'dır. Tişri ise yedinci aydır (bkz. Şemot 12:2 açık.).

Sinay çölünde – Tora, Vayikra kitabının son kısmında açıklanan *Şemita* ve *Yovel* mitsvaları "*Sinay dağında*" söylendiği için (bkz. Vayikra 25:1), Tanrı ile Moşe arasında burada açıklanan iletişimin, tıpkı Vayikra kitabının başından itibaren olduğu gibi (bkz. Vayikra 1:1) Buluşma Çadırı'nda, yani *Mişkan*'ın içinde gerçekleştiğini vurgulamaktadır. *Mişkan* kurulana kadar olan dönemde Tanrı Moşe ile konuştuğunda hep bunun "*Sinay dağında*" olduğu söylenmiştir. Ancak Mısır'dan Çıkış'ın ertesi yılında *Mişkan*'ın kurulması sonrasında artık tüm iletişim "*Sinay çölünde*, *Buluşma Çadırı'nda*" gerçekleşmiştir (Ramban; Raşbam). Tanrı'nın Kutsal Varlığı artık *Mişkan*'da barındığı için, Moşe'nin tekrar Sinay dağına çıkmasına bundan böyle gerek yoktur. Tanrı ile olan iletişimi, çöldeki Buluşma Çadırı'nda gerçekleşecektir (İbn Ezra).

Bu mekan değişikliği 3:1'de vurgulanmaktadır. Orada Moşe ve Aaron'un, "Tanrı'nın Moşe'yle Sinay dağında konuştuğu günkü" soyundan bahsedilirken, Aaron'un dört oğlu listelenmektedir. Tanrı Sinay dağında konuştuğu zaman, henüz *Mişkan* hizmete açılmamıştı; dolayısıyla Aaron'un hala dört oğlu hayattaydı. Bunun hemen sonrasında 3:4'te Nadav ve Aviu'nun "Tanrı'nın Huzuru'nda, Sinay çölünde" öldükleri söylenmektedir. Zira ikisi *Mişkan*'ın kurulduğu gün ölmüşlerdir (Vayikra 10:2) ve bundan sonra "*Tanrı'nın Huzuru*", Sinay dağı değil, Sinay çölündeki *Mişkan*'dır (Raşbam).

Midraş buradaki "çöl" sözcüğü üzerinde durur ve Tora'nın üç şey eşliğinde verildiğine dikkati çeker: Ateş (Şemot 19:18), su (Şofetim 5:4) ve çöl (burası). Bu da bir mesaj verir: Bu üç şey dünyadaki herkesin ulaşımına açık olduğu gibi, Tora da samimi olarak onunla ilgilenmek ve onu öğrenmek isteyen herkese açıktır. Ancak çölün bir sembolizmi daha vardır: Çöl ıssız bir yerdir. Buna benzer şekilde, Tora'yı öğrenmek isteyen kişi de kendisini tıpkı çöl gibi sahipsiz, tüm etkilere arınmış hale getirmiş olmalıdır. Tora sadece önyargısız ve ön şart koşmadan öğrenen kişiler tarafından gerçekten öğrenilebilir (Rabenu Behaye).

Bamidbar

[1. Sayım]

1

¹ Tanrı, [Bene-Yisrael'in] Mısır'dan çıkışlarının ikinci yılında, ikinci ayın birinde, Moşe'yle Sinay çölünde, Buluşma Çadırı'nda konuştu ve [şöyle] dedi:

Tora, Vayikra kitabında *korban*larla ilgili yasaları açıklamayı büyük ölçüde tamamladıktan sonra, bir sonraki aşamaya geçmektedir. Bamidbar kitabı, büyük ölçüde, *Mişkan*'la ilgili yasalar ve Bene-Yisrael'in çölde geçirdiği yıllardaki tarihi ile ilgilidir. Ramban, *Mişkan*'la ilgili bu yasalarla, Sinay dağında Tora'nın verilişi sırasında geçerli kurallar arasında dikkat çekici paralellikler saptamıştır. Bu karşılaştırmalar, *Mişkan*'ın daha sonra *Bet-Amikdaş*'ın Tora'nın alınışı sırasında *Şehina*'nın bulunduğu Sinay dağının yerini aldığını ortaya koyar. Tora alınırken *Şehina*'nın yoğun bir şekilde barındığı Sinay dağına sadece Moşe Rabenu çıkmış, halkın belirli bir sınırın ötesine geçmesine izin verilmemiştir. *Mişkan* ve *Bet-Amikdaş*'ta da Leviler dışında Bene-Yisrael'in belirli bir yerden öteye geçmeleri yasaktı. Daha iç bölgelere ise sadece *Koen*ler, ve nihayet, en kutsal kısma sadece *Koen Gadol* girebiliyordu. Kısacası *Mişkan* ve *Bet-Amikdaş*, Tora'nın verilişi sırasında yaşanan, *Şehina*'nın merkezde, özel görevlilerin onun çevresinde, halkın kalanının da daha dış bir halkada bulunduğu durumun bir devamını simgeliyordu. *Mişkan*'ın, ulusun sadece coğrafi değil, kavramsal merkezi haline getirilmesi, halkın "Sinay Dağı"nı her zaman aralarında ve canlı tutmalarını sağlayacaktı. Bene-Yisrael nasıl Tanrı'ya yaklaşma isteğiyle dağın etrafını sarmışlarsa, *Mişkan*'ın etrafında da öyle bir yerleşimle konum alacaklardı. Bu da, onların mevcudiyetlerinin ve yaşamlarının devamının Tora'ya olan yakınlıklarına bire bir bağlı olduğunu simgeler.

Bu doğrultuda, Bamidbar kitabı, *Mişkan*'la ilgili özel yasalarla başlamaktadır. Söz konusu yasalar, on iki kabile açısından *Mişkan*'ın etrafındaki dizilişinin, *Koen* ve Leviler açısından da *Mişkan*'ın sökülmesi, taşınması ve kurulmasının nasıl olması gerektiğini tanımlar. Burada tanımlanan görevler "nöbet" (1:53) olarak adlandırılır. Ama tüm bunlar, *Mişkan*'ın insanlar tarafından korunmaya ihtiyacı olduğu anlamına gelmez. Temel amaç, *Mişkan*'ın yüksek ihtişamı ve prestijini vurgulamaktadır. Hahamlarımız'ın belirttikleri üzere: "nöbetçisi olan bir saray ile nöbetçisi olmayan bir saray, aynı değildir" (*Sifre Zuta*, Korah 8:14).

1.

1-19. Çölde nüfus sayımı. Tanrı, Moşe ve Aaron'a, kabile liderlerinin katılımıyla, 20 yaşın üstündeki erkeklerin kabileler bazında nüfus sayımını yapmalarını emretmektedir. Raşi, Tanrı'nın Bene-Yisrael'i sık sık saymasının bir sevgi işareti olduğunu belirtir. Tanrı Bene-Yisrael'in Mısır'dan çıktıklarında (Şemot 12:37), Altın Buzağı günahı sonrasında (Şemot 38:26) ve şimdi, Kutsal Varlığı'nı onların arasında barındırmaya başladığı zaman sayılmasını istemiştir.

Mişkan 1 Nisan'da kurulmuş, sayım emri onun hemen bir ay sonrasında, 1 İyar tarihinde verilmiştir. Bu emri vermek için Tanrı otuz gün beklemiştir. Bu da, *Alaha*'ya göre bir evin, ancak orada barınmaya başladıktan otuz gün sonra "kalıcı" barınma yeri olarak kabul edilmesi kuralıyla paraleldir. Başka bir deyişle Tanrı öncelikle *Mişkan*'ın Bene-Yisrael içinde Kendi kalıcı barınağı olduğunu vurgulamak için otuz gün geçmesini beklemiş; sayımı bundan sonra emretmiştir (*Biure Maaray*; *İmre Sefer*).

Otoriteler, Tanrı'nın buradaki sayımı neden istediği hakkında bazı olasılıklar ileri sürerler: [a] Mısır'a, 211 yıl önce, sadece yetmiş kişilik bir aile olarak gelen bir ulusun mucizevi gelişimi, sonuç olarak, Tanrı'nın onları çok sevdiğini göstermektedir. Bu ayrıca, her ciddi hayat kaybindan sonra onları sayma gerekliliğini de açıklar. Tanrı, Tora'yı vermek için Bene-Yisrael'i seçmiştir; dolayısıyla Onun için her birey önemlidir (p. 45, Ramban o.a.). [b] Ulusun her bireyinin, Moşe ve Aaron'un kişisel ilgisine hakkı vardır; ve nüfus sayımı da, "Peygamberlerin babası" olarak adlandırılan Moşe Rabenu ile "Tanrı'nın Kutsal Adamı" olarak adlandırılan ağabeyi Aaron'un huzuruna gelen her Yahudi için, ismini söylemek ve kişisel değere sahip bir birey olarak sayılmak için önemli bir fırsattır. Bunun yanında şüphesiz, Moşe ve Aaron onları mübarek kılıp onlar için dua edecek, ayrıca sayımda kullanılan yarım şekellik bağış da, hataları için onarım sağlayacaktır (a.y.). [c] Casusların Erets-Yisrael ile ilgili kötü rapor getirmeleri sonucunda halk tarafından

ב שֶׁאוּ אֶת־רֹאשׁ כָּל־עֲדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁפַּחְתָּם לְבֵית אֲבֹתָם בְּמִסְפָּר שְׁמוֹת כָּל־זָכָר לְגִלְגָּלָתָם:

minde herkesin ismi o kişinin karakteristik özelliklerini yansıtır. Bunun 39 yıl sonrasında, Bene-Yisrael Yarden nehrini geçip Erets-Yisrael'e girmeden hemen önce yapılan sayımda ise durum böyle değildi. O yüzden orada isim detayı belirtilmemiştir (Sforno).

Nüfusunu belirleyin – Tam çeviriyle “başlarını yükseltin/kaldırın” (bkz. Şemot 30:12). Birinin “başını kaldırma” ifadesi, biri olumlu, diğeri olumsuz iki farklı anlama gelebilir: [1] İfadenin bir anlamı, hedefteki kişinin bulunduğundan daha yüksek bir konum elde edeceği şeklindedir. Nitekim, Yosef, Paro’nun içki sorumlusunun rüyasını yorumlarken bu deyim kullanmış ve onun hapisten çıkıp tekrar Paro’nun yüksek hizmetine gireceğini belirtmiştir (bkz. Bereşit 40:13). [2] Diğer anlam ise ölümü ifade eder. Bir kişinin başının “kaldırılması”, başının gövdesinden koparılmasını belirtebilir. Yosef’in, Paro’nun baş fırıncısının rüyasını yorumlarken bu ifadeyi kullandığını ve sonuçta fırıncının kellesini kaybettiğini görmekteyiz (bkz. Bereşit 40:19). Nüfus sayımını belirtmek üzere bu deyim kullanılması, deyim hangi anlamının gerçekleşeceğini halka bağlı olacağını göstermektedir: Bene-Yisrael’i özel kılan bir şey varsa, o da Tora’dır. Bene-Yisrael, eğer Tanrı’ya bağlı kalıp, O’nun yakınlığını hak ederlerse, yükseleceklerdir. Ama buna layık olmazlarsa, çok büyük felaketlerle yüzleşmek durumunda kalacaklardır (Rabenu Behaye; krş. Vayikra Perek 26).

Çoğu otoriteye göre burada emredilen, ikinci bir nüfus sayımıdır. İlk sayım, Mişkan’ın inşasından önce gerçekleştirilmiştir; bkz. Şemot 30:12 ve 38:26 (Şemot 30:15-16, Raşi o.a.; Ralbag). Ancak bazı kaynaklar aslında tek sayım olduğunu ima eder görünmektedir (Midraş – Tanhuma, Ki Tisa 9). Ayrıca bkz. Şemot 30:16 açk.

Kafa başı [sayımla] – İbranice **Legulgelotam**. Tam çeviriyle “kafalarına göre”. Farklı çekimli de olsa aynı sözcük, ilk nüfus sayımının sonucunu veren Şemot 38:26’da da geçmektedir. Bu da,

tıpkı Şemot kitabındaki sayımda olduğu gibi, burada da sayım için yarım şekellik bağışların kullanılacağını gösterir. Bene-Yisrael’in doğrudan sayılmaları yasak olduğu için, “kafa başı” yarımşar şekel alınacak ve nüfus, daha sonra bu şekellerin sayılmasıyla belirlenecektir (Raşi; Gur Arye; bkz. Şemot 30:12-13). Toplanan bu şekeller, toplumsal korbanların satın alınmasında kullanılacaktır (Şemot 30:15, Raşi o.a.). Bu açıklama, tüm nüfus sayımlarının yarım şekellik bağış yoluyla yapılması gerektiği görüşünü takip etmektedir.

Öte yandan, Vilna’lı Gaon Rabi Eliyau Kremer’ göre, “Bireylerine göre Bene-Yisrael’in yekumunu alacağın zaman, sayıldıkları sırada herkes, Tanrı Adına, canının bağışlanma bedelini verecektir...” (Şemot 30:12) sözleri, her nesilde sayımın “canın bağışlanma bedeli” adı altında herhangi bir bağış yapılması ya da herhangi bir nesnenin verilmesi ve daha sonra bunların sayılmasıyla gerçekleştirilmesi gerektiğini belirtmektedir. Yani sayım için mutlaka yarım şekel şartı yoktur [Kral Şaul’un ordusunu yarımşar şekel değil, getirilen kuzular yoluyla sayması, bu görüşü desteklemektedir (bkz. Şemuel I 15:4)]. Ondan hemen sonraki pasukta (Şemot 30:13) belirtilen “yarımşar şekel”lik bağışlar ise, nüfusu belirleme değil, Mişkan’ın inşasına katkı amaçlıdır. Dolayısıyla Vilna’lı Gaon’a göre şimdiki sayımda da yarımşar şekellik bağış yapılmamış, herkes özlük bilgilerini bir papirüs ya da kil parçası üzerine yazıp Moşe’ye getirmiş, nüfus da bunların sayılmasıyla belirlenmiştir (Aktav Veakabala).

Başka bir görüşe göre ise buradaki “**Legulgelotam** – Kafalarına Göre” ifadesi, sayımın doğrudan kafaların sayılmasıyla yapılacağını belirtir. Sayımın verilen nesneler ya da yapılan bağışlar yardımıyla yapılması konusundaki gerekliliğin temelinde, doğrudan sayımın “**Ayin Ara – Kötü Nazar**”ı çekebileceği prensibi vardır (Şemot 30:12 açk.). Ama burada sayım emrini doğrudan Tanrı verdiği için böyle bir endişe yoktur; dolayısıyla doğrudan sayım yapılabilir (Abravanel; Meam Loetz).

² "Ailelerine ve atasal evlerine göre [sınıflandırıp], isim adedine göre [sayarak] tüm Bene-Yisrael toplumunun nüfusunu belirleyin. Kafa başı [sayımla], tüm erkekler [içinde],

2. Ailelerine ... göre – Tora sayımın aile değil kabile bazındaki sonuçlarını vermektedir. Dolayısıyla ailelerin sayımı kendi başına bir amaç değil, kabile bazındaki nüfusu belirlemek içindir (Raşi; *Divre David*; *Sifte Hahamim*). Daha önceki nüfus sayımında (Şemot 30:12 ve 38:26) ulus, kabileler halinde değil, bir bütün olarak sayılmıştır (*Behor Şor*; *Daat Zekenim*).

Rabi Yaakov Kamenetsky Şemot'taki nüfus sayımından farklı olarak buradaki sayımda neden kabileler düzeyinde detaya inildiğini şöyle açıklar: Yahudi hayatındaki merkezi motifin *Mişkan* olduğu açıklanana kadar, bireylerin, ait oldukları kabileleri ile ilgili kimliklerinin bir tür milliyetçilik ve ayrılıkçılığa neden olma tehlikesi vardı. Bu nedenle Şemot'daki sayımda ulus bir bütün olarak sayılmıştır. Şimdi ise *Mişkan* artık birleştirici merkez olarak tanınmış olduğu için her kabilenin, kimliğini ayrı ayrı oluşturmada bir sakınca kalmamıştır. Bunun nimetleri de şimdi ortaya çıkacak, her kabile kendine özel yeteneklerini, Bene-Yisrael'in "Tanrı'ya hizmet etme" şeklindeki ulusal amacı için geliştirmesi gerektiğini fark edecektir. Bu olduktan sonra da, kabileleri birbirlerinden ayıracak tek fark, ulusal görevi yerine getirme konusunda alacakları kendilerine özel rolleri olacaktır. Başka bir deyişle, ulusun bir bütün olarak Tanrı'ya hizmetine her kabile kendine has özellikleriyle katkıda bulunacaktır.

Atasal evlerine göre – İbranice **Bet Avot**. Ya da "atasal ailelerine göre". Bu, baba tarafından geniş aileyi tanımlar (krş. Şemot 6:14 ve 12:3). Kişinin hangi kabileye ait olduğu babasına bakılarak belirlenir (*Talmud – Baba Batra* 109b; Raşi). Kişi, annesinin değil, babasının ailesinin bir devamı olarak kabul edilir (krş. İbn Ezra). Dolayısıyla, örneğin, babası Yeuda, annesi ise Aşer kabilesinden olan bir Yahudi, Yeuda kabilesine mensuptur. Öte yandan bir kişinin Yahudi olup olmadığı annesine bakılarak belirlenir. Yani bir çocuğun annesi Yahudi değilse, babası Yahudi olsa bile çocuk Yahudi değildir (bkz. Vayikra 24:10 açık.).

Grupların, genişliklerine göre, küçükten büyüğe sıralaması şöyledir: Birey, atasal ev (ya da baba

evi), aile, kabile. Bu bakışla "aile"den kasıt aşiret benzeri çok geniş bir grup da olabilir (*Daat Mikra*). Başka bir görüşe göre ise atasal ev, aileden daha geniştir (Ramban). Çevirimiz bu görüş doğrultusundadır. Başka bir görüşe göre ise duruma göre "atasal ev" ile "aile" aynı büyüklükte grupları belirtebilir (krş. Şemot 12:3 ve 12:21).

Bamidbar peraşası, Vayikra kitabının en sonundaki "Tanrı'nın, *Sinay dağında Bene-Yisrael'e [iletmesi için] Moşe'ye emrettiği emirler bunlardır*" (Vayikra 27:34) sözlerinin hemen ardından başlamaktadır. Bu da, bu bölümdeki sayımın şeklinin, Tora'nın verilmesi ile doğrudan ilgili olduğunu ima eder. Bene-Yisrael, Tora'yı almaya özellikle cinsel ahlak açısından yüksek düzeyleri ile hak kazanmışlardır. Buradaki sayım bunu kanıtlar niteliktedir; zira herkesin hangi babaya, hangi aileye, hangi kabileye ait olduğu çok açık ve net bir şekilde belliydi; ve böyle olmasaydı Tanrı bu sayımı kabul etmezdi. Yahudi kadınlar birer ahlak abidesiydi ve Tora'nın açıkça afişe ettiği tek bir kadın dışında (Vayikra 24:11 açık.) ailelerinin saflığını üst düzeyde tutmuşlardı. Bene-Yisrael Tora'ya işte özellikle, aile kurumunun bu temiz ve saf durumu sayesinde hak kazanmışlardır. Buna bağlı olarak, Şitim adlı yerde Bene-Yisrael ilk kez cinsel ahlaksızlık günahına bulaştıklarında son derece sert bir şekilde cezalandırılmışlar, günah işleyen binlerce kişi hayatını kaybetmiştir (25:1-9). Bu nedenle Tanrı, hayatta kalan kişilerin tekrar "atasal evlerine göre" sayılmalarını emrederek, onların bireysel olarak günaha katılmadıklarını ve seçkin atalarına layık olduklarını tekrar vurgulamıştır (26:2) (*Meam Loetz*).

İsim adedine göre – Her bir isim sayılacaktır. İnsanların ismen sayılmaları, onlara verilen önemi gösterir. Sayım sırasında herkes Moşe ve Aaron'a gelip ismini söyleyecektir (Rabenu Behaye). Bu da halk için büyük bir onurdur. Tanrı sayımın her bireyin "özel"liği vurgulanacak şekilde yapılmasını istemiştir. Başka bir deyişle Moşe aile reisine gidip "ailende kaç kişi var? Kaç oğlun var?" diye sormakla yetinmeyecek, sayımı, herkesin bizzat kendi huzuruna gelmesiyle gerçekleştirecektir (Ramban). Tarihin o dön-

ג מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה

וּמֵעַלָּה כָּל־יָצָא צָבָא בְּיִשְׂרָאֵל תִּפְקְדוּ אֹתָם לְצִבְאָתָם אֹתָהּ

וְאַהֲרֹן: דַּ וְאַתְּכֶם יִהְיוּ אִישׁ אִישׁ לַמִּטָּה אִישׁ רֹאשׁ לְבֵית־אֲבֹתָיו

הוּא:

gelen **Pikadon** da aynı kökten türemiştir. Zira emanet bırakılan şeye özel dikkat gösterilmelidir. Nüfus sayımı konusu çerçevesinde, sözcük, sayımın, insanların “*can-bedeli*” olarak yarımşar *şekel* bağışlaması yolu ile yapılması gerektiğini belirtir (Ramban; bkz. Şemot 30:12-13).

Başka otoriteler ise, bu sayımın, Bene-Yisrael’in tüm bireylerinin ayrı ayrı listelendiği isim listeleri yoluyla yapıldığı görüşündedir (Rallbag; *Şaar Apesukim*; *Aderet Eliyau*; krş. *Lekah Tov*).

Aaron – Şemot kitabındaki sayımda ise Aaron’la ilgili özel bir emir yoktur. Bunun nedeni, sayımın emredildiği Ki Tisa peraşasında anlatılan Altın Buzağı olayıdır. Tora orada bu günaha bulaşanların başına ne geldiğini açıklamaktadır. Aaron da, son derece temiz niyetler taşımasına karşın, işlenen günahla bağlantılı olduğu için oradaki sayımda ismi zikredilmemiştir. Burada ise sayımın amacı Tanrı’nın Bene-Yisrael’e olan sevgi ve yakınlığının vurgulanması olduğu için, Aaron da emre dahil edilmektedir. Bu da Tanrı’nın, Aaron’a olan sevgisini bir kez daha göstermektedir (*Meam Loez*).

4-15. Kabile liderleri. Moşe ve Aaron, her kabileyi, liderlerinin katılımıyla sayacaklardır (Raşi). Kabile başkanları, kendi kabile üyelerinin soyu hakkında bilgi sahibi olan kişilerdir. Sayım sırasında Moşe ve Aaron’la “birlikte” olmalarının nedeni budur (Sforno). Liderlerin katılmasının başka bir nedeni ise, nüfus sayımının yapılmasındaki, “Erets-Yisrael’in fethi ve kabileler arasında paylaşılması” şeklindeki amaçtır (Malbim).

Liderler listesindeki ilk isim Elitsur’dur. Bu ismin anlamı “Tanrım, [beni koruyan sağlam bir] Kayadır” şeklindedir. Listedeki en son isim ise, [Ahira ben Enan’ın babasının ismi] Enan’dır. Bu isim “**Ayin** – Göz” sözcüğüyle aynı kökten gelir. Bu isimler, “**Yitserenu Keişon Eno** – [Tanrı]

Onları Gözümün Bebeği Gibi Korudu” (Devarim 32:10) pasuğunu hatırlatır. Bu ifade, çölde halkı kuşatan ve koruyan Onur Bulutları’nı kastetmektedir (*Baal Aturim*). Dolayısıyla, liderlerin listesindeki sıralama da, Bene-Yisrael’in, Tanrı’nın “Koruyucu” olduğuna ve daima öyle kalacağına dair olan inancını simgeler.

Liste, önce Lea’nın çocukları ile başlar: Reuven, Şimon, Yeuda, Yisahar ve Zevulun. Sayıma katılmayan Levi ise listede yer almamaktadır. Liste Rahel’in çocukları ile devam eder: Yosef’in oğullarından Efrayim’e, *behor* olan Menase’den küçük olmasına karşın, Yaakov’un onlara beraha verdiği zaman izlediği sıraya (bkz. Bereşit 48:20) uygun olarak öncelik verilmiştir. Efrayim ve Menase, babaları Yosef’i temsil ettikleri için, Rahel’in küçük oğlu Binyamin’den önce listelenmişlerdir. Binyamin’den sonra, kalanlar arasında en büyük kişi olan, Bila’nın *behor* oğlu Dan gelmektedir. Ardından Zilpa’nın küçük oğlu Aşer listelenmektedir; çünkü *Perek 2*’deki kamp dizilişinde, Dan’ın liderliğindeki bölükte onun hemen yanında Aşer yer alır (bkz. 2:27). Kalan iki kabile arasında Gad’a öncelik verilmiştir; çünkü o, Zilpa’nın *behor* oğludur. Son sırada da Naftali yer almaktadır (İbn Ezra).

4. Her kabileden – Burada “*kabile*” olarak çevrilen sözcük, **Mate**, tam anlamıyla “*asa*” ya da “*dal*” anlamına gelir [başka yerlerde kullanılan benzer anlama sahip **Şevet** sözcüğü de “*kabile*” anlamındadır]. Asa hükümdarlık ve güç ifade eder (krş. Bereşit 49:10). Ayrıca bu sözcük, “*dal*” anlamı ele alındığında, daha büyük bir gövdeye ait olup ondan türeyen kısmı belirtir. Nitekim kabileler de, Bene-Yisrael bütünüünün farklı “*dallar*”dır. Dahası, her kabile, bir kişi – başkan – tarafından temsil edilmektedir ve başkanların her birinin elinde bu konumu simgeleyen asalar vardır (bkz. 17:17). (*Daat Mikra*).

³ yirmi yaş ve üstündeki, [yani] Yisrael'de orduya katılabilecek herkesi, kolordularına göre sayacaksınız - sen ve Aaron.

⁴ "Sizinle birlikte her kabileden birer kişi olacak. Her biri, atasal ailesinin başkanı [konumunda] olacaktır.

3. [Yani] – Bu ekleme Raşi'nin açıklaması doğrultusunda yapılmıştır. Buna göre pasuk, yirmi yaşından küçüklerin askere alınmadığını öğretmektedir.

[Raşi'ye göre pasuk, "yirmi yaş ve üstünde olanlar içinde sadece savaşılabilecek durumda olanları say" demekte değildir. Zira öyle olsa, yirmi yaşın altındakilerin de askere alınabileceği gibi bir izlenim doğabilirdi (*Mizrahi; Sifte Hahamim*). Öte yandan bazı kaynaklara göre, pasuktaki "orduya katılabilecek herkes" ifadesi, söz konusu yaş grubuna dahil olmalarına karşın, fiziksel engeli nedeniyle orduya katılamayan kişilerin sayımın dışında bırakılacağını göstermektedir (*Midraş Agadol*).]

Savaşa uygunluk açısından asgari yaş yirmidir, çünkü insanlar fiziksel olarak savaşılabilecek olgunluğa bu yaşta erişirler (Ramban). Hahamlarımız'ın belirttikleri üzere "yirmi yaşındaki biri [hayatın mücadelelerinde engelleri] kovalama [yaşına ulaşmıştır]" (*Mişna – Pirke Avot* 5:25). Bu öğretinin açılımlarından biri de, yirmi yaşındaki birinin "savaşta düşmanı kovalama" yaşına eriştiği şeklindedir (Rabenu Behaye). *Mişkan*'daki görevler için asgari yaş ise otuzdur (bkz. 4:3).

Yisrael'de – Yani sayılacak olan kişiler *Yisreeli* olmalıdır. Başka bir deyişle, halkla birlikte Mısır'dan çıkan *Erev Rav* adlı karışık kalabalık (bkz. Şemot 12:38, Şemot 32:1 ve 32:4 açık.) sayıma dahil edilmemiştir (İbn Ezra).

Orduya katılabilecek – İbranice *Yotse Tsava*. Tam çeviriyle "orduya katılmak üzere çıkabilecek". Bunlardan *Tsava* sözcüğü genel olarak "ordu" anlamında kullanılır. Dolayısıyla [özellikle sayımın askeri gücün belirlenmesi amacını taşıdığı görüşüne göre] burada da, *Tsava* sözcüğü orduyu ifade etmektedir (Saadya Gaon; Raşi). *Talmud*'dan (*Baba Batra* 121b) anlaşıldığı kadarıyla, bu sayıma altmış yaşın üstündekiler katılmamıştır. Bu da anlamın "ordu" şeklinde olabileceği görüşünü desteklemektedir.

Öte yandan Ramban, *Tsava* sözcüğünün, daha geniş anlamıyla, kalabalık bir ekibi ya da belirli bir amaç taşıyan bir topluluğu tanımladığını belirtir (bkz. 4:3). Ordu da bu tanıma dahil olmasına karşın, bu tanıma uyan tek sözcük değildir. Örneğin *Mişkan*'daki *Kiyor*'un yapımı için malzeme olarak aynalarını getiren kadınların Toplanma Çadırı'nın girişinde "kümelendikleri" söylendiğinde de bu sözcüğün kökü olan fiil kullanılmıştır (Şemot 38:8). Ayrıca bkz. Bereşit 2:1 (... *Vehol Tsevaam*). Bu görüşü destekleyecek başka pasuklar da, *Mişkan*'daki görevle uğraşan topluluğu *Tsava* olarak tanımlayanlardır (ör. 4:3, 4:23, 4:30).

Bu ikinci görüş doğrultusunda, sözcük ordudan daha geniş bir anlamla tüm toplumu belirtmekte, dolayısıyla toplumun, hak ve görevler açısından tam ve aktif üyeleri olan kişilerin sayılacağını ifade etmektedir (Ramban; *Aktav Veakabala*). Dolayısıyla alternatif bir çeviri "kamı görevine uygun olanlar" şeklinde yapılabilir (*The Living Torah*).

Kolordularına göre – İbranice *Letsivotam*. Bu da *Tsava* kökünden gelir (bkz. ö.a.). "Ordu", silahlı kuvvetlerin tümünü ifade ettiği için burada onun yerine, "kolordu" çevirisini tercih ettik. Tümen, on bin kişiden oluşan askeri birliğe verilen isimdir. Birkaç tümeden oluşan birlik ise kolordu olarak adlandırılır. Buradaki sayılar da kolorduya yakın olduğu için "kolordular" çevirisi daha uygun görüldü. Her durumda, sözcüğün gerçek anlamı "ordu"dur.

Alternatif olarak "topluluklarına göre". Çünkü her bir kabile, başlı başına büyük bir kalabalıktır (Ramban).

Sayacaksınız – İbranice *Tifkedu*. Buradaki *Pakad* kökü *Tanah*'ın her yerinde bahsi geçen kişi hakkında özel takdiri, ona yönelik yakınlığı belirtir (ör. Bereşit 21:1 ve 50:24) [Bu Türkçe'deki "saymak" sözcüğüyle benzer niteliktedir. Bu fiil, hem "sayıyı belirlemek" hem de "önemsemek" anlamı taşır]. Benzer şekilde, "emanet" anlamına

הַוְאֵלָה שְׁמוֹת הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר יַעֲמְדוּ אִתְּכֶם לְרֹאוֹךָ אֱלִיָּצוֹר	5
בֶּן-שָׂדִיאוֹר: וּלְשִׁמְעוֹן שְׁלֵמִיאל בֶּן-צִוְרִישָׁדַי: זֶלִיהוּדָה נַחֲשׁוֹן	6-7
בֶּן-עַמִּינָדָב: הַלִּישֶׁשֶׁכָּר נְתַנְאֵל בֶּן-צִוְעָר: ט לְזִבּוּלָן אֱלִיאָב	8-9
בֶּן-חֵלָן: י לְבִנֵּי יוֹסֵף לְאֶפְרַיִם אֱלִישַׁמֶּע בֶּן-עַמִּיהוּד לְמִנְשֶׁה	10
גַּמְלִיאֵל בֶּן-פִּדְהָצוֹר:	

açidan Nahşon sözcüğünün son harfi olan Nun, Lamed'in yerini almış olarak görülebilir ve isim "**Nahşol** – *Dev Dalga*" şeklinde de anlaşılabilir. Bu da Nahşon'un, Kızıldeniz'deki mucizeyi tetikleyen bir davranışla kendisini büyük dalgalara atışına gönderme yapar (Şemot 14:22). Nahşon denize girmeye gönüllü olunca (*Nadav*), halkı da (*Ami*) onun ardından gelmiştir ve bu, tarihin en ünlü mucizelerinden birinin gerçekleşmesini tetiklemiştir (7:12, *Or Ahayim* o.a.).

Aminadav, Aaron'un eşi Elişeva'nın babasıdır. Dolayısıyla Nahşon, Aaron'un kayınbiraderidir (bkz. Şemot 6:23). Ayrıca bkz. Şemot 14:22 açık.

8. Netanel ben Tsuar – "**Natan** – *Verdi*" ve "**E-l** – *Tanrı*" sözcüklerinin birleşiminden "Tanrı Verdi". Babasının ismi ise olasılıkla "**Tsair** – *Genç*" ya da "**Tsoer** – *Sürülerden Sorumlu*" (bkz. Zeharya 13:7) sözcüklerinden türemiştir.

Tanrı "Size iyi bir öğretiyi verdim; Toram'ı terk etmeyin" (Mişle 4:2) demiştir. Öte yandan Hahamlarımız'ın öğrettikleri üzere, Tora bilgisine gerçekten sahip olmak büyük çabalar ve sıkıntılar gerektirir. Bu bakışla **Netanel** [=Tanrı'nın Verdiği] ismi, Tora'nın verilmesine, **Tsuar** ise ["**Tsaar** – *Sıkıntı*"] kökünden, Tora öğrenim ve uygulaması için gereken fedakarlıklara gönderme yapmaktadır (7:18, *Or Ahayim* o.a.).

9. Eliav ben Helon – "**E-li** – *Tanrım*" "**Av** – *Babadır*". Babasının ismi Helon, "*kuvvat*" anlamındaki **Hayil** sözcüğüyle bağlantılıdır.

Alternatif olarak burada, asıl olarak ticaretle uğraşan ve Tora öğrenimine sadece sabit vakitler ayıran Zevulun kabilesinin, tüm vaktini Tora öğrenimine veren Yisahar kabilesini maddi olarak desteklemesine gönderme yapılıyor olabilir. Zevulun, temel olarak "**Hulin** – *Kutsal Olmayan*" ticaret işiyle meşgul olmasına karşın, verdiği

destek sayesinde Yisahar'ın öğrendiği Tora'nın liyakatine ortak olmanın ötesinde onun "babası/hamisi" (**Av**) olma konumunu elde etmiştir. Dolayısıyla isim şöyle anlaşılabilir: **Eli**: Beni, **Av**: "baba/hami" olarak adlandırmalarına, **Helon**: kutsal olmayan meşgalemi kutsiyete yönelttiğim için hak kazandım (7:24, *Or Ahayim* o.a.; 2:3 açık.).

10. Yosef'in soyu – Yani pasukta geçen Efrayim ve Menase kabileleri. Yaakov'un on iki oğlundan Levi, özel bir konumdadır ve Erets-Yisrael'de pay sahibi olan on iki kabilenin arasında değildir. Levi kabilesini çıkardığımızda Yaakov'un on iki oğlundan geriye on bir kişi kalır. Yosef'in oğulları Efrayim ve Menase, Yaakov tarafından kendi oğullarının statüsüne yükseltildiğinden (Bereşit 48:5), onun yerini iki kabile almakta ve kabile sayısı tekrar toplam on ikiye ulaşmaktadır.

Elišama ben Amiud – "**E-li** – *Tanrım*" "**Şama** – *Duydu*". Babasının ismi Amiud, "[Yakınım] [=Tanrım]" Ulaşılmazdır" anlamına gelir.

Midraş'ta (*Tanhuma*) Rabi Meir ve Rabi Yeosua ben Korha bu ismi, Efrayim'in babası Yosef'in yaşadığı olayla bağlantılı bir şekilde açıklarlar. Yosef, efendisi Potifar'ın karısının isteklerine karşılık vermediği için iftiraya uğrayıp on iki yıl hapiste kalmıştır (Bereşit Perek 39-41). Yosef bu büyük sınava Tanrı'ya olan bağlılığı sayesinde dayanmış (Bereşit 39:9), artık teslim olmak üzereyken, Tanrı onun duasına, onun gözlerinin önüne babasının yüzünü getirerek cevap vermiştir (Bereşit 39:11 açık.). Aslında *Şehina*'nın ta Kendisi olan bu görüntü, Yosef'in dayanma gücünü arttırmış ve Yosef bu sayede günahattan kurtulmuştur. Bu açıdan isim, "**Elay Şama** – [*Tanrı*] Beni Duydu", "**İmi Od** – [*Tanrısız*] Görkem Yanımdaydı" şeklinde anlaşılabilir (7:48, *Or Ahayim* o.a.).

⁵ [Sayımda] Yanınızda duracak kişilerin isimleri şunlardır:

"Reuven [kabilesi] adına Elitsur ben Şedeur.

⁶ "Şimon adına Şelumiel ben Tsurışaday.

⁷ "Yeuda adına Nahşon ben Aminadav.

⁸ "Yisahar adına Netanel ben Tsuar.

⁹ "Zevulun adına Eliav ben Helon.

¹⁰ "Yosef'in soyu için;

"Efrayim adına Elişama ben Amiud.

"Menaşe adına Gamliel ben Pedatsur.

5. İsimleri şunlardır – Kabile başkanlarının listelendiği diğer örnekler için bkz. *Perek* 2, 7 ve 10. Anlaşıldığı kadarıyla bu başkanlar kabileleri adına yeni seçilmiş değildirler. Nitekim, *Mişkan*'ın inşası için bağış toplandığı sırada kabile başkanlarından bahis vardır (*Şemot* 35:27). Ayrıca bu sayımdan bir ay önce *Mizbeah*'ın açılışı için kabileleri adına *korban*ları bu kişiler getirmişlerdir (bkz. 7:2 v.d.). Dolayısıyla şimdiki sayımda onlar için yeni bir atama söz konusu değildir; sadece kabile başkanları olarak önceden sahip oldukları konumları daha da güçlenmiştir (*Aamek Davar*; *Daat Mikra*).

Elitsur ben Şedeur – Yani "Şedeur'un oğlu *Elitsur*". Çevirimiz boyunca, özel bir gereklilik olmadığı sürece (ör. 16:1) bu isimleri bir bütün olarak bırakmayı tercih ettik.

"**Eli** – *Tanrım*" ve "**Tsur** – *Kaya*" sözcüklerinin birleşiminden oluşan isim, "Tanrım Kayam'dır/Gücüm'dür" anlamına gelir. Babasının ismi Şedeur da, "**Şa-da-y** – *Her Şeye Yeten [Tanrı]*" (krş. *Bereşit* 17:1 açık.) ve "**Ur** – *Ateş*" sözcüklerinin birleşiminden oluşur: "Tanrı, Ateştir".

Farklı bir görüşe göre isim "**Tsori** – *Pelesenk*" [=balsam] sözcüğüyle bağlantılıdır. *Tanah*'ta pelesenkin, tedavi amaçlı bir madde olarak sunulduğu görülmektedir (*Yirmeyau* 8:22). Ancak oradaki kullanım da mecazidir ve "günahın tedavisi", yani *Teşuva* anlamında kullanılmaktadır. Dolayısıyla *Elitsur* ismi, Reuven'in, babasına karşı işlemiş olduğu kabahatin (*Bereşit* 35:22 açık.) hemen sonrasında yaptığı tam *Teşuva*'nın Tanrı tarafından kabul edilmiş olmasına dair bir gönderme olabilir: *Eli Tsori*: "Tanrım, [mecazi olarak] pelesenk [ile tabir edilen teşuvamı kabul etti]". Reuven'in *Teşuva* yaptığı ve bunun kabul edildiği, Yaakov'un oğullarının, olayın hemen sonrasında verilen listesinde

Reuven'in yine "*Yisrael'in behoru*" olarak adlandırılmasından anlaşılmaktadır (*Bereşit* 35:23) (7:30, *Or Ahayim* o.a.).

6. Şelumiel ben Tsurışaday – "**Şelomi** – *Selametim*" "**E-l** – *Tanrı'dır*" ve "**Tsuri** – *Kayam*" "**Şa-da-y** – *Her Şeye Yeten [Tanrı'dır]*". Bazı kaynaklar onun, 25:14'te ismi geçen Zimri ben Salu ile aynı kişi olduğunu belirtir (*Talmud – Sanedrin* 82b; *Hizkuni*).

Alternatif olarak isim "**Şilem** – *Ödemek*" köküyle bağlantılı olarak, "Tanrı ödedi/karşılık verdi" anlamına gelebilir. Bu, iki olaya gönderme yapmaktadır: [a] Yosef'in, kardeşlerinin kendisine yaptıklarının karşılığı olarak, olayların önde gelen elebaşlarından olan Şimon'u hapsedmesi (bkz. *Bereşit* 37:19 ve 42:24). [b] Tanrı'nın, Şimon kabilesinden Zimri ben Salu'nun başı çektiği ahlaksızlık olayında bu kabileyi ölümcül bir salgınla cezalandırması (25:1 v.d.). Babasının ismi Tsurışaday da, Tanrı'nın [= *Tsuri*] cezalandırma sırasında kabileyi tamamen tüketmeyip bir noktada ölümlere "yeter" demesidir. Bu da Tanrı'nın "**Şa-da-y** – *Yeter [diyen]*" olmasıyla bağlantılıdır (krş. *Bereşit* 1:9-13 açık.) (7:36, *Or Ahayim* o.a.).

7. Nahşon ben Aminadav – İsim "**Nahaş** – *Yılan*" sözcüğünden gelir ve cüretkarlık ifade eder. Nahşon, Kızıldeniz'e henüz yarılmadan önce ilk giren kişi olarak bu cüretkarlığını göstermiştir. Babasının ismi "**Ami** – *Halkım*" "**Nadav** – *Gönüllü Oldu*" anlamındadır. Bir görüşe göre buradaki **Ami** sözcüğü de Tanrı'yı ifade eder. Bu, **Nadav** sözcüğünün "cömertçe davrandı" şeklindeki diğer anlamıyla birleştiğinde, isim "*Tanrım Cömerttir*" manasında da olabilir.

İbranice'de bazı harfler birbirinin yerini alabilir. Bunun bir örneği Lamed-Nun değişikliğidir. Bu

יֵא לְבִנְיָמִן אֲבִיָּהּ בֶּן־גִּדְעָנִי יֵב לָדָן אַחִיעֶזֶר	11-12
בֶּן־עַמִּישַׁדַּי יֵב לְאֶשֶׁר פִּגְעִיאל בֶּן־עֶכְרָן יֵב לָגָד אֶלְיָסָף	13-14
בֶּן־דְּעוּיָאל מִן לְנִפְתָּלִי אַחִירָע בֶּן־עֵינָן מִן אֶלֶה קְרִיאִי [קְרוּאִי]	15-16
הָעֵדָה נְשִׂאֵי מִטּוֹת אֲבוֹתָם רָאשֵׁי אֶלְפֵי יִשְׂרָאֵל הֵם יִזְיָקָה	17
מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אֵת הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר נָקְבוּ בְּשֵׁמוֹת:	

Bilin/Tanuyim". İsmi iki farklı versiyonu için bkz. 2:14 açık.

"pınar" anlamına gelen *Ayin* sözcüğünden türemiştir.

Gad kabilesi [Reuven ve yarı-Menaşe kabilesi ile birlikte] Yarden nehrinin doğu kıyısında kalan bölgelerde yerleşmiştir. Bu bölge Erets-Yisrael'e ait olmamasına karşın, Erets-Yisrael'i ilgilendiren kanunlar burası için de geçerli olmuştur (*Mişna* – *Şeviit* 9:2). Bu kabile[ler] söz konusu bölgeleri böylece Erets-Yisrael'e katmış (*Yasaf*), Tanrı da (*E-I*) bunu uygun görmüştür. Onlar burayı ele geçirdikleri sırada Bene-Yisrael henüz Erets-Yisrael'i fethetmemişti. Bu nedenle Moşe Rabenu onların burada yerleşme isteklerini hoş karşılamamıştı. Ancak onlar Erets-Yisrael'in fethinde diğer kabilelere yardım edecekleri sözünü verince Moşe Rabenu da onların isteklerini kabul etmiştir. Ama önce bu bölgede surlu şehirler inşa etmişler ve kabilenin savaşmayacak olan kesimini buralara toplamışlardır (*Yasaf*) (bkz. *Perek* 32). Erets-Yisrael'in fethinden sonra Reuven, Gad ve yarı-Menaşe kabileleri bu bölgelere geri gelmişler, orada bir *mizbeah* kurmuşlardır. Diğer kabileler bunun Tanrı'dan uzaklaşma ve putperestliğe yönelme işareti olabileceği gerekçesiyle onları sertçe uyarmak için elçiler göndermiş, onlar da cevaben, Erets-Yisrael'in dışında yaşadıkları için gelecek nesillerde diğer kabilelerden dışlanabileceklerinden korktukları, bu *mizbeahı* da böyle bir durum karşısında tanıklık etmesi amacıyla bir sembol olarak inşa ettikleri izahatını vererek Tanrı'yı bilen (*Yodee E-I ~ Deuel*) sadık kullar olduklarını bir kez daha tasdik etmişler, böylece bu kriz sona ermiştir (Yeşua *Perek* 22) (7:42, *Or Ahayim* o.a.).

15. Ahira ben Enan – "*Ahi* – Kardeşim [=Yakınım = Tanrım]" ve "*Raa* – Çobanlık Etmek" sözcüklerinden, "*Ahira* – Tanrım Çobanımdır". Babasının ismi Enan ise, "göz" ya da

Naftali kabilesinin Erets-Yisrael'deki payı oldukça bereketliydi ve o da bu paydan memnundu (bkz. *Devarim* 33:23). Kardeş kabilelerin bazıları ise paylarından çok memnun değillerdi. Bu kardeşlerin (*Ahim*) gözünde payları kötüydü (*Ra*). Naftali'nin gözünde (*Enan*) ise kendi payı iyiydi (7:78, *Or Ahayim* o.a.).

16. Atasal kabilelerinin başkanları – "Atalarının [=Yaakov'un oğullarının] ismiyle anılan kabilelerinin başkanları".

Toplum temsilcileri – İbranice *Kerue Aeda*. Tam anlamıyla "*toplumun/cemaatin çağrılanları*" (Raşi) ya da "*cemaatin çağrıldıkları*". Halkın üst düzey yönetimi önemli konuları ele aldığı zaman, kabilelerin temsilcileri olarak her zaman bu adamlar çağırılırlardı (Raşi; İbn Ezra). Başka bir deyişle bu kişiler sadece sayım için değil, her önemli durumda kabilelerini temsilen gelirlerdi (*Nahalat Yaakov*). Alternatif olarak "*toplumun önde gelenleri*" ya da "*toplumun ünlüleri*" (*Septuaginta*).

Yisrael'in binli gruplarının başlarıydılar – Tam çeviriyle "*Yisrael'in binlerinin başlarıydılar*". Halk, en büyüğü biner kişilik olan gruplar halinde organize edilmişti (bkz. *Şemot* 18:21) ve bu liderler, kendi kabilelerindeki tüm binli grupların başlarıydılar (İbn Ezra). Alternatif olarak, bu tanım, bu başkanların binlerce kişiden oluşan halkın tümü tarafından liderler olarak kabul edildiğini belirtir (Rabi Hirsch).

17. İsimleri açıklanan – İbn Ezra. İbranice *Nikevu*. Bkz. *Bereşit* 30:28. Tam çeviriyle "[*ken-disine burada*] isimleri söylenmiş/teklâffuz edilmiş" (Raşi). *Nakav* kökü. Bkz. *Vayikra* 24:11 açık.

11 "Binyamin adına Avidan ben Gidoni.

12 "Dan adına Ahiezer ben Amişaday.

13 "Aşer adına Pagiel ben Ohran.

14 "Gad adına Elyasaf ben Deuel.

15 "Naftali adına Ahira ben Enan."

16 Bunlar, atasal kabilelerinin başkanları olan toplum temsilcileri, Yisrael'in binli gruplarının başlarıydılar.

17 Moşe - ve Aaron - isimleri açıklanan bu kişileri aldı.

Daha ileride Şimon kabilesi başkanının (34:20) ve Naftali kabilesi liderinin (34:29) babalarının isimlerinin de Amiud olduğunu görüyoruz. Olasılıkla bu, yaygın bir isimdi. Elişama, Yeoşua'nın babası Nun'un babasıdır (bkz. Divre Ayamim I. 7:26).

Gamliel ben Pedatsur – "**Gamal** – Bahşetti" ve "**E-I** – Tanrı" sözcüklerinden "**Gamliel** – Tanrı'nın Bahşettiği". "**Pada** – Kurtardı" ve "**Tsur** – Kaya" sözcüklerinden "**Pedatsur** – Kaya'nın [=Tanrı'nın] Kurtardığı".

Önceki açıklamanın bir devamı olarak bu da Yosef'in başından geçenlere gönderme yapıyor olabilir. **Gamliel**, Tanrı'nın Yosef'e büyük iyilikler bahşetmesini ve **Pedatsur**, Tanrı'nın Yosef'i, gösterdiği babasının görüntüsü ile [ya da farklı bir bakışla on iki yılın bitiminde hapisten] kurtardığını ima eder (7:54, *Or Ahayim* o.a.).

11. Avidan ben Gidoni – "**Avi** – Babam [=Tanrım]" "**Dan** – Yargıladı". Babasının ismi, "**Gada** – Bıçmek; Sert Bir Darbe İle Ucunu Kesmek" kökünden gelir ve düşmanın "boynuzunu" koparmayı ifade eder. [Boynuz, sembolik olarak gücü ve onuru simgeler; tıpkı bir boğanın silahının ve onur kaynağının boynuz olması gibi.]

Bu isim, Yisrael'in ilk kralı, Binyamin kabilesine mensup Şaul'a gönderme yapar. David, kendisini öldürmek için sürekli takip eden Şaul'u "**Avi** – Babam" olarak adlandırmıştır (Şemuel I 24:11). Şaul, Tanrı'nın, Amalek'i tamamen yok etmesi şeklindeki emrini uygulamadığı için Tanrı tarafından yargılanmış (**Dan**) ve Yisrael krallığı onun soyundan kesilmiştir (**Gada**). İsim aynı zamanda Amalek soyunu yok eden Mordehay'a da gönderme yapar (7:60, *Or Ahayim* o.a.).

12. Ahiezer ben Amişaday – "**Ahi** – Kardeşim

[=Yakınım = Tanrım]" "**Azar** – Yardım Etti". Babası: "**Ami** – Halkım [=Yakınım = Tanrım]" "**Şa-da-y** – Her Şeye Yetendir".

İsim olasılıkla, bu kabileye mensup Şimşon'a gönderme yapar (bkz. Şofetim Perek 14). Yisrael'in hakimi olan Şimşon, insanüstü bir güce sahipti ve o dönemde Bene-Yisrael'i baskı altında tutan Filistiler'e kök söktürüyordu. Yaptığı savaşlarda Tanrı ona yardım ediyor (**Ahi Ezer**) ve onu başarılı kılıyordu (Şofetim 14:19). Daha ileride Filistiler'in eline düşüp gözleri oyulduktan sonra da Tanrı onun yanında yer almış ("**İmi Şa-da-y** – Tanrı Benimle") bunun sonucunda, kendisi de ölürlen, hayatı boyunca öldürdüğünden daha fazla düşmanı yok etmiştir (Şofetim 16:30) (7:66, *Or Ahayim* o.a.).

13. Pagiel ben Ohran – "**Paga** – Dua Etmek" kökünden, "**Pagiel** – Duam Tanrı'yadır". Ya da babasının sıra dışı isminden dolayı [**Ohran**: Üzgün] "**Paga** – Vurdu; Zarar Verdi" kökünden, "**Tanrı Vurdu**".

Midraş'a göre Aşer, Reuven'in babasına karşı işlemiş olduğu kabahati (Bereşit 35:22) diğer kardeşlerine anlatmış, ama kardeşleri ona sertçe çıkmışlardır. Ancak sonra Reuven olayı kabullenince diğer kardeşleri Aşer'i tekrar yakınlık göstermişlerdir. **Paga** kökü gücendirmek anlamına gelir. **Ahar** kökü ise, duruluğu güzelliği bozmak, utandırmak anlamları taşıyabilir. Bu açıdan Pagiel ben Ohran'ın ismi, Yaakov'un oğullarının önce Aşer'e sert çıkmışlarını, sonra Reuven durumu kabullenince onu da üzmelerini yansıtır olabilir (7:72, *Or Ahayim* o.a.).

14. Elyasaf ben Deuel – "**E-I** – Tanrı" "**Yasaf** – Ekledi". Babasının ismi 7:42, 7:47 ve 10:20'de de Deuel'dir. Ancak 2:14'te, babasının ismi Reuel olarak verilmiştir (krş. *Septuaginta*). "**Deu** – Bilin/Tanıyım" sözcüğünden "**Deuel** – Tanrı'yı

יָה וְאֵת

כָּל־הָעֵדָה הִקְהִילוּ בְּאַחַד לַחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי וַיְתִלְדּוּ עַל־מִשְׁפַּחְתָּם
לְבֵית אֲבֹתָם בְּמִסְפַּר שְׁמוֹת מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וּמַעְלָה לְגִלְגָּלְתָּם:

19

יֵשׁ כָּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה וַיִּפְקְדֵם בְּמִדְבַּר סִינִי: ס שְׁנִי

20

כַּוְיָהוּ בְנֵי־רְאוּבֵן בְּכֹר יִשְׂרָאֵל תּוֹלְדָתָם לְמִשְׁפַּחְתָּם לְבֵית אֲבֹתָם
בְּמִסְפַּר שְׁמוֹת לְגִלְגָּלְתָּם כָּל־זָכָר מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וּמַעְלָה כָּל

21

יֵצֵא צָבָא: כֹּא פְקֻדֵיהֶם לְמִטָּה רְאוּבֵן שֵׁשָׁה וָאַרְבָּעִים אֶלֶף וַחֲמִשָּׁה

22

מֵאוֹת: פ כֹּב לְבִנְיָ שִׁמְעוֹן תּוֹלְדָתָם לְמִשְׁפַּחְתָּם לְבֵית אֲבֹתָם

פְּקֻדָּיו בְּמִסְפַּר שְׁמוֹת לְגִלְגָּלְתָּם כָּל־זָכָר מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וּמַעְלָה

23

כָּל יֵצֵא צָבָא: כֹּב פְּקֻדֵיהֶם לְמִטָּה שִׁמְעוֹן תִּשְׁעָה וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף

וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת: פ

Yeuda kabilesi yer alacaktır (10:14). Ama sayım sırasında Reuven'e öncelik verilmiştir; çünkü Reuven, "Yaakov'un behor oğludur" (*Daat Zekenim*). Bu başka bir konuya da işaret eder: Reuven, yaptığı hata sonucunda Yaakov'un gözünde behorluk hakkını Yosef'e kaptırmış, bunun sonucunda Yaakov'un her oğlu Erets-Yisrael'de tek pay almışken, Yosef ise, iki oğlu yoluyla iki pay sahibi olmuştur. Buna karşın Reuven, yapmış olduğu *Təşuva* sonrasında, Tanrı katındaki "Yisrael'in behoru" olma konumunu yitirmemiştir (Sforno; krş. Bereşit 35:22-23).

Soyları – krş. *The Artscroll Chumash*. İbranice *Toledotam*. Ya da "aile kayıtlarına göre" (*The Living Torah*). Bkz. Şemot 6:16.

Kafa başı – Reuven ve Şimon'da geçen bu sözler, diğer kabileler için kullanılmamaktadır. Basit anlamda bunun sebebi, Tora'nın sözden tasarruf eden stildir. Buna göre Tora ilk iki kabile için söyledikten sonra diğer kabileler için bu sözlere gerek duymamıştır (İbn Ezra). Öte yandan, Reuven ve Şimon, Yaakov'un ölmeden önce vermiş olduğu berahalar sırasında, yaptıkları yanlışlar nedeniyle sertçe azarlanmışlardı (bkz. Bereşit 49:3-7). Burada "kafa başı" ifadesinin sadece bu iki kabile için kullanılması da buna bağlı olarak görülebilir. Zira "kafa başı" verilip, hataların onarımı şeklinde bir etkiye sahip olan yarımşar şekellerin sağladığı bu avantaja en çok

bu iki kabilenin ihtiyacı vardır (*Daat Zekenim*).

21. 46.500'dü – Bu listedeki tüm sayılar, olasılıkla, asıl sayım sonucunun [50 kişilik küsurat içeren Gad kabilesi haricinde (p. 25)], 100'ün en yakın katına yuvarlanmış şeklidir. Ancak bkz. 3:39 açk.

22. Sayıları – İbranice *Pekudav*. Bu sözcük sadece Şimon kabilesi için kullanılmaktadır. Konunun bağlamı içindeki anlamı "sayıları" şeklinde olmasına karşın, bu kök "hatırlama; hatırlama tutma" anlamı da taşır (bkz. Bereşit 50:24 vb.). Bu bakışla, Şimon için, geçmişteki bir günahın sürekli gündemde tutulduğu sonucuna varılabilir. *Midraş*'a göre, kardeşleri tarafından Mısır'a giden bir kervana satılmadan önce, Yosef'i çöldeki bir kuyuya atan, Şimon'du. Nitekim Yosef de daha sonra kardeşler Mısır'a geldikleri zaman özellikle Şimon'u hapsedmiştir (Bereşit 42:24). Tanrı katında Şimon'un bu davranışı sürekli olarak gündemde kalmış, daha ileri bir aşamada kabile liderlerinden Zimri'nin başını çektiği ve şüphesiz, kabileden birçok kişinin katıldığı günah sonucunda, burada 59.300 çıkan nüfusları, bundan sonraki sayımda yarısından fazlasını kaybetmiştir (bkz. 26:14 açk.; Rabenu Behaye). Anlaşıldığı kadarıyla, çöldeki birçok isyanda Şimon kabilesi ön planda yer almıştır (Ralbag). Raşi de, 25:9'da salgından öldükleri söylenen 24.000 kişinin bu kabile üyeleri olduğunu tahmin etmektedir

¹⁸ İkinci ayın birinde tüm toplumu bir araya topladılar. [Tüm erkekler,] Yirmi yaş ve üstündekilerin, kafa başı [sayımla belirlenen] isim adedine göre, ailelerine ve atasal evlerine ait soy kütüklerini tasdik ettirdiler.

¹⁹ [Böylece] Moşe, Tanrı'nın kendisine emretmiş olduğu şekilde onları Sinay çölünde saydı.

[2. Reuven]

²⁰ Yisrael'in *behoru* [olan] Reuven-oğulları[na ait sonuçlar] şöyle oldu: Ailelerine ve atasal evlerine göre soyları: Kafa başı [sayımla belirlenen] isim adedine göre, yirmi yaş ve üstündeki tüm erkeklerin; [yani] orduya katılacakların tümünün ²¹ Reuven kabilesindeki sayıları 46.500'dü.

[3. Şimon]

²² Şimon-oğullarının, ailelerine ve atasal evlerine göre soyları: Sayıları - kafa başı [sayımla belirlenen] isim adedine göre, yirmi yaş ve üstündeki tüm erkeklerin; [yani] orduya katılacakların tümünün ²³ Şimon kabilesindeki sayıları 59.300'dü.

18. İkinci ayın birinde – Yani emrin verildiği gün içinde (bkz. p. 1). Tanrı'nın isteğini derhal ve titizlikle yerine getirme amacındaki Moşe, aynı gün işe koyulmuştur. Ancak bütün işi bir günde bitirmek imkansızdır. Tora bu nedenle sıradaki pasukta, [açık bir bilgi olmasına karşın,] Moşe'nin halkı “*Sinay çölünde*” saydığı söylenmektedir. Yani Moşe sayıma o gün başlamış, ama aynı gün değil, başka gün “aynı yerde” tamamlamıştır (Ramban).

Soy kütüklerini tasdik ettirdiler – Sayım kabile bazında yapılacağı için, herkesin ait olduğu kabileyi kanıtlaması gerekmektedir. Bu, soy ağacını kanıtlayan yazılı bir belge veya geçerli tanıklar ile yapılmıştır (Saadya Gaon; Raşi). Diğer bir görüşe göre ise sadece hangi aileye mensup oldukları hakkında detaylı bilgiler vermeleri yeterlidir. Buna göre Bene-Yisrael'e mensup herkes Moşe, Aaron ve kabile başkanlarının huzuruna gelip yarım *şekel* getirecek, “Ben filanca kişiyim; filanca kabileye mensup filanca aileden filanca kişinin oğlu olarak doğdum” diye beyanda bulunacak, Moşe bu yarım *şekelleri* alıp, sonra saymak üzere özel bir yerde biriktirecektir. Nitekim bundan sonraki sayımda (bkz. *Perek 26*) soy kütüğünün tasdik edildiğine dair bir detaydan bahsedilmemektedir. Çünkü bu sayımda tüm halk kabileler ve aileler bazında kaydedildikten sonra, herkesin nereye ait olduğu artık açık olduğu için, yapılması gereken tek şey sayım olmuştur (Ramban).

Herkesin hangi aileye ait olduğuna dair bu kesin belirlilik gerekliliği için bir neden, yaklaşmakta olan savaşlarda Atalar'ın manevi liyakatinin, bu kişiler için Tanrı katında koruma sağlayabilmesidir (Sforno).

İbranice *Vayityaledu*. Bu sözcük “*Leda – Doğum*” sözcüğüyle bağlantılıdır. Dolayısıyla bir görüşe göre sözcük, gelen herkesin, ne zaman doğduğunu açıkladığını belirtir. Zira sayıma sadece yirmi yaş ve üstü dahil edildiği için, yaşların bilinmesi önem taşımaktadır (İbn Ezra). Alternatif olarak “*onları atasal zincire göre kaydettiler*” (*Septuaginta*).

19. Moşe ... saydı – Aslında sayımda Aaron ve kabile liderleri de Moşe'ye eşlik etmişlerdir. Ama sayımın başkanı Moşe olduğu için özellikle onun ismi kullanılmaktadır (İbn Ezra).

Pasuğun tam çevirisi şöyledir: “[Moşe,] Tanrı'nın Moşe'ye emretmiş olduğu şekilde onları Sinay çölünde saydı”.

Sinay çölünde – Önceki pasukta verilen açıklamalarda Ramban'ın bu vurgunun neden yapıldığına dair görüşüne yer vermiştik. Başka bir görüşe göre, Pinehas peraşasındaki sayımın Moav düzlüğünde yapıldığı söylendiği için (26:3), buradakinin Sinay çölünde gerçekleştirildiği vurgulanmaktadır (Raşbam).

20-42. Kabilelerin Sayımı. Burada verilen liste, *Perek 2*'de açıklanan ve üçer kabileden oluşan dört ana gruptaki sırayı takip etmektedir. Tek fark orada Yeuda kabilesinin liderlik ettiği grubun, Reuven kabilesinin liderlik ettiği grupla yer değiştirmiş olmasıdır. Bu grupların oluşumuyla ilgili açıklamalar için bkz. *Perek 2*. Daha ileride *Mizbeah*'ın hizmete açılışı sırasında *korbanlar* getirirlerken, kabile başkanları buradaki sıralamanın aynısını izlemişlerdir (Rabenu Behaye; bkz. 7:12-83).

20. Yisrael'in behoru – Yolculuk sırasında önde

- 24 פ כד לבני גֵּד תוֹלְדֹתָם לְמִשְׁפַּחְתָּם לְבֵית
 אֲבֹתָם בְּמִסְפָּר שְׁמוֹת מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וּמַעְלָה כָּל יֵצֵא צָבָא:
 25 כה פְּקֻדֵיהֶם לְמִטָּה גֵּד חֲמִשָּׁה וָאַרְבָּעִים אֵלֶּף וּשְׁשׁ מֵאוֹת
 26 וַחֲמִשִּׁים: פ כו לבני יְהוּדָה תוֹלְדֹתָם לְמִשְׁפַּחְתָּם לְבֵית אֲבֹתָם
 27 בְּמִסְפָּר שְׁמוֹת מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וּמַעְלָה כָּל יֵצֵא צָבָא: כז פְּקֻדֵיהֶם
 28 לְמִטָּה יְהוּדָה אַרְבָּעָה וּשְׁבַעִים אֵלֶּף וּשְׁשׁ מֵאוֹת: פ כח לבני
 יִשְׂשָׁכָר תוֹלְדֹתָם לְמִשְׁפַּחְתָּם לְבֵית אֲבֹתָם בְּמִסְפָּר שְׁמוֹת מִבֶּן
 29 עֶשְׂרִים שָׁנָה וּמַעְלָה כָּל יֵצֵא צָבָא: כט פְּקֻדֵיהֶם לְמִטָּה יִשְׂשָׁכָר
 30 אַרְבָּעָה וַחֲמִשִּׁים אֵלֶּף וָאַרְבַּע מֵאוֹת: פ 4 לבני זְבוּלֹן
 תוֹלְדֹתָם לְמִשְׁפַּחְתָּם לְבֵית אֲבֹתָם בְּמִסְפָּר שְׁמוֹת מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה
 31 וּמַעְלָה כָּל יֵצֵא צָבָא: 4א פְּקֻדֵיהֶם לְמִטָּה זְבוּלֹן שְׁבַעָה וַחֲמִשִּׁים
 32 אֵלֶּף וָאַרְבַּע מֵאוֹת: פ 4ב לבני יוֹסֵף אֶפְרַיִם תוֹלְדֹתָם
 לְמִשְׁפַּחְתָּם לְבֵית אֲבֹתָם בְּמִסְפָּר שְׁמוֹת מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וּמַעְלָה
 33 כָּל יֵצֵא צָבָא: 4ג פְּקֻדֵיהֶם לְמִטָּה אֶפְרַיִם אַרְבָּעִים אֵלֶּף וַחֲמִשָּׁה
 34 מֵאוֹת: פ 4ד לבני מְנַשֶּׁה תוֹלְדֹתָם לְמִשְׁפַּחְתָּם לְבֵית אֲבֹתָם
 בְּמִסְפָּר שְׁמוֹת מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וּמַעְלָה כָּל יֵצֵא צָבָא:
 35 4ה פְּקֻדֵיהֶם לְמִטָּה מְנַשֶּׁה שְׁנַיִם וּשְׁלֹשִׁים אֵלֶּף וּמֵאוֹתָיִם: פ
 36 4ו לבני בְּנִימִן תוֹלְדֹתָם לְמִשְׁפַּחְתָּם לְבֵית אֲבֹתָם בְּמִסְפָּר שְׁמוֹת
 37 מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וּמַעְלָה כָּל יֵצֵא צָבָא: 4ז פְּקֻדֵיהֶם לְמִטָּה בְּנִימִן
 38 חֲמִשָּׁה וּשְׁלֹשִׁים אֵלֶּף וָאַרְבַּע מֵאוֹת: פ 4ח לבני דָּן תוֹלְדֹתָם
 לְמִשְׁפַּחְתָּם לְבֵית אֲבֹתָם בְּמִסְפָּר שְׁמוֹת מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וּמַעְלָה
 39 כָּל יֵצֵא צָבָא: 4ט פְּקֻדֵיהֶם לְמִטָּה דָּן שְׁנַיִם וּשְׁשִׁים אֵלֶּף וּשְׁבַע
 מֵאוֹת: פ

kabilesi Efrayim'den önce yer almış (26:28 ve 26:35), kabile liderlerinin isimleri aktarılırken de listede yine Menashe kabilesi lideri hem önce listeleniş hem de Yosef'le doğrudan ilişkilendirilmiştir (34:23). Buna karşılık Erets-Yisrael

hakkında gözlem raporu hazırlamakla gönderilen on iki casusun listelenmesi sırasında Efrayim temsilcisi önce yer almasına karşın, Yosef'le doğrudan ilişkilendirilen Menashe kabilesidir (13:11) (Ramban).

[4. Gad]

²⁴ Gad-oğullarının, ailelerine ve atasal evlerine göre soyları: İsim adedine göre, yirmi yaş ve üstündeki [tüm erkeklerin; yani] orduya katılacakların tümünün ²⁵ Gad kabilesindeki sayıları 45.650'ydı.

[5. Yeuda]

²⁶ Yeuda-oğullarının, ailelerine ve atasal evlerine göre soyları: İsim adedine göre, yirmi yaş ve üstündeki [tüm erkeklerin; yani] orduya katılacakların tümünün ²⁷ Yeuda kabilesindeki sayıları 74.600'dü.

[6. Yisahar]

²⁸ Yisahar-oğullarının, ailelerine ve atasal evlerine göre soyları: İsim adedine göre, yirmi yaş ve üstündeki [tüm erkeklerin; yani] orduya katılacakların tümünün ²⁹ Yisahar kabilesindeki sayıları 54.400'dü.

[7. Zevulun]

³⁰ Zevulun-oğullarının, ailelerine ve atasal evlerine göre soyları: İsim adedine göre, yirmi yaş ve üstündeki [tüm erkeklerin; yani] orduya katılacakların tümünün ³¹ Zevulun kabilesindeki sayıları 57.400'dü.

[8. Efrayim]

³² Yosef'in oğulları: Efrayim-oğullarının, ailelerine ve atasal evlerine göre soyları: İsim adedine göre, yirmi yaş ve üstündeki [tüm erkeklerin; yani] orduya katılacakların tümünün ³³ Efrayim kabilesindeki sayıları 40.500'dü.

[9. Menşe]

³⁴ Menşe-oğullarının, ailelerine ve atasal evlerine göre soyları: İsim adedine göre, yirmi yaş ve üstündeki [tüm erkeklerin; yani] orduya katılacakların tümünün ³⁵ Menşe kabilesindeki sayıları 32.200'dü.

[10. Binyamin]

³⁶ Binyamin-oğullarının, ailelerine ve atasal evlerine göre soyları: İsim adedine göre, yirmi yaş ve üstündeki [tüm erkeklerin; yani] orduya katılacakların tümünün ³⁷ Binyamin kabilesindeki sayıları 35.400'dü.

[11. Dan]

³⁸ Dan-oğullarının, ailelerine ve atasal evlerine göre soyları: İsim adedine göre, yirmi yaş ve üstündeki [tüm erkeklerin; yani] orduya katılacakların tümünün ³⁹ Dan kabilesindeki sayıları 62.700'dü.

(26:13 o.a.). Bu açıdan, "sayıları" sözcüğünün özellikle Şimon kabilesi için kullanılmasının amacı, Şimon kabilesinin, bundan sonraki sayıma göre çok bariz bir şekilde kalabalık olan şimdiki nüfusunu vurgulamak da olabilir. Diğer kabilelerin hiçbirinde iki sayım arasında bu denli büyük bir fark yoktur (*Daat Mikra*).

24. Gad – Yukarıda verilen kabile liderlerinin listesiyle burada verilen kabile listesi arasındaki tek fark, Gad'ın yeridir. Gad orada sondan bir önce yer almışken, burada Reuven ve Şimon'un ardından üçüncü sıradadır. Nedeni de, bir sonraki

kısımda açıklanan üçlü gruplarda bu iki kabile ile aynı grupta olmasıdır (*Daat Mikra*).

32. Yosef'in oğulları: Efrayim-oğullarının... – Burada ve sıradaki *Perek*'te, Efrayim, kendisinden büyük olan Menşe'ye göre öncelikli ve Yosef'le bağlantısı vurgulanarak yer almaktadır. Bu, Yaakov'un iki kardeşe vermiş olduğu berahada Efrayim'i öncelikli kılmasına denktir. Ayrıca bu noktada Efrayim kabilesi Menşe kabilesine göre daha kalabalıktır. Öte yandan, Moav düzlüklerinde yapılan bundan sonraki sayımda Menşe

- 40 מִלְּבָנִי אֲשֶׁר תוֹלְדֹתָם לְמִשְׁפַּחְתָּם לְבֵית אֲבֹתָם
בְּמִסְפָּר שְׁמֹת מִן עֶשְׂרִים שָׁנָה וּמַעְלָה כֹּל יֵצֵא צָבָא:
- 41 מֵאֵל פְּקֻדֵיהֶם לְמִטָּה אֲשֶׁר אֶחָד וָאַרְבָּעִים אֵלָּהּ וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת: פ
- 42 מִבְּנֵי נִפְתָּלִי תוֹלְדֹתָם לְמִשְׁפַּחְתָּם לְבֵית אֲבֹתָם בְּמִסְפָּר שְׁמֹת
43 מִן עֶשְׂרִים שָׁנָה וּמַעְלָה כֹּל יֵצֵא צָבָא: מִן פְּקֻדֵיהֶם לְמִטָּה
44 נִפְתָּלִי שְׁלֹשָׁה וַחֲמִשִּׁים אֵלָּהּ וָאַרְבַּע מֵאוֹת: פ מִדֹּאֲלָה
הַפְּקָדִים אֲשֶׁר פָּקַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וּנְשֵׁי־אֵי יִשְׂרָאֵל שְׁנַיִם עָשָׂר אִישׁ
45 אִישׁ־אֶחָד לְבֵית־אֲבֹתָיו הָיוּ: מִה וַיְהִי כִלְ־פְקוּדֵי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל
לְבֵית אֲבֹתָם מִן עֶשְׂרִים שָׁנָה וּמַעְלָה כֹּל־יֵצֵא צָבָא בְּיִשְׂרָאֵל:
46 מִזֹּה־כֹל־הַפְּקָדִים שֵׁשׁ־מֵאוֹת אֵלָּהּ וּשְׁלֹשָׁת אֲלָפִים וַחֲמֵשׁ
47 מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים: מִזֹּה־וְהָלוֹיִם לְמִטָּה אֲבֹתָם לֹא הִתְּפַקְדוּ בְּתוֹכָם:
48 פ מִה וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר:

olarak kesinleşti. Başka bir deyişle ordu için bu kadar insanın yeterli olacağı belli oldu. Bundan sonra, yirmi yaşın üstündeki insanların nüfusu daha fazla olsa bile, bu sabit sayı değişmedi. Orduda ölüm ya da başka bir nedenle eksilmeler olduğu takdirde, yirmi yaş üstünde olup dışarıda kalan kişilerden orduya insan eklenecekti.” Netsiv’in bu açıklamasına göre, Bamidbar kitabının hemen başında yapılan bu sayımın amacı “savaşa gidebilecek” değil, “savaşa gidecek” kişilerin sayısını belirlemektir. Dolayısıyla sayımın sonucu daha yüksek çıkmış olsa bile, sadece görev alacakların sayısı olan, en baştaki sabit 603.550’lik ordudan bahsedilmektedir. İki sayıdaki eşitliğin bir açıklaması da budur. [Bu açıklamaya göre, eğer savaşa gidebileceklerin sayısı bu sayıdan az olsaydı, o zaman bundan düşük olan sonuç verilecekti. Ama sayım sonucu eşit, ya da daha yüksek çıktığı için, gereken azamî kişinin sayısı ile yetinilmiştir. Başka bir deyişle burada verilen sayı, halkın tümünün nüfusu bir yana, sadece savaşabilecek durumda olanların bile nüfusunun tamamını yansıtmakta değildir] (Daat Mikra).

47. Sayılmamışlardı – İbranice *Lo Otpakedu*. Bu, “*Lo Ufkedu* [ya da *Ofkedu*] – [Görevliler tarafından] Sayılmadılar” ve “*Lo İtpakedu* – Kendi

Kendilerini Saymadılar” yapılarının birleşiminden oluşan özel bir yapıdır (İbn Ezra; Sforno).

48-54. **Leviler: Tanrı’nın Özel Hizmetkarları.** Altın Buzağı olayı (bkz. Şemot 32:26-29) sonrasında Tanrı’ya olan bağlılıklarını kanıtlayan Leviler, şimdi Tanrı’nın Özel Hizmetkarları olma statüsüne yükseltileceklerdir. Bu bölümde, Leviler’in yeni statüleri, üç şekilde ifade edilmiştir: [a] Leviler, halkın geri kalanından ayrı ve farklı biçimde sayılacaklardır (bkz. *Perek* 3). [b] *Mişkan*’ı ve Avlu’yu korumakla görevlendirilecekler, ayrıca *Perek* 4’te detaylı bir şekilde açıklanacağı üzere, yolculuk sırasında *Mişkan*’ın taşınmasından sorumlu olacaklardır. [c] Leviler’in kampı *Mişkan*’ın hemen yakınında onun çevresinde olacaktır. Ulusun geri kalanı ise Leviler’in kampının çevresinde yer alacaktır.

48. **Tanrı ... [şöyle] dedi** – Moşe, kabile başkanları listesinde Levi kabilesine yer verilmemesi nedeniyle Leviler’i zaten saymamıştır. Ama bunun nedenini bilmemekte, Tanrı’nın bu konudaki emrini beklemektedir (Sforno). Tanrı bu yüzden nedeni açıklamaktadır. Leviler ayrı olarak sayılacaklardır; zira onlar farklı bir konuma sahiptirler (Ramban).

Alternatif olarak bu sözler önceki pasuğa bağlı da

[12. Aşer]

⁴⁰ Aşer-oğullarının, ailelerine ve atasal evlerine göre soyları: İsim adedine göre, yirmi yaş ve üstündeki [tüm erkeklerin; yani] orduya katılacakların tümünün ⁴¹ Aşer kabilesindeki sayıları 41.500'dü.

[13. Naftali]

⁴² Naftali-oğulları[nın] ailelerine ve atasal evlerine göre soyları: İsim adedine göre, yirmi yaş ve üstündeki [tüm erkeklerin; yani] orduya katılacakların tümünün ⁴³ Naftali kabilesindeki sayıları 53.400'dü.

[14. Yekun]

⁴⁴ Moşe'nin, Aaron ve (her atasal ev başına bir kişi olmak üzere [toplam] on iki kişi olan) Yisrael'in başkanlarıyla birlikte yaptığı sayımlar[ın sonuçları] bunlardır.

⁴⁵ Bene-Yisrael'in, atasal evlerine göre [sınıflandırılarak belirlenen] sayıları, yirmi yaş ve üstündeki [erkekler; yani] Yisrael içinde orduya katılacakların tümü [göz önünde tutularak yapılmış] idi. ⁴⁶ Tüm sayımlar[ın yekunu] 603.550 oldu.

⁴⁷ [Ancak] Atalarının kabilesine göre Leviler, [tüm halkın] içinde sayılmamışlardı.

[15. Leviler]

⁴⁸ Tanrı, Moşe'ye konuşarak [şöyle] dedi:

42. Naftali oğulları[nın] – Tam olarak “*Naftali-oğulları*” denmektedir. Bu, tüm kabileler için kullanılandan farklı bir üsluptur [İbranice her biri için “*LiVne X – X-oğullarının*” denirken, burada “*Bene Naftali – Naftali-oğulları*” denmektedir]. Bunun amacı, Naftali kabilesinin diğer kabilelere göre farklı olan bir özelliğini vurgulamaktır. Naftali kabilesinde kadınların sayısı, erkeklere göre belirgin biçimde fazlaydı. Yaakov'un Naftali'ye verdiği berahada kullandığı “*Naftali Ayala Şeluha Anoten İmre Şefer – Naftali, serbestçe koşan ve güzel sözler dağıtan bir karacadır*” (Bereşit 49:21) sözleri de buna gönderme yapar. İbranice'deki “*Ayala – Karaca*” sözcüğü dişil karakterlidir. Naftali'nin dişil karakterli bir benzetmeyle tanımlanması, bu kabilede kadınların nüfus üstünlüğünü ima eder (Rabenu Behaye). Ayrıca pasukta altı çizilen harfler, ardışık üç sözcüğün baş harfleri (Alef-Şin-E), “*İsa – Kadın*” sözcüğünü oluşturur; ki bu da başka bir göndermedir (*Baal Aturim*). Bu nedenle Naftali kabilesiyle ilgili olarak “oğulları” sözcüğü, kadınlar arasından erkeklerin sözün gelişi “tek tek ayıklandığını” belirtircesine vurgulanmıştır (*Meam Loez*).

44. Yaptığı sayımlar[ın sonuçları] bunlardır – Sayıma dahil edilen kişilerin her biri, bizzat Moşe, Aaron ve kabile liderleri tarafından sayılmıştır (Sforno).

45. Orduya katılacakların tümü – Dolayısıyla altmış yaşın üstündekiler bu sayıma katıl-

mamışlardır. Bu durumda, sıradaki pasukta belirtilen 603.550 kişilik sayım sonucu, altmış yaşın üstündeki erkekleri içermemektedir (Sforno).

[Göz önünde tutularak] – Bu pasuk, sayımın, emredildiği şekilde, p. 2 ve 3'te verilen kriterlere göre yapıldığını belirtmektedir (*Daat Mikra*).

46. Tüm sayımlar[ın yekunu] – Kabilelerin nüfusları toplanarak burada belirtilen sayıya ulaşabildik. Ama Tora buna rağmen toplu sayıyı da yazmıştır; çünkü Tanrı'nın emri nüfus sayımının hem kabile bazında hem de toplu halde yapılması yönündedir (Ramban). Bkz. Şemot 38:26 ve 30:16 açık.

603.550 – Şemot kitabında bahsi geçen sayımla buradaki sayımın sonucu aynıdır (bkz. Şemot 38:26). Otoriteler bu eşitliği açıklayabilmek için çeşitli olasılıklar öne sürerler. Bu konuda Şemot 30:16'da Raşi ve Ramban'ın açıklamalarını vermiştik (bkz. o.a.).

Burada farklı bir açıklama daha ekleyelim: Netsiv (Rabi Naftali Tsvi Yeuda Berlin) ise eseri *Aamek Davar*'da şu açıklamayı yapar: “Burada yapılan sayımın amacı, Kenaan'da yapılacak savaşlarda Tanrı'nın ordusuna katılmaya uygun olanların sayısını belirlemektir. Şemot kitabında yapılan ilk sayımda sonuç 603.550 olarak belirlenmişti. Sayım sonucunda bu miktar, Tanrı'nın, Kutsal Mevcudiyeti'ni barındıracağı ordunun nüfusu

מט אַך אַת־מַטֶּה לִּי לֹא

49

תִּפְקֹד וְאֶת־רֹאשׁוֹ לֹא תִשָּׂא בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: נ וְאַתָּה הַפְּקֹד
אֶת־הַלְוִיִּם עַל־מִשְׁכַּן הָעֵדֻת וְעַל כָּל־כִּלָּיו וְעַל כָּל־אֲשֶׁר־לּוֹ הִמָּה
יִשְׂאוּ אֶת־הַמִּשְׁכָּן וְאֶת־כָּל־כִּלָּיו וְהֵם יִשְׁרְתּוּהוּ וְסָבִיב לַמִּשְׁכָּן
יִחַנּוּ:

50

başarısında eşit pay sahibi kabul edilir. Çünkü kupa bireylere değil, takıma verilir. Ve bu ödül için olduğu gibi, aksi durumda da geçerlidir.

On Emir levhalarının yerleştirildiği mekan görevi görmek olduğu sonucuna varılabilir.

50. Ve sen – Genel bir kural olarak, bir kişi bir başkasını herhangi bir konuda teselli ediyorsa, bu teselli, kendisi de aynı nedenle teselli edilecek konumda olduğu zaman daha etkilidir. Bu nedenle peygamber Yeşayau, Tanrı’nın ağzından “*Annesinin teselli ettiği biri gibi teselli edeceğim sizi*” demektedir (Yeşayau 66:13). Babasını kaybeden bir kişiyi teselli etmeye en uygun kişi annesidir. Çünkü o da kocasını kaybetmiştir; benzer bir acıyı kalbinde hissetmektedir. O yüzden onun tesellisi en etkili tesellidir. Tanrı da sürgündeki Bene-Yisrael’i aynı düzeyde etkili bir şekilde teselli edecektir.

Tüm eşyalarını – Örneğin *Menora*, *Şulhan* ve *Mizbeahlar* (İbn Ezra).

Ona ait her şey – Bunlar da, “eşyalara” ait yan araç gereçtir (a.k.). Örneğin *Mizbeah*’ın kor kürekleri, kancaları vb. (bkz. Şemot 27:3).

Leviler tüm kabileler içinde en düşük nüfusa sahip kabileydi. Ona en yakın düşük nüfuslu kabile olan Menase’de bile, 32.200 kişi vardı – ki bunlar yirmi yaşın üstündekilerin sayıydı. Leviler ise “bir aylıktan” itibaren sayılmış olmalarına rağmen, ancak 22.300 kişilik bir nüfusa sahiptiler (3:39 açık.). Dolayısıyla Moşe, burada onlara verilen özel konumu bildirmek suretiyle Leviler’i teselli edecektir. Ve bu konuda en uygun kişi Moşe’dir; zira Moşe de bizzat bir Levi’dir. Tanrı bu nedenle, ilk bakışta gerekli görünmemesine karşın “*Ve sen*” vurgusunu yapmaktadır (*Meam Loetz*).

Sorumlu kıl – *Midraş*, Leviler’i örnek göstererek bir prensibi açıklar: “Kendisini Tanrı’ya biraz yaklaştıran kişiyi, Tanrı Kendisi’ne çok daha fazla yaklaştırır”. Leviler Altın Buzağı olayında Moşe’nin “*Kim Tanrı’nın yanındaysa bana [katılsın]!*” çağrısına hep birlikte uymuşlar ve Tanrı’ya bağlılıklarını ortaya koymuşlardır (Şemot 32:26). Tanrı bu nedenle “Onlar kendilerini Bana yaklaştırdılar. O zaman Ben de onları Kendim’e yaklaştıracam ve onları Evim’in en önemli kişileri, Benim özel hizmetkarlarım haline getireceğim” demiştir (Rabenu Behaye).

Hizmetini onlar görecekler – Bu, *Mişkan*’daki kutsal ibadeti kastediyor olamaz; zira bu, sadece *Koenler*’e özel bir yetkidir (bkz. *Perek* 18). Dolayısıyla burada bahsedilen hizmet, *Mişkan*’ın sökülüp taşınması ve kurulması sırasında meydana gelebilecek bozuklukların tamirati olabilir.

Leviler neden bu kadar düşük nüfusluydular? Bu soruya Ramban’ın cevabı için bkz. Şemot 1:12 açık.

Tanıklık Mişkanı – Bkz. Şemot 38:21 açık. Buradan, *Mişkan*’ın temel fonksiyonlarından birinin “Tanıklık Levhaları” olarak adlandırılan

49 "Ancak Levi kabilesini Bene-Yisrael'in içinde sayma ve nüfusunu belirleme.

50 "Ve sen, Leviler'i Tanıklık Mişkanı, tüm eşyaları ve ona ait her şey için sorumlu kıl. Mişkan'ı ve tüm eşyalarını onlar taşıyıp, hizmetini onlar görecekler ve Mişkan'ın çevresinde kamp kuracaklar.

olabilir: "(p. 47) *Atalarının kabilesine göre Leviler [tüm halkın içinde] sayılmamışlardı. (p. 48) [Çünkü] Tanrı Moşe'ye konuşarak [şöyle] demişti...*" (krş. İbn Ezra).

49. Levi kabilesini Bene-Yisrael'in içinde sayma – Tanrı'nın bu emrinden önce bile, Moşe Leviler'in diğerleriyle birlikte sayılmamaları gerektiğini tahmin etmiştir (bkz. p. 47); çünkü Tanrı, sayım sırasında Moşe'ye eşlik eden kabile liderleri listesinde, Leviler adına bir temsilci atamamıştır (Ramban).

... **sayma ve nüfusunu belirleme** – Pasuk, Leviler'in, sayım açısından iki yönden farklı olacaklarını vurgulamaktadır: Sayım, Bene-Yisrael'in kalanından farklı olarak yirmi yaştan değil bir aylıktan itibaren yapılacak (3:15) (*Daat Zekenim*), ayrıca elde edilen sonuç, tüm ulusun nüfus sayımına katılmayacaktır (Sforno). Çeviri bu açıklama doğrultusunda değerlendirilmelidir. Yani pasuktaki "*Bene-Yisrael'in içinde*" ifadesi hem "*sayma*" hem de "*nüfusunu belirleme*" ifadelerini tamamlamaktadır: "*Levi kabilesini Bene-Yisrael'in içinde [yani onlarla aynı statüde] sayma ve nüfusunu [Bene-Yisrael'in içine] katma*".

Leviler'in ayrı olarak sayılmaları için çeşitli nedenler ileri sürülmüştür: [1] Bir neden, Leviler'in, halkın kalanına göre daha yüksek olan statüleridir. Leviler, Tanrı'nın "özel lejyonu" niteliğine sahip olacaklardır (*Midraş – Bamidbar Raba* 1:12; Raşi; Sforno). [2] Başka bir açıklamaya göre, Leviler, diğer kabileler gibi orduda değil de Mişkan'da görev yapacak oldukları için nüfus sayımının dışında bırakılmışlardır (İbn Ezra; Raşbam). [3] Alternatif olarak, Tanrı, genel nüfus sayımına dahil olan "yirmi yaş ve üstündeki" herkesin çölde öleceğini bildiği için (bkz. 14:29), Leviler'i Altın Buzağı olayındaki bağlılık ve cesaretleri nedeniyle bu kaderin dışında tutmak istediğinden, onları "yirmi yaş ve üstündekilerin" sayıldığı bu sayıma katmamıştır (Raşi; *Daat Zekenim*). Bu, sadece Leviler'in neden ayrı sayıldıklarını değil, aynı zamanda onların

sayımının neden yirmi yaştan itibaren yapılmadığını da açıklamaktadır.

O nesildeki yirmi yaş ve üstündeki erkeklerin çölde ölüp Erets-Yisrael'e girememeleri şeklindeki cezanın nedeni, casusların Erets-Yisrael hakkında getirdikleri kötü rapor sonrasında halkın Tanrı'ya olan güvenini kaybetmesidir. Raşi'nin Devarim 1:23'teki açıklamasından anlaşıldığı üzere, Leviler bu günahın da sorumlu değillerdir. Buna karşılık, burada özellikle Altın Buzağı günahındaki suçsuzlukları ön plana çıkarılmaktadır; zira aslında casusların günahı sonrasındaki ölüm cezası da, aslında temelde Altın Buzağı günahı için verilmiş kararın bir yansımasıdır. Tanrı, aslında Altın Buzağı günahı sonrasında uygulayacağı bu kararı ertelemiş, casusların günahı ise bu cezanın yürürlüğe girmesini tetiklemiştir (bkz. 14:33 açk.) (*Nahalat Yaakov*).

Yukarıda verilen üçüncü açıklama önemli bir prensibi ortaya koymaktadır: Bir toplum hakkında Tanrı katında olumsuz bir karar çıktığı takdirde, o topluma dâhil olan herkes, bireysel olarak o olumsuz kararı hak etmese bile, o karara dâhil edilir. Bu da, düzgün yaşam biçimine sahip bir toplumun parçası olmanın ne kadar önemli olduğunu gösteren bir başka nedendir. Elbette iyi davranışlı bir toplumun parçası olmak, o toplumun olumlu etkileriyle bir kişi ya da ailenin gelişimine doğrudan katkıda bulunacaktır. Ama bunun ötesinde, manevi düzlemde de, Tanrı bir topluluğu tek bir vücut olarak değerlendirdiği için, toplumu ödüllendirdiği zaman, toplumun içindeki bunu hak etmeyen kişiler de ödülün paylarını alırlar. Ve burada gördüğümüz üzere, bunun aksi de doğrudur. Tanrı bir toplumu cezalandırmaya karar verdiği zaman, bu cezayı bireysel olarak hak etmeyenler bile, cezadan paylarını alabilirler. Hahamlarımız'ın öğrettikleri gibi, "Yok ediciye bir kez izin verildiği zaman, iyi ve kötü arasında ayırım yapmaz" (*Talmud – Baba Kama* 60a; bkz. Şemot 12:22 açk.). Bu gibi durumlarda temel kıtas, ait olunan takımdır. İyi bir takımın berbat bir oyuncusu, takım arkadaşlarının

- 51 נָא וּבְנִסְעַ הַמִּשְׁכָּן יוֹרִידוּ אֹתוֹ הַלְוִיִּם וּבַחֲנַת הַמִּשְׁכָּן יִקְיְמוּ
 52 אֹתוֹ הַלְוִיִּם וְהִזְרָה הַקָּרֵב יוֹמָת: נָב וְחֲנֹ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ
 53 עַל-מַחֲנֵהוּ וְאִישׁ עַל-דִּגְלוֹ לְצַבָּאתָם: נָב וְהַלְוִיִּם יַחֲנוּ סָבִיב
 לַמִּשְׁכָּן הָעֵדֻת וְלֹא-יִהְיֶה קֶצֶף עַל-עֵדֻת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְשִׁמְרוּ
 54 הַלְוִיִּם אֶת-מִשְׁמֶרֶת מִשְׁכָּן הָעֵדֻת: נָב וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל כְּכֹל
 אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת-מֹשֶׁה כִּן עָשׂוּ: פ

davranışların, dolayısıyla da Tanrısal cezanın önüne geçilmesidir.

Leviler'in bu yerleşim düzeni, onları halkın kalanından ayıran bir başka özelliktir. Tüm kabileler kendine ait bölgede, kendi sancağının yanında yer alacakken, Leviler *Mişkan*'ın çevresinde kamp kuracaklardır (Sforno).

Öfke ... yönelmeyecektir – Tam çeviriyle “*Bene-Yisrael tophumu üzerinde [Tanrısal] öfke olmayacaktır*”. Burada kullanılan “x’i yaparsanız, y olmayacaktır” şeklindeki üslup, “x’i yapmazsanız, y olacaktır” anlamını gerektirir. Başka bir deyişle Tanrı şöyle demektedir: “Eğer Emirlerim’e göre davranırsanız, öfke olmayacaktır. Ama dediğimi yapmazsanız, Leviler *Mişkan*’ın çevresindeki tampon bölgeyi oluşturmaz ve bunun sonucunda yetkisiz bir kişi Leviler’e ait görevlerden birine girerse, o zaman Tanrısal öfke halkı kıracaktır” (Raşi; Beer Basade).

Buna paralel bir örnek 17:11’de görülmektedir. Orada, bir Levi olan Korah’ın, *Koenler*’e ait görevi yapmaya yeltenmesi sonucunda Tanrısal öfkenin etkili olduğu görülmektedir. Dolayısıyla burada bahsedilen “bir kişinin, yetkisi olmayan bir davranışta bulunması” kavramının, sadece Levi olmayanların Leviler’e ait görevi yapması ile sınırlı olmadığı, bunun genel bir yasak olduğu görülmektedir. Tanrı herkese, kendine uygun yetki ve görevler tanımıştır. Bu düzeni bozacak bir davranış, Tanrısal öfkeyi davet edebilir.

Tanıklık *Mişkan*’ının nöbetini tutmalıdırlar – Tam çeviriyle “...nöbetini korumalıdırlar”. Ya da “emanetini korumalıdırlar” (*The Living Torah*).

Bahsedilen nöbet görevi, Leviler’e verilen özel bir mitsvadır (İbn Ezra). Her ne kadar çöldeki kamp düzeni içinde halkla *Mişkan* arasında tampon görevi oluşturmak gerçekten gerekli bir durumsa da, bu, nesiller boyunca Leviler’i bağlayacak bir emirdir. Leviler’e verilen bu görevin nedeni, *Mişkan*’ın korunmaya ihtiyacı olması değildir. Bu görev daha çok, kraliyet sarayının kapısında nöbet tutan ve buranın önemli bir yer olduğuna işaret eden muhafızlarınkini andırır (Ramban).

Bet-Amikdaş’ın etrafında da Leviler’in nöbet tuttukları yirmi bir nöbet noktası vardı. Ayrıca *Koenler* de üç noktada nöbet tutarlardı. II. *Bet-Amikdaş*’ta *Koenler Şaar Anitsots*’un üzerinde, *Bet Amoked*’de ve *Bet Avtinat*’ta dururlardı. Leviler’in nöbet tuttukları yerler ise şunlardı: Tapınak Dağı’nın (*Ar Abayit*) beş kapısında, dört köşesinde, *Azara*’nın dört dış köşesinde, *Azara*’nın beş kapısının dışında, *Lişkat Akorbanot*’ta, *Lişkat Aparohet*’te ve *Kodeş Akodaşim*’in arkasında. Tüm bunları sürekli kontrol eden ve uyuklayanları cezalandıran bir de denetleyici vardı (*Mişna – Midot* 1:1; *Yad – Bet Abehira*, *Perek* 8. Bu paragrafta adı geçen yerler için bkz. Vayikra Kitabı, Ekler: II. *Bet-Amikdaş*’ın Planı).

54. Harfiyen yerine getirdiler – “Ve hiçbir zaman Leviler’in *Mişkan*’la ilgili görevlerini üstlenmeye yeltenmediler” (İbn Ezra).

⁵¹ *Mişkan* yola çıkacağı zaman, [öncesinde] onu Leviler sökecekler, *Mişkan* konakladığı zaman da onu Leviler kuracaklardır. [Bu göreve] Yaklaşan yetkisiz kişi ölecektir.

⁵² "Bene-Yisrael, kolordularına göre herkes kendi kampında ve herkes kendi sancağının yanında [olacak şekilde] kamp kuracaklardır.

⁵³ Leviler ise Tanıklık *Mişkan*'nın çevresinde kamp kuracaklar, [bu sayede Tanrısallık] öfke Bene-Yisrael toplumu üzerine yönelmeyecektir. Leviler, Tanıklık *Mişkan*'nın nöbetini tutmalıdırlar."

⁵⁴ Bene-Yisrael, Tanrı'nın Moşe'ye emretmiş olduğu her şeyi harfiyen yerine getirdiler.

51. Sökecekler – *Targum Onkelos*; Raşi. Tam çeviriyle "indirecekler".

Konakladığı zaman – Leviler yolculuk öncesinde *Mişkan*'ı söküp her eşyayı gerektiği şekilde yolculuğa hazırlayacaklar, yolculuk boyunca onları taşıyıp, yol gösteren bulutun durduğu yerde *Mişkan*'ı tekrar kuracaklardır (Raşi). Başka bir deyişle pasuk sadece sökme ve kurma aşamalarından bahsetmesine karşın, aradaki nakliye işlemi de Leviler'in sorumluluğundadır (*Mizrahi*).

[Bu göreve] Yaklaşan yetkisiz kişi – Leviler'in sorumluluğundaki bu görevleri yapmaya yeltenen yetkisiz kişi (Raşi). Buradaki "yetkisiz kişi" olarak çevrilen sözcük, "**Zar** – **Yabancı**"dır. Pasuğun bağlamında bunun anlamı, "bu görev konusunda yabancı", "göreve aidiyeti olmayan" yani "yetkisiz" şeklindedir (krş. Vayikra 10:1 açık.). Kısacası Levi olmayan kimse burada sayılan görevleri yerine getiremez.

"[Bu göreve]" eklemesi Raşi'nin açıklaması doğrultusunda yapılmıştır. Yani "*Mişkan*'a" yaklaşımdan bahsediliyor değildir. Zira konunun bağlamından, burada özellikle Leviler'e ait özel görevden bahsedildiği anlaşılmaktadır (*Gur Arye*). Nitekim Levi olmayan bir Yahudi'nin, *Mişkan*'a yaklaşmasının mümkün olduğu geçerli durumlar vardır. Bu konudaki kısıtlama, sadece izin verilmiş amaçlar dışındaki girişler için geçerlidir. Kaldı ki, bu durumda yasak, *Koen* ve Leviler'i de aynı şekilde bağlar (*Talmud* – *Menahot* 27b; *Yad* – *Biat Amikdaş* 2:4). Yine de, Leviler bu konuda daha bilinçli oldukları için, halkla *Mişkan* arasında tampon görevi göreceklerdir.

Ölecektir – İbranice **Yumat**. Sözcük "öldürülecektir" anlamındadır. *Bet-Din*'in gerçekleştireceği idamlar için ise "**Mot Yumat** – Kesinlikle

Öldürülecektir" şeklindeki ikileme kullanılır (ör. 16:35, 35:16 v.d.). Buradaki gibi sadece **Yumat** dendiğinde ise, suçluyu *Bet-Din* değil, Tanrı öldürecekler (Şemot 21:29, Ramban o.a.; Şemot 31:14, *Nahalat Yaakov* o.a.) [ancak istisnalar da vardır (ör. Devarim 13:6)]. Kısacası burada bahsedilen ceza, "**Mita Bide Şamayim** – Tanrı'nın Eli'yle Ölüm"dür (*Talmud* – *Sanedrin* 84a; Raşi). Söz konusu ceza, bir *Bet-Din*'in idam cezası veremediği durumlarda gerçekleşir. Daha ileride (8:19) görüldüğü üzere bu ölüm, veba ya da benzeri bir salgın hastalık sonucunda gelebilecektir (*Gur Arye*). *Talmud*'dan anlaşıldığı kadarıyla, 60 yaşına ulaşmadan gerçekleşen bir ölüm, *Mita Bide Şamayim* olabilir. Ama elbette bu, 60 yaşından önce gerçekleşen her ölümün *Mita Bide Şamayim* [ya da başka bir ceza] nedeniyle olduğunu göstermez (*Talmud* – *Moed Katan* 28a).

52. Kendi kampında – Kendi kabilesinin kampında. Başka kabilenin kampına karışmadan (İbn Ezra).

Sancağının – İbranice **Diglo**. Çevirimiz boyunca bu sözcüğü, çoğu otoritenin görüşü doğrultusunda "*sancak*" olarak çevirdik. Raşi'ye göre ise bu sözcük, "askeri bölük" anlamındadır (bkz 2:2 açık.).

Kamp kuracaklardır – Bu pasuk, Leviler'in *Mişkan*'ın hemen yakınında, onun çevresi boyunca yerleşeceklerini söylemek için bir ön bilgi vermektedir. Söz konusu düzen konusundaki asıl detaylar ise, *Perek 2*'de açıklanacaktır (*Daat Mikra*).

53. Tanıklık *Mişkan*'nın çevresinde kamp kuracaklardır – p. 50'deki ifade burada tekrarlanarak sebebi açıklanmaktadır. Bu yerleşim düzeninin amacı, Leviler'in halkla *Mişkan* arasında tampon bölge oluşturmaları ve hatalı

א וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה וְאֶל-אַהֲרֹן לֵאמֹר: ב אִישׁ
עַל-דָּגְלוֹ בְּאֶתֶת לְבֵית אֲבֹתָם יִחַן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִנָּגֵד סָבִיב
לְאֵהֶל-מוֹעֵד יִחַן:

Midraš (Bamidbar Raba 2:10), Bene-Yisrael'in bu kamp düzeninin, Tanrı katında manevi dünyadaki düzenle paralel olduğunu belirtir. Manevi göklerde de Tanrı'nın Tahtı, tıpkı Mişkan'ın etrafındaki dörtlü formasyonda olduğu gibi, dört grup melek tarafından çevrilmiştir (Ramban; bkz. p. 2 aşk.).

2. Atasal ailesinin amblemini taşıyan sancagının yakınında – Buradaki ["sancak" şeklinde çevirdiğimiz] *Degel* ve ["*ambles*ler" olarak çevirdiğimiz] *Otot* sözcüklerinin anlamları hakkında otoriteler arasında görüş ayrılığı söz konusudur. *Degel* sözcüğü günümüzdeki kullanımıyla da sancak ya da bayrak anlamına gelir. Öte yandan Raşi'nin kullandığı dilden, sözcüğün buradaki anlamını "grup; kesim; büyük bölük" şeklinde algıladığı anlaşılmaktadır. *Ot* sözcüğü de "*amblem*", "*işaret*" ya da "*harf*" anlamına gelebilir (krş. Şemot 13:9).

Targum Yonatan'a göre dört kampın her birinin üç renkli birer bayrağı vardı. Bu renkler, *Koen Gadol*'un göğsünde taşıdığı *Hoşen*'in üzerindeki değerli taşlar içinde, kampta yer alan üç kabileyi temsil eden taşların renkleriyle aynıydı (bkz. Şemot 28:15-21 ve o.a.). "*Ataların ailesinin işareti*" ifadesiyle bu renkler kastedilmektedir. Söz konusu sancakta her rengin üzerinde, temsil ettiği kabilenin ismi de yer alıyordu. Bunun yanında sancakta tüm kampı simgeleyen bir amblem ve bir pasuk bulunuyordu. Yeuda'nın liderliğindeki kampın sancağı "*Kalk ey Aşem! Düşmanların dağılsınlar! Sen'den nefret edenler önünden kaçınsınlar!*" (10:35) pasuğu ve bir aslan resmini taşıyordu. Reuven kampının sancağındaki pasuk "*Diñle ey Yisrael; Aşem Tanrımız'dır; Aşem Bir'dir*" (Devarim 6:4), ve ortasındaki amblem de bir koç resmiydi [aslında en başta bir boğa resmi vardı; ama Moşe Rabenu bunun Altın Buzağı günahını hatırlatması nedeniyle onu bir koç resmiyle değiştirmişti]. Efrayim kampının sancağında "*Kamptan yola çıktıklarında Tanrı'nın Bulutu gündüz vakti onların üzerindeydi*" (10:34) pasuğu ile bir çocuk resmi vardı. Son olarak Dan kampının sancağında amblem olarak bir yılan resmi ve "*Durduğu zaman 'Geri dön ey Aşem, Yisrael'in on binlerce binlerine!' derdi*" (10:36) pasuğu yer alıyordu.

Bir kaynak, kampların sancaklarındaki amblem-ler konusunda farklı görüş belirtir. Reuven'in bayrağında insan şekli yer alıyordu [ki bu, adamotu ile bağlantılıdır. Nitekim söz konusu bitkinin bu şekilde adlandırılmasının nedeni de insan şekline sahip olmasıdır (bkz. Bereşit 30:14 aşk.)]. Yeuda'nın sancağında [diğer görüşle uyumlu olarak] aslan şekli vardı. Efrayim'in sancağı bir boğa, Dan'ın sancağı ise kartal resmi taşıyordu. Bu şekiller, Peygamber Yehezkel'in, Tanrı'nın Tahtı ile ilgili vizyonunda tanımladığı meleklerdeki dört yüze denk gelmektedir (İbn Ezra; Rabenu Behaye). Yehezkel bu vizyonda Tanrı'nın Tahtı'nı, etrafında insan, aslan, boğa ve kartal yüzlerine sahip meleklerle çevrili olarak tanımlamıştır (Yehezkel Perek 1).

Dört kampın sancaklarında ayrıca üçer harf vardı: İlk sancakta *Alef-Yod-Yod*, ikincisinde *Bet-Tsadik-Ayin*, üçüncüsünde *Reş-Het-Kof* ve dördüncüsünde *Mem-Kof-Bet* harfleri yer alıyordu. Bu üçlülerin ilk harfleri (*Alef-Bet-Reş-Mem*) **AVRaM** sözcüğünü oluşturuyor, böylelikle Atalar'ın ilki Avraam'a denk geliyordu. Kampı [E harfinin şekli gibi] üstten tümüyle saran Onur Bulutu, bu isimdeki eksik E harfini tamamlıyordu. Üçlülerin ikinci harfleri (*Yod-TSadik-Het-Kof*) **YiTSHaK**, üçüncüler de (*Yod-Ayin-Kof-Bet*) **YaAKoV** isimlerini oluşturuyordu (*Hizkuni*). Bu durumun verdiği mesaj açıktır: Bene-Yisrael, Atalar'ın liyakatine, ancak ve ancak birlik oldukları takdirde hak kazanırlar.

Bir başka görüşe göre ise Yeuda'nın sancağında *Yod*, Reuven'in sancağında *E*, Efrayim'in sancağında *Vav* ve Dan'ın sancağında da *E* harfi vardı. Bu harfler, ve dolayısıyla dört sancağın birleşimi Tanrı'nın Dört Harfli İsmi'ni oluşturur. Ve bu durum, "*ve biz, Tanrımız Aşem'in İsmi ile sancak açacağız*" (Teilim 20:6) pasuğuyla uyum içindedir. Bu ve önceki paragraftaki açıklamalar doğrultusunda, pasuğumuzdaki *Otot* sözcüğü "*harfler*" (= *Otiyot*) anlamına da gelebilir.

Bahsedilen ana kamp sancaklarının dışında, ayrıca, kampta yer alan her kabilenin kendilerini simgeleyen sancakları da vardı. *Midraš*'a (*Bamidbar Raba* 2:6) göre, kabilelerin sancakları

2

[16. Doğudaki Kamp: Yeuda]

¹ Tanrı, Moşe'ye - ve Aaron'a - konuşarak [şöyle] dedi:

² "Bene-Yisrael, herkes atasal ailesinin amblemini taşıyan sancağının yakınında [olacak şekilde] kamp kuracaklardır. Buluşma Çadırı'nın çevresi boyunca [belirli bir] mesafede kamp kuracaklardır.

2.

1-34. Kamp Düzeni. Tora, yukarıda (1:52) Bene-Yisrael'in kamp düzeni hakkında genel bir giriş yapıp, kısaca *Mişkan*'ın ve Leviler'in merkezi konumundan bahsettikten sonra (1:53) şimdi tekrar on iki kabileye dönmektedir. On iki kabile, "**Degalim – Sancaklar**" olarak adlandırılan üçer kabilelik gruplar halinde organize olacaktır. Her "sancak", içerdiği üç kabileden biri tarafından yönetilecektir. Bu dört kamp "**Arba Mahanot Şehina – Şehina'nın Dört Kampı**" olarak adlandırılır (Rabenu Behaye); çünkü kamplar, *Şehina*'nın barınak yeri olan *Mişkan*'ın çevresinde düzenli bir şekilde dizilmiştir. Bu bölüm, on iki kabilenin kamp halindeki konumlarını açıklar. Yolculuk esnasındaki düzenleri ise daha ileride açıklanacaktır (10:14-28).

İbn Ezra kabilelerin gruplanmasındaki mantığı şu şekilde açıklar: Lea'nın altı oğlu vardı. Bunlardan Levi, özel konumu nedeniyle on iki kabileye dahil olmadığından geriye beş oğul kalmaktadır. Bu, üçerli dizilimde iki kamp anlamına gelir. Levi'den eksik kalan yer, Lea'nın cariyesinin *behor* oğlu Gad ile tamamlanmıştır. Gad, kendisi gibi *behor* olan Reuven'in liderliğindeki kampa dahil edilmiştir. Böylece bu kamp Reuven, Şimon ve Gad'dan oluşmaktadır. Lea'nın diğer üç oğlu Yeuda, Yisahar ve Zevulun'dan oluşan diğer kampın lideri, kraliyetin ait olduğu Yeuda kabilesidir. Üçüncü kamp tamamen Rahel'in soyundan oluşur. Rahel'in *behor* oğlu Yosef iki kabileye bölünmüştür. Bu iki kabile arasında öncelik Yaakov tarafından Efrayim'e verildiği için lider kabile budur. Ona eşlik edenler, Yosef'in diğer oğlu Menşe ile Rahel'in küçük oğlu Binyamin'in soylarından gelen kabilerdir. Dördüncü kamp da Rahel'in cariyesi Bila'nın soyuna aittir. Bila'nın *behor* oğlu olan Dan'ın liderliğindeki bu kampta, diğer oğul Naftali ile, Zilpa'nın ikinci oğlu Aşer yer alır. Sıralamada Aşer'e Naftali'ye göre öncelik verilmiştir. Bunun nedeni, Aşer daha küçük olmasına karşın, Zilpa'nın hiçbir oğluna kamp liderliği verilmemiş olmasıdır. Zilpa'nın *behor* oğlu Reuven'in kabilesine katıldığından, bu, Aşer'in Dan kampında ikinci

sırada yer almasıyla bir nebze telafi edilmiştir.

Çöldeki kamp düzeninde, merkezde *Mişkan* yer alacaktır. Bu bölge "**Mahane Şehina – Şehina'nın Kampı**" olarak adlandırılır. Çevresindeki "**Mahane Leviya – Leviler Kampı**" ile birlikte burası 8.000x8.000 *amalik* alanı kaplar. En dıştaki, on iki kabilenin oluşturduğu kamp da "**Mahane Yisrael – Yisrael Kampı**" olarak adlandırılır ve tüm kamp 24.000x24.000 *amalik* kare şeklindeki bir alana yayılır. Bu alanın tümü dolu değildir. Ölçüm bir kenardan diğer kenaradır. *Mişkan*'ın hemen çevresinde yer alan Levi kampının doğusunda 8.000x8.000 *amalik* alan Yeuda kampına ayrılmıştır. Diğer her üç kamp için de ait oldukları yönlerde aynı büyüklükte bir alan söz konusudur. Dolayısıyla Levi kampının dışındaki dolu alan, 4x8000x8000 *amadır*. Buna Levi ve *Mişkan* kamplarını eklediğimizde 5x8000x8000 *amalik* dolu alana ulaşılır. 24.000x24.000 *amalik* ana karenin dört köşesindeki her biri 8.000x8.000 *ama* genişliğindeki alanlar ise boştur. Bu boş yerler hayvan sürüleri için ayrılacaktır. *Erev Rav* ise bu kamp düzeninin dışında olacaktır ve yeterli manevi düzeyde olmadıkları için Onur Bulutları onları korumayacaktır.

☞ **Dört yöndeki diziliş.** Diziliş doğudan itibaren verilmiştir zira, güneşin doğuş yönü olan doğu, ana yöndür. Yönler daha sonra güneşin gün içindeki hareketine paralel olarak güney, batı ve kuzey olarak sıralanmaktadır. Doğudaki ilk kamp Yeuda kampıdır; çünkü Yeuda kraliyet kabilesidir; her konuda liderdir (bkz. Şofetim 1:2 ve 20:18). Ondan sonra, *behor* konumundan dolayı güneydeki Reuven yer alır. En son sırada, kuzeydeki Dan kampı olacaktır. Bunun nedeni Dan kabilesinin kahramanlığıdır. Zira tıpkı Yaakov'un Yeuda'ya beraha verirken kullandığı benzetme gibi, Moşe Rabenu da ölümünden önce verdiği berahada Dan kabilesi için "aslan" benzetmesini kullanmıştır (Devarim 33:22). Bu da Yeuda ve Dan kabilesinin en güçlü kabileler olduğuna işaret eder ve birinin başta, diğerinin de sonda olmasını açıklar. Bu durumda, boş kalan üçüncü sıra da, batıdaki Efrayim kampı içindir (İbn Ezra; Ramban).

ג' וְהַחֲנִיִּים קָדְמָה מִזְרָחָה דָּגֵל מַחֲנֶה יְהוּדָה

לְצַבְּאֹתָם וְנִשְׂאָ לְבָנֵי יְהוּדָה נַחֲשׁוֹן בֶּן-עֲמִינָדָב:

hem [farklı çeviriyle “ona dönük olarak” şeklinde çevirdiğimiz] Bereşit 21:16 pasuğunda hem de bizim pasuğumuzda geçen buradaki “*Mineged* – [Belirli bir] *Mesafede*” sözcüğü iki pasuk arasında bağlantı oluşturur ve aynı 2000 *amalık* mesafenin burası için de geçerli olduğunu öğretir.

Mesafe 2000 *amadan* fazla değildir. Öyle olsaydı, halk, [Şabat günü içinde kampın ya da şehrin sınırlarından 2000 *amadan* daha fazla uzaklaşmayı yasaklayan] *Tehum* kanunu (Şemot 16:29; bkz. o.a.) nedeniyle Şabat günleri *Mişkan*’da dua etmek (İmre Şefer) ya da çadırları *Mişkan*’ın hemen yanında bulunan Moşe ve Aaron’un verdikleri derslere katılmak için (*Maskil Ledavid*) *Mişkan*’a gidemezdi (*Midraş – Tanhuma* 14; *Midraş – Bamidbar Raba* 2:9; Raşi).

3. Önde, [yani] doğuda – Raşi. İbranice *Kedma Mizraha*. Bunlardan “*Kedma – Doğuda*” sözcüğü “*Kodem – Önce*”; “*Mizraha – Doğuda*” ise “*Zerih* – Güneşin Doğuşu” sözcükleriyle bağlantılıdır. Her iki sözcük de “doğu” anlamına gelir. Buna rağmen iki sözcük pasukta birlikte kullanılmıştır. Amaç sadece Yeuda’nın “doğuda” olduğunu değil, aynı zamanda “önde” olduğunu da belirtmektir. Pasuk sadece *Mizraha* ya da sadece *Kedma* demiş olsa, sadece “doğuda” anlamı çıkardı (*Gur Arye*). Bu nedenle Tora her iki sözcüğü de kullanarak, *Kedma* sözcüğünün aynı zamanda “öncelik” ifade eden anlamını vurgulamaktadır. Tüm bunlar, lider konumundaki Yeuda’yı onurlandırma amaçlıdır [Yön isimleri ile ilgili bir açıklama için bkz. Şemot 26:18 açık.]. Raşi’nin bu açıklamasını destekleyen, batı yönünü “arka” olarak tanımlayan çeşitli pasuklar vardır (ör. Yeşayau 9:11; İyov 23:8).

Bir açıklamaya göre doğu en önemli yöndür; çünkü batıda yer alan Şehina’nın tam karşısıdır. Dolayısıyla Yeuda kampı bu açıdan da onurlandırılmıştır (*Ralbag; Daat Mikra*).

Bazıları ise kamptaki bu dizilişte stratejik bir yön görür. Yeuda kampı, bünyesindeki tüm kabilelerle birlikte toplam 186.400 savaşabilecek kişiden oluşmaktadır. Düşmanlardan gelebilecek bir saldırı için en olası yön ilerleme yönü olan doğu olduğundan, bu askeri güç, ön cepheye yerleştirilmiştir. Güney ve batı, saldırı gelme olasılığı en

düşük yönlerdir. Bu açıdan toplam 151.450 savaşçıdan oluşan Reuven kampı ile 108.100 kişilik Efrayim kampı bu yönlerde konuşlandırılmıştır. Dan kampı en arkadan geldiği için, arkadan gelebilecek bir saldırıya 157.600 kişilik gücüyle karşı koyabilmektedir. Bu görüş doğrultusunda, Tora’nın kabilelerin nüfusunu, ilk *Perek*’te zaten belirtmiş olmasına karşın burada tekrarlamasının nedeni de bu askeri düzeni vurgulamaktır (*Abravanel; Daat Mikra*).

On iki kabileden dokuzu için, bu yerleşim düzeninin, Erets-Yisrael’de de bir nebze korunduğu söylenebilir. Bu durum en çok, kamp içinde kuzeyde yer alan, Erets-Yisrael’de de en kuzeydeki topraklara yerleşen Dan kabilesi için göze çarpmaktadır. Dan kampındaki diğer iki kabile Naftali ve Aşer de Ülke’nin kuzey kısımlarında pay almışlardır. Benzer bir durum, Efrayim, Menaşe ve Binyamin kabilelerinden oluşan batıdaki Efrayim kampı için de geçerlidir. Güneyde yerleşen Binyamin kabilesi haricinde bu kabileler, Erets-Yisrael’in merkezi kısımlarında deniz kıyısında, yani batıda yerleşmişlerdir. Güneydeki Reuven kampı mensupları Reuven, Şimon ve Gad kabileleri, Erets-Yisrael’in güneyinde yer almışlardır. Reuven, Yarden nehrinin doğusunda en güneyde yerleşmiş, Şimon, güneydeki Yeuda kabilesinin toprakları içinde pay almıştır. Doğudaki Yeuda kampı ise bölünmüştür. Yeuda güneyde pay almışken, Yisahar ve Zevulun ise kuzeydeki ovalarda yerleşmişlerdir (*Daat Mikra*).

Yeuda kampı – David’in monarşisinin atası ve Yaakov’un, kraliyeti temsilen “aslan” olarak adlandırdığı (Bereşit 49:9-10) oğlu olarak, Yeuda kabilesi, lider konumuyla onurlandırılmıştır (*Keli Yakar*).

Yeuda, gün içinde ışığın ilk geldiği yön olan doğuda yer alır. Yanındaki iki kabile, Tora öğrenimini simgeleyen Yisahar ile zenginliği simgeleyen Zevulun’dur. Bu iki kabile arasında bir anlaşma vardı. Yisahar kabilesi tümüyle Tora öğrenimiyle ilgilenirdi. Erets-Yisrael’den deniz kıyısında pay almış olan (bkz. Bereşit 49:13 ve Devarim 33:19) ve ticaretle uğraşan Zevulun kabilesi, Yisahar kabilesini maddi olarak desteklerdi. Böylelikle kraliyet sahibi Yeuda, Tora sahibi Yisahar ve servet sahibi Zevulun ile bir arada yer almaktadır (*Ramban*).

³ "Önde, [yani] doğuda kamp kuracak olanlar, [tüm] kolordularıyla [birlikte], Yeuda kampı sancağı[na bağlı kabilelerdir.]

"Yeuda-oğullarının başkanı: Nahşon ben Aminadav.

şu şekildeydi: [Renkler için *Koen Gadol*'un göğsünde taşıdığı *Hosen*'deki taşlarla ilgili açıklamalara bakınız (Şemot 28:17-19 açık.)] Reuven'in sancağı *Odem*'in rengindeydi ve üzerinde adamotu (*Dudaim*) resmi vardı (bkz. Bereşit 30:14-15). Şimon'un sancağı *Pitda*'nın rengindeydi ve üstünde Şehem şehrinin bir simgesi işlenmişti (bkz. Bereşit 34:25). Levi'nin sancağı *Bareket*'le aynı renkтейdi; tüm *Koenler* ve dolayısıyla *Koen Gadol*, Levi kabilesine mensup oldukları için, sancağının üzerinde *Urim VeTumim* resmi vardı (bkz. Şemot 28:30). Yeuda'nın sancağı *Nofeh*'in rengindeydi ve üstünde bir aslan vardı (bkz. Bereşit 49:9). Yisahar'ın sancağı *Sapir*'in rengindeydi. Üzerinde ay ve güneş resmi yer alıyordu; çünkü Yisahar kabilesi, takvimi düzenlemek amacıyla, gök cisimlerinin astronomik hareketlerini belirleme konusunda uzmanlaşmış bilge üyeleriyle ünlüydü (bkz. Divre Ayamim I 12:32). Zevulun'un sancağı *Yaalom*'un renginde olup üstünde bir gemi resmi bulunurdu (bkz. Bereşit 49:13). Dan'ın sancağının üzerinde yılan resmi vardı (bkz. Bereşit 49:21) ve sancak *Leşem*'le aynı renkтейdi. Gad'ın sancağı *Ahlama* ile aynı renkтейdi ve üstünde bir asker bölüğünün temsili resmi vardı (bkz. Bereşit 49:19 açık.). Naftali'nin sancağı *Şevo*'nun renginde olup üstünde karaca resmi vardı (bkz. Bereşit 49:21 açık.). Aşer'in sancağı *Tarşış*'in rengindeydi ve üzerinde bir zeytin ağacı vardı (bkz. Bereşit 49:20). Yosef'in soyuna mensup iki kabile, Efrayim ve Menase'nin her ikisinin bayrağı *Şoam*'ın rengindeydi. Efrayim'in sancağında bir boğa, Menase'nin sancağında ise bir *reem* [=olasılıkla yaban öküzü; bkz. 23:22 açık.] resmi vardı (bkz. Devarim 33:17 açık.). Binyamin'in sancağı *Yaşefe* ile aynı renkтейdi ve üstünde bir kurt resmi bulunuyordu (bkz. Bereşit 49:27) (Rabenu Behaye). Pasuktaki "**Otot** – **İşaretler**" sözcüğü, sancakların üzerindeki temsili resimlere ("**amblem**ler") işaret etmektedir (Raşbam).

p. 2'deki ifade "*atalarının evine ait işaretlere göre*" anlamına da gelebilir. *Midraş* bu anlamı ön plana çıkarır ve söz konusu dizilimin, üçüncü Ata Yaakov tarafından belirlendiğini öğretir. Buna göre Yaakov, naaşı Mısır'dan Erets-Yisrael'e götürüldüğü sırada, oğullarına, tabudunun etrafında bu düzenle dizilmelerini vasiyet

etmiştir. Başka bir deyişle bu dizilişin hangi düzene göre olacağına dair işaretler, Yaakov tarafından belirlenmiş ve kabilelerin atalarına bildirilmiştir (*Midraş – Tanhuma* 12; Raşi). Naaşın taşınması sırasında da, Yaakov'un üçüncü oğlu Levi rol almamıştır; çünkü kutsal ilhamla geleceği gören Yaakov, soyu gelecekte Tanrı'nın sandığını taşıyacak olan Levi'nin tabut taşımamasının uygun olmadığını söylemiştir. Benzer şekilde, Mısır'da üst düzey yönetici konumunda olan Yosef de naaşı taşımamış, onun yerini kendi oğulları almıştır. Yaakov'un vermiş olduğu bu işaretler de, Moşe'yi bu noktada oluşabilecek zor durumdan kurtarmıştır. Kamp ve yolculuk sırasında kimin doğuda kimin batıda olduğu önceden belli olduğu için, Moşe kabilelerin konum konusunda herhangi bir şikayetiyle karşılaşmamıştır (Rabenu Behaye).

Degel sözcüğünün *Tanah* içinde ve Hahamlarımız'a özgü dildeki yaygın kullanımı, "alt gruplardan oluşan kalabalık bölük" şeklindedir. Raşi bu görüştedir. Bu doğrultuda, **Degel** sözcüğü üçer kabileden oluşan dört kampı, **Otot** (*işaretler*) sözcüğü ise sancakları tanımlamaktadır.

Her kabile mensubu, kamp kurması gereken bölgeyi, ayırt edici bu işaretleri içeren sancağına göre tanıyacaktır (*Midraş – Bamidbar Raba* 2:7; Raşi).

[**Belirli bir**] **Mesafede** – Raşi; İbn Ezra; Raşbam. İbranice **Mineged**. Tam çeviriyle "*karşıda*".

Midraş (Bamidbar Raba) bu mesafenin 2000 *ama* [=1 Tora *mili*; günümüz ölçüleriyle, farklı görüşler doğrultusunda yaklaşık 960-1160m.] olduğunu belirtir. Yisrael kampının [yani on iki kabilenin oluşturduğu büyük kampın], Buluşma Çadırı'ndan 2000 *ama* mesafede olması gerektiği, Yeoşua kitabındaki, Aron *Aberit*'i taşıyan *Koenler*'le halkın arasında 2000 *ama* kadarlık bir mesafe bırakılması gerektiğini belirten pasuktan (Yeoşua 3:4) anlaşılmaktadır. Ancak bu bilginin metin içinde organik bir bağlantıyla da desteklenmesi gerekir. Bu bağlantı, üçüncü bir pasukla sağlanmaktadır. Tora hem Yeoşua 3:4'te hem de Bereşit 21:16'da "uzaklık" ifade eden **Rahok** kökünden sözcükler içermektedir. Bu bağlantı, Bereşit 21:16'da sözü geçen "*bir ok atımı uzaklık*"ın 2000 *ama* olduğunu öğretir. Bunun yanında

ד וצבאו

4

5 ופקדיהם ארבעה ושבעים אלה ושש מאות: ה והחגים עליו מטה

6 יששכר נתנאל בן-צווער: ו וצבאו ופקדיו ארבעה וחמשים אלה

7 וארבע מאות: ז מטה זבולן ונשיא לבני זבולן אליאב בן-חלן:

8 ח וצבאו ופקדיו שבعة וחמשים אלה וארבע מאות:

9 ט כלהפקדים למחנה יהודה מאת אלה ושמונים אלה

10 וששת-אלפים וארבע-מאות לצבאתם ראשנה יסעו: ס ידגל

מחנה ראובן תימנה לצבאתם ונשיא לבני ראובן אליצור

11 בן-שדיאור: יא וצבאו ופקדיו ששה וארבעים אלה וחמש מאות:

12 יב והחגים עליו מטה שמעון ונשיא לבני שמעון שלמיהל

13 בן-צורישדי: יג וצבאו ופקדיהם תשעה וחמשים אלה ושש

מאות:

(Perek 10), gerekse de savaşa gitme konusunda (Şofetim 1:2) görüyoruz. Gelecekte *Maşiah*'ın geleceği konusundaki müjdeyi de ilk Yeuda kabilesi alacaktır (Rabenu Behaye).

10. Reuven kampı – İkinci gruba liderlik etme onuru, Reuven kabilesine verilmiştir. Bunun nedeni, babasına karşı saygısızlık etmesinin ardından (bkz. Bereşit 35:22 ve 37:25 açık.) Reuven'in son derece içten bir şekilde *Teşuva* yapmış olmasıdır. Reuven bu davranışı sonrasında sürekli bir pişmanlık hissiyle yaşamıştır.

Hahamlarımız, güney yönünün, bereketli çiy ve yağmurun kaynağı olduğunu öğretirler. Bu açıdan Reuven'in güneyde yer alması uygundur; zira Reuven *Teşuva*'yı simgelemektedir. Ayrıca Reuven, merhamet duygusunun çok yüksek düzeyde olduğunu göstermiştir (Bereşit 37:21). *Teşuva* da dünyaya Tanrı'nın merhamet ve bereketini getirme özelliğine sahiptir.

Reuven'in kampında son sırada yer alan Gad, güç ve kahramanlığı simgeler (Bereşit 49:19). Önden *Teşuva*, arkadan kahramanlıkla sarılmış olmak, ikinci sırada yer alan Şimon için en iyi durumdur. Zira Şimon kabilesinin kefarete ihtiyacı olacaktır (bkz. 25:6-14 ve 26:14 açık.) ve bu sadece *Teşuva* ve kahramanlıkla mümkündür [Hatırlatalım:

Hahamlarımız, gerçek kahramanlığın insanın dürtülerine hakim olma gücü olduğunu öğretirler (Mişna – *Pirke Avot* 4:1)].

Teşuva'yı simgeleyen Reuven'in kampı, Tora'yı simgeleyen Yeuda'nın kampının hemen ardından gelmektedir; zira önem sırasına göre *Teşuva* Tora'nın hemen ardından gelir (Ramban).

Reuven kampının Tanrı katındaki düzendeki dengi, melek Mihael'in liderliğindeki melek grubudur. Mihael Tanrı'nın şefkat ve merhametini simgeleyen melektir. Moşe Rabenu bunu "**Mi Hamoha Baelim; Ašem** – [Semavi] Güçler Arasında Kim Senin Gibidir Ey Ašem?" (Şemot 15:11) ve "**En KaE-l Yeşurun** – *Yeşurun'un* [=Yisrael'in] Tanrısı Gibisi Yoktur" (Devarim 33:26) sözleriyle ima etmiştir. Bu iki pasuk hiçbir konuda, özellikle de Yisrael'e yönelik şefkat ve sevgisi konusunda Tanrı gibisinin olmadığını belirtir. Altı çizili sözcükler de "**Mihael**" ismini oluşturur (Rabenu Behaye).

Güneyde – İbranice **Temana**. Bu sözcük ana yön olan doğuya bakan bir kişinin sağında (İbranice: *Yamin*) kalan yönü, yani güneyi ifade eder. **Teman** günümüzde Yemen için kullanılan sözcüktür. Bu bize "Yemen" isminin kaynağı hakkında da bir fikir vermektedir.

⁴ Kolordusu ve sayıları: 74.600.

⁵ "[Yeuda'nın] Yanında kamp kuracak olanlar: "Yisahar kabilesi: Yisahar-oğullarının başkanı: Netanel ben Tsuar.

⁶ Kolordusu ve sayıları: 54.400.

⁷ "Zevulun kabilesi: Zevulun-oğullarının başkanı: Eliav ben Helon.

⁸ Kolordusu ve sayıları: 57.400.

⁹ "Yeuda kampının toplam sayısı, [tüm] kolordularıyla 186.400'dür. [Bu kamptakiler, yolculuk sırasında] İlk sırada ilerleyeceklerdir.

[17. Güneydeki Kamp: Reuven]

¹⁰ "Reuven kampı sancağı[na bağlı olanlar, tüm] kolordularıyla güneyde [yer alacaklar]. "Reuven-oğullarının başkanı: Elitsur ben Şedeur.

¹¹ Kolordusu ve sayıları: 46.500.

¹² "[Reuven'in] Yanında kamp kuracak olanlar: "Şimon kabilesi: Şimon-oğullarının başkanı: Şelumiel ben Tsurışaday.

¹³ Kolordusu ve sayıları: 59.300.

4. Kolordusu ve sayıları – Yani “Yeuda’ya ait kolordunun nüfusu”. Diğer kabileler için de aynı şekilde.

5. [Yeuda’nın] Yanında kamp kuracak olanlar – Bu söylendikten sonra ilk olarak Yisahar kabilesinden bahsedildiğine göre yolculuk sırasında, Yeuda’nın hemen arkasından Yisahar, ondan sonra Zevulun ilerleyecektir (İbn Ezra). Bu da yöneticilerin, rehberliklerinden yararlanmak üzere Tora uzmanlarına yakın olmaları gerektiğini öğretir. Servet ve onun yaratacağı dürtüler bir yönetici için son derece tehlikeli olabilir. Yönetici konumundaki Yeuda’nın hemen yanına Tora otoritelerinden oluşan Yisahar yerleşmiş, servet sahibi Zevulun’a ancak bu denge sağlandıktan sonra yer verilmiş olmasından öğrenilecek derslerden biri budur.

Yeuda’nın “kanun koyucu” olduğu (Teilim 60:9), Yisahar kabilesi üyelerinin “vakitler konusunda anlayış sahibi oldukları” (Divre Ayamim I 12:33), Zevulun’un da “yazıcı kamışına mürekkep çekenler”den oluştuğu (Şofetim 5:14) söylenmektedir. Tüm bunlar her üç kabilenin Tora öğrenimi ve kanunu ile yakından ilgili olduğunu ortaya koymaktadır. Dolayısıyla “Yeuda kampı” olarak adlandırılan bu kamp Tora’yı simgelemektedir. Tanrı katındaki düzende bu kampa denk gelen melekler grubunun lideri Gavriel’dir Bu, “*Yeuda kardeşlerine üstün geldi (Gavar)*” (Divre Ayamim I 5:2) sözleri ile ima edilmektedir (Rabenu Bahaye).

Öte yandan, Zevulun’dan bahsederken (p. 7), Tora, diğer gruplarda üçüncü sırada yer alan

kabilelerden bahsederken kullandığı gibi “ve” bağlacını kullanmamaktadır (krş. p. 14, 22 ve 29). “Ve” bağlacı bir bağlılık ifade etmesine karşın, yine de bir “ikinci planda olma” havası içerir. Dolayısıyla Tora, Yisahar kabilesini maddi olarak desteklemeyi üstlenmiş olan Zevulun kabilesini ikinci planda göstermek istememiş, bu nedenle “ve” bağlacını kullanmamıştır. Yisahar-Zevulun ortaklığının önemi o kadar büyüktür ki, Tora her ikisi için de sanki ilk sıradaymış gibi aynı giriş ifadesini kullanmıştır (*Midraş – Tanhuma; Baal Aturim*). Diğer kabileler için böyle bir ikili bağlantı durumu olmadığından, her normal sıralamada olduğu şekilde “ve” bağlacı kullanılmıştır.

9. Toplam sayısı – Tam çeviriyle “Yeuda kampı için tüm sayımlar[ın yekunu]”.

İlk sırada ilerleyeceklerdir – Tam çeviriyle “ilk sırada yolculuk edeceklerdir”. Perek 10’da geniş olarak görüleceği üzere, yolculuğa çıkışın işareti, Tanrı’nın Kutsal Varlığı’nı simgeleyen bulutun *Mişkan*’ın üzerinden kalkmasıydı. Bunun ardından iki *Koen* birer gümüş borazan çalar (bkz. 10:2), sonra da Yeuda kabilesi yola çıkardı (Raşi). Dolayısıyla “*ilk sırada ilerleyeceklerdir*” ifadesi, yolculuk kararının Yeuda kabilesine ait olduğu anlamına gelmez. 9:18’de belirtildiği gibi tüm yolculuklar ve kamplar Tanrı’nın Sözü’ne bağlıdır (*Mizrahi; Sifte Hahamim*).

Lider konumundaki Yeuda kabilesi her konuda ilk sıradadır. Bunu gerek [burada olduğu gibi] kamp düzeninde ve yolculukta, gerek *Mizbeah*’ın hizmete açılışı vesilesiyle getirilen *korban*larda

- 14-15 יָד וּמַטֵּה גֹד וְנָשִׂיא לְבָנִי גֹד אֶלִּיסָךְ בֶּן־רַעְוָאֵל: מִזֹּ וְצָבָא
וּפְקָדֵיהֶם חֲמֵשָׁה וָאַרְבָּעִים אֶלֶף וְשֵׁשׁ מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים:
- 16 מִזֹּ כָּל־הַפְּקָדִים לְמַחֲנֶה רָאוּבֵן מֵאֵת אֶלֶף וָאַחַד וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף
- 17 וָאַרְבַּע־מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים לְצָבָאתָם וּשְׁנַיִם יָסָעוּ: ס יִז וְנִסְעַ
אֶהֱל־מוֹעֵד מַחֲנֶה הַלְלוּם בְּתוֹךְ הַמַּחֲנֶה כַּאֲשֶׁר יַחֲנוּ כֵן יָסָעוּ
- 18 אִישׁ עַל־יָדוֹ לְדַגְלֵיהֶם: ס יִה דָּגַל מַחֲנֶה אֶפְרַיִם לְצָבָאתָם
- 19 יִמָּה וְנָשִׂיא לְבָנִי אֶפְרַיִם אֶלִּישְׁמַע בֶּן־עַמִּיהוּד: יט וְצָבָא
וּפְקָדֵיהֶם אַרְבָּעִים אֶלֶף וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת:

rutinden ayrılabilceğini, Tora’ca belirlenen yükümlülüklerinin de “tatile çıktığını” dolayısıyla canının çektiği şekilde davranabileceğini fısıldar. Tora bunun doğru olmadığını vurgulamaktadır: “[Bene Yisrael] Nasıl kamp yapacaklarsa öyle yolculuk edeceklerdir”. Yolculuğa çıktıkları zamanlarda da, normal yaşamları sırasında uymaları gereken kurallardan tamamen aynı şekilde sorumludurlar.

18. Efrayim kampı – Bu kampın yeri batıdadır. Kaynaklarımıza göre dolu, soğuk ve sıcak gibi aşırı hava şartlarının kaynağı batıdır [bunun olası bir nedeni, açık deniz olan Akdeniz’in, Erets-Yisrael’in batısında yer almasıdır]. Midraş, eğitsel bir açıklamayla, bu gruptaki üç kabilenin de, zorluklara ve çetin şartlara karşı gelebilecek güce sahip olduğunu açıklar. Buna ek olarak, “*Şehina* batıda yer alır” [çünkü hem *Mişkan*’da hem de *Bet-Amikdaş*’ta, *Aron Aberit*’in yer aldığı *Kodeş Akodaşim*, batı yanındaydı]. Ayrıca her ne kadar Yeruşalayim ve *Bet-Amikdaş* Yeuda kabilesinin toprakları içinde idiyse de, Binyamin kabilesinin toprakları ile olan sınır *Kodeş Akodaşim*’in önünden geçiyor, böylece *Kodeş Akodaşim* Binyamin sınırları içinde kalıyordu (krş. Devarim 33:12). Tora ve *Təşuva*’ya eşlik etmeye en uygun özellik, kahramanlık ve özkontroldür. Çünkü hem Tora öğrenimi, hem de *Təşuva* için, inanç, dirayet ve karakter gücüne ihtiyaç vardır. Bu nedenle Tora’yı simgeleyen Yeuda kampı ile *Təşuva*’yı simgeleyen Reuven kampının ardından, gücü simgeleyen Efrayim kampı gelmektedir (Ramban).

Öte yandan Efrayim kabilesi de *Təşuva*’ya ihtiyaç duyacak bir geleceğe sahiptir. Kral Şelomo’nun ardından Yahudi krallığının ikiye bölünmesinin sonrasında, On Kabile’nin kurduğu kuzeydeki Yisrael krallığının lideri genel olarak Efrayim kabilesiydi. Bu krallık en baştan beri putperestlik batağındaydı ve belki de bunun doruk noktası, Efrayim kabilesine mensup Yarovam ben Nevat’ın dönemi idi. Sonuç olarak bu, *Təşuva* yollu manevi bir tedaviyi gerektirir. Buna denk olarak, Efrayim kampının Tanrı katındaki düzendeki paraleli, [tedaviden sorumlu] melek Refael’in liderliğindeki melek grubudur (Rabenu Behaye).

Batıda – İbranice *Yamma*. Tam anlamıyla “denize doğru”. Ancak bu, denizin [=Akdeniz] Bene-Yisrael’in şu anda bulundukları Sinay çölündeki konuma göre değil, Erets-Yisrael’e göre bulunduğu yönü, yani batıyı tanımlar.

¹⁴ "Ve Gad kabilesi:

Gad-oğullarının başkanı: Elyasaf ben Reuel.

¹⁵ Kolordusu ve sayıları: 45.650.

¹⁶ "Reuven kampının toplam sayısı, [tüm] kolordularıyla 151.450'dir. İkinci sırada ilerleyeceklerdir.

[18. Mişkan]

¹⁷ "Buluşma Çadırı [ve] Leviler'in kampı, [diğer] kampların arasında ilerleyecektir.

"[Bene-Yisrael] Nasıl kamp yapacaklarsa öyle yolculuk edeceklerdir - sancaklarına göre herkes [kendi uygun] yerinde [olacaktır].

[19. Batıdaki Kamp: Efrayim]

¹⁸ "[Tüm] Kolordularıyla, Efrayim kampı sancağı[na bağlı olanlar] batıda [yer alacaklar].

"Efrayim-oğullarının başkanı: Elişama ben Amiud.

¹⁹ Kolordusu ve sayıları: 40.500.

14. Reuel – Yukarıda, 1:14'te, aynı kişinin ismi *Deuel* olarak verilmiştir. *Tanah* boyunca "isim" in, bir insanı tanımlayan bir ses dizisinin ötesinde anlamlar içerdiğine dair birçok örnek mevcuttur. *Tanah* bazen bir insan için farklı isimler kullandığında o kişinin misyonunu ya da kişisel özelliklerini yansıtmaya amacını güder. İsim, insanın özünü yansıtır (bu ilkeye verilebilecek örnekler için krş. Bereşit 25:26, 27:36 ve bkz. 32:29; Şemot 18:1-12 açık.). Burada da böyle bir örnek söz konusudur. "Reuel" sözcüğü "**Raayon E-l** – Tanrı'yla İlgili Düşünceler", "Deuel" de "**Daat E-l** – Tanrı Bilgisi" anlamlarını içerir. Dolayısıyla, her iki isim de bu kişinin, Tanrı'ya yakınlığını ve sürekli O'nu düşünüp anlamaya çalışmasını ifade etmektedir (Ramban).

17. Buluşma Çadırı ... [diğer] kampların arasında – Yolculuk sırasında *Mişkan*'ın tam olarak hangi konumda, hangi "kampların arasında" olduğu, otoriteler arasında tartışma konusudur (geniş açıklama için bkz. 10:25 açık.). Ancak sıralama nasıl olursa olsun, [dört kampın düzenini açıklayan bu bölümün tam ortasına yerleştirilmiş olan] bu pasuk *Mişkan*'ın merkezî konumunun yolculuk sırasında bile korunduğunu ortaya koymaktadır. Zira Tora, *Mişkan* için, söküldükten sonraki hali için bile, "*Buluşma Çadırı*" ismini kullanmaktadır (Hirsch).

Leviler'in kampı – [Yolculuk bağlamı içinde]

Bu, *Mişkan*'ı da kapsamaktadır; çünkü *Mişkan* ve tüm öğelerinin taşınmasından Leviler sorumlu olacaklardır. 22.000 kişiden oluşan Leviler, Tora'nın alınışı sırasında Sinay dağına inen 22.000 meleğe denk gelir [zira Tanrı, Altın Buzağı günahının işleneceğini ve tamamen temiz kalan tek grubun Leviler olacağını bildiği için, Sinay'a {sözün gelişi} "indiğinde", yanında sadece Leviler'e denk sayıda melek getirmiştir (p. 39, *Daat Zekenim* o.a.)]. Buna, "*Tanrı'nın arabası, yirmi iki bin melek[ten oluşuyordu]; Tanrı Sinay'a kutsiyet içinde onlarla [gelmişti]*" (Te'ilim 68:18) pasuğuyla değinilmektedir. Tıpkı söz konusu meleklerin Tanrı'ya en yakın melekler olmaları gibi, Leviler de, Tanrı hizmeti konusunda en yetkili kabileydi (Rabenu Behaye).

[Bene Yisrael] – İbn Ezra.

Nasıl kamp yapacaklarsa öyle yolculuk edeceklerdir – "Kamp yapmaları nasıl Tanrı'nın Sözü ile ise, yolculukları da aynı şekilde Tanrı'nın Sözü ile olacaktır" (*Talmud Yeruşalmi* – *Eruvin* 5:1).

Bu ifade aynı zamanda hayati öneme sahip bir yaşam dersi içerir: Yahudilik sadece insanın doğal çevresiyle, evle, sinagogla ve günlük aktivitelerle sınırlı değildir. Bir kişi, kutsiyetini, yolculuk esnasında ve bir turistken bile korumalıdır. İnsanın dürtüleri, kendisine, tatil sırasında tüm

- כ וְעָלְיוּ מִטָּה מְנַשֶּׁה וְנָשִׂיא 20
- לְבִנְיָ מְנַשֶּׁה גְּמַלְיָאֵל בֶּן־פֶּדָהצֹר: כֹּא וַצִּבְאֹן וּפְקֻדֵיהֶם שְׁנַיִם 21
- וּשְׁלֹשִׁים אֶלֶף וּמֵאתַיִם: כֹּב וּמִטָּה בְּנִימָן וְנָשִׂיא לְבִנְיָ בְנִימָן אֲבִידֹן 22
- בֶּן־גִּדְעֹנִי: כֹּג וַצִּבְאֹן וּפְקֻדֵיהֶם חֲמִשָּׁה וּשְׁלֹשִׁים אֶלֶף וָאַרְבַּע מֵאוֹת: 23
- כד כָּל־הַפְּקָדִים לְמַחֲנֶה אֲפֹרִים מֵאֵת אֶלֶף וּשְׁמֹנֶת־אֲלָפִים וּמֵאָה 24
- לְצִבְאָתָם וּשְׁלֹשִׁים יִסְעוּ: ס כֹּה דָגַל מַחֲנֶה דָן צִפְנָה לְצִבְאָתָם 25
- וְנָשִׂיא לְבִנְיָ דָן אַחִיעֶזֶר בֶּן־עֲמִישַׁדִּי: כו וַצִּבְאֹן וּפְקֻדֵיהֶם שְׁנַיִם 26
- וּשְׁשִׁים אֶלֶף וּשְׁבַע מֵאוֹת: כז וְהַחֲנִים עָלְיוּ מִטָּה אֲשֶׁר וְנָשִׂיא 27
- לְבִנְיָ אֲשֶׁר פַּגְעִיָאֵל בֶּן־עֶכְרֹן: כח וַצִּבְאֹן וּפְקֻדֵיהֶם אֶחָד וָאַרְבָּעִים 28
- אֶלֶף וַחֲמִשׁ מֵאוֹת: כט וּמִטָּה נִפְתָּלִי וְנָשִׂיא לְבִנְיָ נִפְתָּלִי אַחִירֵע 29
- בֶּן־עֵינָן: 30 וַצִּבְאֹן וּפְקֻדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף וָאַרְבַּע מֵאוֹת: 30
- 31 זֶה כָּל־הַפְּקָדִים לְמַחֲנֶה דָן מֵאֵת אֶלֶף וּשְׁבַעַה וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף וּשְׁשִׁי
- מֵאוֹת לְאַחֲרָנָה יִסְעוּ לְדֹגְלֵיהֶם: פ

özel bir berahayla mübarek kıldığı (Devarim 33:23) Naftali kabilesi eşlik eder (Ramban). Bu kampın Tanrı katındaki dengi, melek Uriel'in [= "Tanrı'nın Alevi/Parlaklığı/Aydınlığı"] liderliğindeki melek grubudur (Rabenu Behaye).

31. Sancaklarına göre – Diğer üç kamptan farklı olarak burada "[tüm] kolordularıyla" ifadesi geçmemektedir (krş. p. 9, 16 ve 24). Buna karşılık diğer yerlerden farklı olarak burada "sancaklarına göre" ifadesi vardır. Belki de bunun nedeni, son kamp olan Dan kampının, sancakların yolculuk sırasındaki geçişinin tamamlanışını işaretlemesidir. Başka bir deyişle anlam "[tüm kabilelerin] sancaklarına göre son sırada ilerleyeceklerdir" şeklinde olabilir (Daat Mikra).

Son sırada ilerleyeceklerdir – Bkz. 10:25. ["İlk", "ikinci" ve "üçüncü" diye bahsedilen diğer kamplardan farklı olarak] Bu kamptan, "dördüncü" grup olarak değil, "son" grup olarak söz edilmektedir. Çünkü putperestliği

sembolize eden bir kabilenin liderliğindeki kamp, sonuncu olmaya layıktır (Ramban).

Öte yandan, *Keli Yakar*, Dan'ın sonda oluşunu olumlu bir özelliğine bağlar. Tıpkı Yeuda gibi, Dan da, Moşe tarafından "aslan"a benzetilmiştir (Devarim 33:22). Dolayısıyla Dan kampı, kahramanlığı nedeniyle, ön cephesini Yeuda'nın koruduğu Bene-Yisrael'in arka cephesini korumak üzere en sonda yer alacaktır.

²⁰ "[Efrayim'in] Yanında [kamp kuracak olanlar]:

"Menäşe kabilesi:

Menäşe-oğullarının başkanı: Gamliel ben Pedatsur.

²¹ Kolordusu ve sayıları: 32.200.

²² "Ve Binyamin kabilesi:

Binyamin-oğullarının başkanı: Avidan ben Gidoni.

²³ Kolordusu ve sayıları: 35.400.

²⁴ "Efrayim kampının toplam sayısı, [tüm] kolordularıyla 108.100'dür.

Üçüncü sırada ilerleyeceklerdir.

[20. Kuzeydeki Kamp: Dan]

²⁵ "Dan kampı sancağı[na bağlı olanlar, tüm] kolordularıyla kuzeyde [yer alacaklar].

"Dan-oğullarının başkanı: Ahiezer ben Amişaday.

²⁶ Kolordusu ve sayıları: 62.700.

²⁷ "[Dan'ın] Yanında kamp kuracak olanlar:

"Aşer kabilesi:

Aşer-oğullarının başkanı: Pagiel ben Ohran.

²⁸ Kolordusu ve sayıları: 41.500.

²⁹ "Ve Naftali kabilesi:

Naftali-oğullarının başkanı: Ahira ben Enan.

³⁰ Kolordusu ve sayıları: 53.400.

³¹ "Dan kampının toplam sayısı 157.600'dür.

Sancaklarına göre son sırada ilerleyeceklerdir."

20. Yanında [kamp kuracak olanlar]: Menäşe kabilesi – Köşeli parantez içindeki ekleme, diğer üç kamptaki benzer yapı nedeniyle yapılmıştır. Oralarda (p. 5, 12 ve 27) pasuk doğrudan "Yanında kamp kuracak olanlar" demektedir. Burada ise tam çeviri "ve yanında Menäşe kabilesi" şeklindedir. Menäşe ile ilgili bu istisna, bu kabilenin önemine işaret eder. Her ne kadar Efrayim bu kampta liderse de, Menäşe onun hemen "yanındadır". Efrayim'in lider olmasının nedeni, Yaakov'un beraha verirken ona öncelik vermesidir. Öte yandan tarihte Menäşe, ikinci planda kalmamış, Efrayim'e göre daha kalabalık bir nüfusa ulaşmış (bkz. 26:34 ve 26:37), Erets-Yisrael'deki [ve Ürdün ötesindeki] etkin yerleşimiyle de, bağımsızlığını kanıtlamıştır (bkz. 32.39-42) (*Daat Mikra*). Bkz. 1:32 açık.

25. Dan kampı – Bu kamp kuzeyde yer alacaktır. Kuzey, karanlığın sembolüdür ["*Tsafon* – Kuzey" sözcüğü "*Tsafun* – Gizli" sözcüğüyle bağlantılıdır; zira gün içinde güneş doğudan doğup, güney boyunca dolaşır batıdan batır; ama kuzeyde

kaldığı sürece daima gizlidir. Böylece güneşin kuzeyde olduğu süre boyunca gece karanlığı hüküm sürer]. Dan kabilesi, karanlığı simgeler. Bunun nedeni, kötülüğüyle ünlü Yisrael kralı Yarovam ben Nevat, halk içinde putperestliği yaymak ve Tora'yı unutturmak için gösterdiği gayretler dahilinde, *Şaloş Regalim* bayramları sırasında halkın Yerusalayim'deki *Bet-Amikdaş*'a gitmesini engellemiş, alternatif ibadet amacıyla iki altın buzağı yaparak bunlardan birini Dan sınırları içine dikmiştir (Melahim I 12:29). Ayrıca Dan'ın nesli, topraklarına kendileri de bir put yerleştirmişlerdir (Şofetim 18:31). Takdir edilir ki, putperestlik olabilecek en üst düzeydeki karanlıktır. Bu karanlık sembolünü dengelemek için, Dan'ın hemen yanında, Aşer kabilesi yer alır. Aşer'in Erets-Yisrael'deki payı, *Bet-Amikdaş*'ta kullanılan saf zeytinyağının elde edildiği bereketli zeytinliklere sahip bir bölgeydi (bkz. Devarim 33:24). Saf zeytinyağıyla yakılan *Menora*'nın Tora ışığını simgeleyen kandilleri, karanlığın itelenmesi için en büyük ılaçtır. Bu dengeyi kurmakta, Aşer'e, Moşe Rabenu'nun

דב אלה פקודי

בני־ישראל לבית אבתם כל־פקודי המחנות לצבאתם שש־מאות

אלף ושלשת אלפים וחמש מאות וחמשים: דג והלולים לא 33

התפקודי בתוך בני ישראל כאשר צוה יהוה את־משה: דד ויעשו 34

בני ישראל ככל אשר־צוה יהוה את־משה כן־חנו לדגליהם וכן

נסעו איש למשפחתו על־בית אבתיו: פ

א ואלה תולדות אהרן ומשה ביום דבר יהוה את־משה בהר סיני: 1

geçen Amrami ailesidir. Moşe'nin babası Amram'ın sadece iki oğlu vardı: Aaron ve Moşe (bkz. Şemot 6:20). Aaron'un oğulları "Koenler" olarak ayrıldıkları için burada listelenmektedir. Halen Leviler'e dahil olan Moşe'nin soyu ise p. 27'deki "Amrami ailesi" ile belirtilmektedir. Böylelikle, bu pasuktaki "Aaron'un ve Moşe'nin soyu" ifadesiyle, bu bölümde her iki kardeşin de soyunun sayılacağı söylenmektedir (Raşbam; Ramban; Daat Zekenim; bkz. Şemot 4:14 açk., Levi k.b.).

Aaron'un çocukları listelenirken Moşe'nin çocuklarına hiç değinilmemesine rağmen, yine de bu pasukta Moşe'den bahsedilmesi dikkati çekmektedir. *Talmud* (*Sanedrin* 19b) şu açıklamayı yapar. Burada "Aaron'un ve Moşe'nin soyu" dendikten hemen sonra sıradaki pasukta sadece Aaron'un oğullarından bahsedilmesi önemli bir mesaj verir: Bir başkasının çocuklarına Tora öğreten kişi, o çocukların babası ile denk bir konum elde eder [bunun olası bir nedeni, çocuğa Tora öğretme konusundaki yükümlülüğün babaya ait olmasıdır (*Talmud – Kiduşin* 29a)]. Çünkü insanın öğrencileri, gerçek çocuklarıdır (Rabenu Behaye). Moşe, Aaron'un dört oğluna Tora'yı öğretmiş, böylelikle, tıpkı Aaron'un onların biyolojik babaları olması gibi, Moşe de onların manevi babaları olmuştur (Raşi; Ramban). Pasuktaki [tam çeviriyle] "Sinay dağında konuştuğu günde" ifadesi de bu bakışla, basit anlamının ötesinde bir anlam kazanmaktadır. Zira Moşe, Aaron'un oğullarının "manevi babası" haline, Sinay dağında Tanrı'nın kendisiyle konuşup, Tora'yı öğrettiği günde gelmiştir. Bu öğretim sayesinde Moşe de Tora'yı tüm halka, ama öncelikle de Aaron'un oğullarına öğretmiştir (Raşi; bkz. Şemot 34:31-32 açk.). Bu dersin ahlal-

ki önemi, insanın ufkunun hiçbir zaman kişisel çevresiyle sınırlı olmaması gerektiğini göstermesinde yatar. Kişi etrafı için örnek olup rehberlik ettiği zaman, başkalarına da hayat verebilir. *Talmud* başkasının çocuğuna Tora öğreten bir kişinin, Tanrı katındaki Tora akademisine (*Yeşiva Şel Maala*) katılmaya hak kazandığını öğretirler (*Sanedrin*, *Perek* 2 ve 10). Tora öğrenimi o kadar önemli bir mitsvadır ki, Tanrı'nın dünya hakkında verdiği ağır bir kararın iptal olmasını bile sağlayabilir. Bu, özellikle erkekleri bağlayan bir mitsva olmasına karşın, kocasını Tora öğrenmeye teşvik eden, onun Tora öğrenebilmesi için gerekli rahat ortamı sağlayan bir kadın da, Gelecek Dünya'da kocasını kazanacağı ödüle ortak olur. Aynı durum, parasıyla bir Tora otoritesine ya da Tora öğrenilen kurumlara destek olan kişiler için de geçerlidir. Tora, böyle birini, desteklediği kişinin Tora bilgisinin yarısına sahip olarak nite-ler (*Meam Loez*; krş. 1:9 ve 2:4 açk.).

Or Ahayim ve *Keli Yakar*'a göre, Moşe, Sinay dağında onların "babası" olmuştur; çünkü Aaron, Altın Buzağı günahındaki rolü nedeniyle Tanrı'nın büyük öfkesini çekmiş ve bu öfke tüm ailesinin yok olmasına yol açacakken, Moşe, dualarıyla Elazar ve İtamar'ı kurtarmıştır (bkz. Vayikra 10:12 açk.; Devarim 9:20).

Alternatif bir açıklama: "Soyları" şeklinde çevirdiğimiz *Toledot* sözcüğü çeşitli yerlerde "tarihler; başlarından geçenler; aile bağlantıları" gibi anlamlar alabilir. *Targum Yonatan*'a göre bu sözcüğün buradaki anlamı "aile bağlantıları" şeklindedir. Buna göre, nasıl Bene-Yisrael'in sayımında herkesin hangi kabilede hangi aileye mensup olduğu detaylı bir şekilde kaydedilmişse, burada da Leviler'in sayılmasından hemen önce,

[21. Kampın Tümü]

³² Bene-Yisrael'in atasal ailelerine göre sayıları bunlardı. [Tüm] Kolordularıyla, kampların toplam nüfusu 603.550'ydi.

³³ Tanrı'nın Moşe'ye emretmiş olduğu şekilde, Leviler Bene-Yisrael'in arasında sayılmadılar.

³⁴ Bene-Yisrael, Tanrı'nın Moşe'ye emretmiş olduğu her şeye uygun davrandılar. Bu şekilde sancaklarına göre kamp kurdular ve bu şekilde yolculuk ettiler: Herkes kendi ailesiyle, kendi atasal evinin yanında [yer aldı].

[22. Aaron'un Soyusu]

3

¹ Aaron'un - ve Moşe'nin - Tanrı'nın Moşe'ye Sinay dağında konuştuğu günkü soyu şöyledir:

32. 603.550'ydi – Bu bölümde verilen sayım sonuçları, *Perek 1*'dekilerle aynıdır. Bu da dolaylı olarak bir mucizeyi ve bereketi gösterir: Burada sayılan kolordular, ayın yirmisinde Erets-Yisrael'e doğru ilerlemeye başlayacak olan kişilerden oluşmaktadır (10:11). Tora, yola çıktıkları zaman sayılarının bu şekilde “kalacağını” belirttiğine göre, sayımın yapıldığı ayın ilk gününden, yola çıkılan tarihe, yani ayın yirmisine kadar olan sürede kimsenin ölmeyeceğini söylemektedir. Bu denli büyük bir kalabalık içinde yirmi gün içinde tek kişinin ölmemesi istatistikî bir mucizedir (İbn Ezra; p. 4, Ramban o.a.).

33. Tanrı'nın Moşe'ye emretmiş olduğu şekilde – Bkz. 1:49.

Leviler Bene-Yisrael'in arasında sayılmadılar – Bu, 1:47'de zaten verilmiş olan bir detaydır. Burada tekrarlanması amacı, Leviler'in, yolculuk için geçerli olan bu son yeküne de dahil edilmediklerini vurgulamaktır (İbn Ezra).

34. Uygun davrandılar – “Çöl yolculuğu boyunca bu düzeni bozmadılar” (İbn Ezra). Bu ifade, Tora'nın verilen emrin harfiyen yerine getirildiğini vurgulama şeklindeki stiliyle uyum içindedir. Benzer bir vurgu *Mişkan*'la ilgili çalışmada da görülmektedir (Şemot 39:32; *Daat Mikra*).

☞ **Sonuç.** Bene-Yisrael'in kamp ve yolculuk düzeni, Erets-Yisrael'in fethi ve orada yerleşim öncesinde önemli bir aşamaydı. Gelişen olaylar sonucunda kırk yıllık bir çöl yolculuğuna şekil veren bu düzen, Tanrı'nın emri üzerine Moşe ve Aaron tarafından ayrıntılı ve kesin bir şekilde gerçekleştirilmiştir. Söz konusu düzende hem

[her kabilenin önemi, Leviler'in özel görevleri vb.] manevi, hem de [askeri ve stratejik yerleşim gibi] dünyevi kriterleri görmek mümkündür. Gerek kamp gerekse de yolculuk sırasında düzeni hassas bir şekilde korumayı öngören bu düzende, kampın ayrıca manevi saflığı ve kutsiyeti önemli olduğundan, Tora bu konuda da emirler içermiştir (bkz. 5:14 ve Devarim 23:15). Sonuç olarak Yisrael kampı, diğer ulusların da göz ardı edemeyeceği bir görkeme kavuşmuştur (bkz. 24:5).

3.

Kabilelerin sayımı ve kamp içindeki yerleşim düzenlerini ana hatlarıyla verdikten sonra, Tora Tanrı'nın “yaverlerine”, yani *Koenler* ve onların mensup olduğu Levi kabilesine geçmekte, en başta da liderler Moşe ve Aaron'dan bahsetmektedir (p. 1; Ramban). Leviler *Mişkan*'ın hemen etrafında yerleşecek ve yaşamlarını tamamen Tanrı hizmetine adayacaklardır. Tanrı, Moşe'ye, Leviler'i Aaron'un huzuruna getirmesini, onları kutsal hizmette Aaron'un yardımcılarını atamasını emreder. Leviler ayrıca *Mişkan*'ın çevresindeki nöbet ile oradaki gerekli hizmetin yerine getirilmesi konusunda Bene-Yisrael'in temsilcileri olacaklardır.

1-4. Moşe ve Aaron'un nesli.

1. Aaron'un – ve Moşe'nin – ... soyu – Bölüm böyle başlamasına karşın, sıradaki pasukta sadece Aaron'un oğulları listelenmiştir. Öyleyse “Moşe'nin soyu” nerededir?

Basit anlamda, Moşe'nin soyu p. 27'de sözü

2 בַּוְאֵלָה שְׁמוֹת בְּנֵי-אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן | נִדְב וְאַבְיָהוּא
 3 אֶלְעָזָר וְאִיתָמָר: גַּאֲלָה שְׁמוֹת בְּנֵי אֶהֱרֹן הַכֹּהֲנִים הַמְּשֻׁחִים
 4 אֲשֶׁר-מִלֵּא יָדָם לְכַהֵן: דּוֹיַמַת נִדְב וְאַבְיָהוּא לִפְנֵי יְהוָה בְּהִקְרָבָם
 אֲשֶׁ זָרָה לִפְנֵי יְהוָה בְּמִדְבָּר סִינִי וּבָנִים לְאֶהֱרֹן לָהֶם וִכְהֵן
 אֶלְעָזָר וְאִיתָמָר עַל-פְּנֵי אֶהֱרֹן אֲבִיהֶם: פ

Koen olacaktıdır. Dolayısıyla bu noktada hayatta olan, Elazar'ın oğlu Pinehas, meshedilmemiş olduğu için Koen değildir. Tora bu noktayı vurgulamak amacıyla "meshedilmiş" vurgusunu yapmaktadır (Malbim). Pinehas ise, daha ileride yaptığı cesurca davranışla ulusu büyük bir salgından kurtarmasının ardından, Tanrı tarafından özel olarak Koenlik payesiyle ödüllendirilmiştir (25:12-13).

Alternatif olarak, buradaki "meshedilmiş" ifadesi Tanrı'nın, büyük insanlara karşı daha katı bir yaklaşımda olduğunu vurgulama amaçlı da olabilir. Tanrı Tsadikler'i yargılarken bir saç teli kadar bile tolerans tanımaz. Bu nedenle Tora burada, Aaron'un oğullarının "meshedilmiş" [ve dolayısıyla, bu konuma uygun üst düzeyde şahsiyetler] olduklarını özellikle belirterek, Tsadik olmalarının özel muameleyi hak etmelerini gerektirmediğini vurgulamaktadır. Nadav ve Aviu, ölüm cezasını hak eden bir davranışta bulunduklarında, bu cezayı anında görmüşlerdir (Rabenu Behaye).

4. **Tanrı'nın Huzuru'nda** – Bkz. Vayikra 10:1-2. "Tanrı'nın Huzuru'nda" ifadesi pasukta iki kez geçmektedir. Bunların ilki, yetkisiz ateşin hangi ortamda getirildiğini belirtir. Bu bağlamda "Tanrı'nın Huzuru'nda" ifadesi Kutsal Mekan'ı belirtir. İfadesinin ikinci kullanımı ise Nadav ve Aviu'nun ölümlerinin olağanüstü bir şekilde gerçekleştiğine işaret eder. ["Tanrı'nın Huzuru'nda ölmek" ifadesinin mucizevi bir ölümü belirtmesinin bir örneği de 14:37'de görülmektedir.]

Rabi Yohanan buradaki "Tanrı'nın Huzuru'nda öldüler" sözcüklerini, farklı bir şekilde yorumlar: Tsadikler'in çocuklarının onlar hayattayken ölmeleri, Tanrı için ağır bir durumdur (Daa Zekenim).

Çocukları yoktu – Çocukları olsaydı, Elazar ve

İtamar'a göre öncelikli olacaklar, babalarına ait onurlu konum onlara aktarılacaktı (Sforno). Zira miras kurallarına göre çocuklar, kardeşlere göre önceliklidir ve miras kanunlarına göre öncelikli olan kişi, onurlandırılma konusunda da önceliklidir (Torat Koanım).

Nadav ve Aviu'nun ölümleri için verilen nedenlerden bir tanesi de bu ifadeyle yapılan vurgudur. Pasuğun "ölmüşlerdi; çocukları yoktu" demesi, "demek ki çocukları olsaydı ölmezlerdi" anlamını mümkün kılmaktadır. Hahamlarımız bu pasuğun ciddi bir mesaj verdiğini öğretirler: Verimli olup çoğalma mitsvasıyla (Bereşit 1:28) meşgul olmayan kişi yaşamının en önemli amaçlarından birini yerine getirmemiş olur (krş. Talmud – Yevamot 64a). Bkz. Vayikra 10:1-7 açık.

Nadav ve Aviu'nun çocuksuz ölmelerinin bu noktada tekrar hatırlatılmasının olası bir nedeni, Leviler'in Mişkan hizmeti için seçilmelerinden bahseden sıradaki pasuklara bir giriş yapmaktır. Zaten çok kalabalık olmayan Koen ailesinin, iki büyük ferdi, arkaalarında çocuk da bırakmadan ölünce, Mişkan'la ilgili tüm görevlerin yalnızca Koenler tarafından yerine getirilmesi olanaksız hale gelmiştir. Bu nedenle sadece Koenler'e özel kılınan ibadet görevleri dışında Mişkan'ı ilgilendiren diğer görevleri yapmak üzere daha geniş bir kitle seçilmiştir (Abravanel; Malbim; Daat Mikra).

Hayatta olduğu sürede – İbranice **Al Pene**. Tam çeviriyle "önünde" ya da "yüzünün üstünde".

Çeviri Raşi'ye göre yapılmıştır. Aynı ifade Bereşit 11:28'de de bu anlamdadır. Raşi bu açıklamasında Rav Yitshak'ın görüşünü takip etmektedir (Midraş – Bamidbar Raba 2:26). Bu görüş doğrultusunda, Aaron çeşitli nedenlerle tame olduğu ve dolayısıyla Bet-Amikdaş'taki görevini yerine getiremediği zamanlarda onun yerini Koen Gadol olarak Elazar alırdı. Hem Aaron hem de Elazar'ın

² Aaron'un oğullarının isimleri şunlardır: *Behor* [olan] Nadav; Aviu, Elazar ve İtamar.

³ Aaron'un, *Koenlik* etmek üzere yetkili kılınan, meshedilmiş *Koen* oğullarının isimleri bunlardır.

⁴ Nadav ve Aviu, Sinay çölündeyken, Tanrı'nın Huzuru'nda yetkisiz bir ateş getirdikleri sırada, Tanrı'nın Huzuru'nda ölmüşlerdi. Çocukları yoktu. [Bu yüzden] Babaları Aaron hayatta olduğu sürede [sadece] Elazar ve İtamar *Koenlik* yaptılar.

Moşe ve Aaron'un aile bağlantıları açıklanmaktadır. Bu da, burada neden Moşe'nin soyundan bahsedilmediğini açıklar. Bahsedilmemektedir; çünkü [*Targum Yonatan*'a göre] sözcüğün anlamı "*soyları*" [=çocukları] şeklinde değildir; dolayısıyla Moşe'nin çocuklarının listelenmemesi garip değildir (*Daat Mikra*).

Sinay dağında konuştuğu günkü soyu – Tam çeviriyle "*Sinay dağında konuştuğu günde, soyu şöyledir/shöyleydi*". Aaron'un o gün hayatta olan çocukları, sıradaki pasukta sayılanlardır ve dördü de *Koen* olarak meshedilmiştir. Ancak Nadav ve Aviu öldükleri için, şimdi sadece Elazar ve İtamar kalmıştır (Ramban). Ayrıca bkz. 1:1 açk., *Sinay çölünde* k.b.

Aaron ve oğullarından, Sinay dağı bağuntısıyla bahsedilmesinin bir nedeni, Tanrı'nın, dört oğlu da *Koenler* olarak görevlendirmesinin, orada [*Mişkan*'la ilgili emirlere dahil olarak] gerçekleşmiş olmasıdır. Leviler ise bu noktaya kadar özel göreve seçilmemişlerdir (a.k.). Başka bir görüşe göre ise Leviler de Sinay dağında seçilmiş olmalarına rağmen, aktif olarak göreve ancak şimdi atanmaktadırlar (İbn Ezra; Sforno).

2. Aaron'un oğullarının isimleri – Sadece "Aaron'un oğulları" denmesi yeterli olurdu. "*İsimleri*" sözcüğünün eklenmesi, Aaron'un oğullarının, sadece "Aaron'un oğulları" olarak değil, şahsi olarak da değerli ve isim sahibi kişiler olduğunu gösterir (Sforno).

Behor [olan] Nadav – "*Behor*" ve "*Nadav*" sözcükleri arasında, Tora'nın okunuş melodisine göre keskin duraklama ifade eden dik bir çizgi şeklindeki *Pasek* işareti yer almaktadır. Bu işaretin amacı Nadav'ın *behor* olduğunu daha güçlü bir şekilde vurgulamaktır.

Alternatif olarak, bu işaret aynı zamanda aralarına geldiği iki sözcüğü birbirinden ayırma amacını da taşıyabilir. Bu bakışla, "*behor*" sözcüğü Nadav'ı tanımlamamaktadır; zira Nadav ölmüştür ve *behor* olmasına bağlı hiçbir avantajını kullanamaz.

mamıştır. Dolayısıyla "*behor*" sözcüğü, pasukta [İbranice dizilişe göre] kendisinden hemen önce gelen Aaron'u tanımlıyor olabilir. Zira Aaron, Moşe'den üç yaş büyüktür ve ona göre "*behor*"dur (*Baal Aturim*; *Daat Mikra*). Ancak bu bakışla değerlendirildiğinde "*behor*" sözcüğü normal anlamıyla değil, "*büyük ağabey*" şeklinde anlaşılmalıdır; zira ailenin ilk çocuğu Miryam olduğu için, Aaron gerçek *behor* değildir.

Nadav; Aviu, Elazar ve İtamar – Bkz. Şemot 6:23. *Nadav* sözcüğü "*cömert davrandı*" anlamına gelir ve Tanrı'nın bu ilk oğlu vererek Aaron'un ailesine gösterdiği cömertliği vurgulama amacıdadır.

Aviu: "*Avi U – Babamdır O*"; yani "Tanrı Babamdır"; Tanrı bana daima bir baba gibi davranır.

Elazar: "*E-l Azar – Tanrı Yardım Etti*" [buna benzer diğer bazı isimler: "*Eliezer – Tanrı Yardımcımdır*"; "*Azarya/Azaryau – Tanrı'nın Yardımı*"].

İtamar: Bu ismin tam kaynağı belli değildir (*Daat Mikra*).

3. Yetkili kılınan – Bkz. Vayikra 8:33 açk. Tam çeviriyle "*yetkili kıldı*". Pasuktan, oğullarını yetkili kılan kişinin Aaron olduğu sonucu çıkmaktadır. Bu, oğullarının *Koenlik* görevini almalarında Aaron'un yüksek konumunun rol aldığını ima eder (*İmre Şefer*). Öte yandan teknik anlamda onları yetkili kılan Moşe'dir (krş. Şemot 29:9). *Targum Onkelos*'ta bu ifade [hem burada hem de Vayikra 8:33'te] "*korbanlarını gerçekleştirdi*" şeklinde çevrilmiştir. Bu da Moşe'nin, onların atanma *korbanlarının* işlemlerini yapmasına işaret eder.

Meshedilmiş – *Koenlik* ilk olarak, Aaron ve onun dört oğlunun kutsal mesh yağıyla (Şemot 30:22-32) "*meshedilmeleriyle*" verilmiştir (krş. İbn Ezra). İleride, sadece bu dört oğlun "*meshedildikten sonra*" sahip olacakları çocuklar

ה וַיִּדְבֹּר יְהוָה

5

אֶל-מֹשֶׁה לֵּאמֹר: וְהִקְרַב אֶת-מִטֶּה לְוִי וְהַעֲמַדְתָּ אֹתוֹ לִפְנֵי אֶהְרֶן

6

הַכֹּהֵן וְשָׂרָתוֹ אֹתוֹ: וּשְׁמָרוּ אֶת-מִשְׁמֶרְתּוֹ וְאֶת-מִשְׁמֶרֶת כָּל-הָעֵדָה

7

לִפְנֵי אֹהֶל מוֹעֵד לַעֲבֹד אֶת-עֲבֹדַת הַמִּשְׁכָּן: ח וּשְׁמָרוּ אֶת-כָּל-כְּלֵי

8

אֹהֶל מוֹעֵד וְאֶת-מִשְׁמֶרֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַעֲבֹד אֶת-עֲבֹדַת הַמִּשְׁכָּן:

toplumun nöbetini". Peraşanın başından beri çeşitli yerlerde geçen "**Mişmeret – Nöbet**" sözcüğü basit anlamında *Mişkan* ve *Bet-Amikdaş*'ta *Koen* ve *Leviler*'in tutmakla yükümlü oldukları nöbeti belirtmektedir. Ancak burada da geçerli olan geniş anlamına göre "nöbet"ten kasıt, bir kişiye verilen ve o kişinin sorumluluğu altında olan görevler bütünüdür (Raşi).

Aaron'un [ve genel olarak *Koenler*'in] nöbet yükümlülüğü, yetkisiz kişilerin *Mişkan*'daki görevlere yaklaşmasını engellemek şeklindedir. *Leviler* de bu görevi yerine getirme konusunda onun işini kolaylaştıracak şekilde kamp yaparak kendisine yardım edeceklerdir (krş. 18:1-2; Raşi). Ayrıca bkz. 1:53 açık. [Bir görüşe göre pasuktaki "*onun nöbeti*" ifadesiyle "*Kutsal Mekan*'ın nöbeti" de kastediliyor olabilir (*Daat Mikra*).] Normalde *Koenler*'e ait olan ve şimdi *Leviler*'e de aktarılan diğer bazı sorumluluklar arasında, *korban*larla, *Minha* ve *Neseh* için gereken un ve şarabın hazırlanması da sayılabilir (*Aamek Davar*; *Daat Mikra*).

Benzer şekilde *Mişkan* ve *Bet-Amikdaş*'ta gerçekleştirilen ibadet için gereken her şeyin temini, aslında tüm toplumun sorumlu olduğu bir konudur. Şimdi bu sorumluluk ["*tüm toplum sorumlulukları*"], toplumu temsilen *Leviler*'e verilmektedir (İbn Ezra).

Alternatif olarak buradaki "**Eda – Cemaat/Toplum**" sözcüğü, dar anlamıyla, *Sanedrin*'i ifade ediyor da olabilir (bkz. Vayikra 4:13 açık.) [Nitekim halkın tümüne ait sorumluluktan sıradaki pasukta bahsedilmektedir]. Altın Buzağı günahı işlenmeseydi, bu pasukta kastedilen görevlerin yerine getirilmesi, ulusu temsilen halkın ileri gelenlerine ait olacaktı. Ama bu ayrıcalık şimdi *Leviler*'e ait olacaktır (Sforno).

8. Eşyalarını – Kutsal işlemlerde kullanılan tüm araç gerecin sağlam ve kusursuz kalması gerekir.

Çünkü normal görevlerini göremeyecek derecede zarar görmüş kaplar bu işlemler için uygun değildir (*Yad – Pesule Amukdaşin* 3:20). Bunların ve genel olarak Kutsal Mekan'ın korunması *Bene-Yisrael*'e ait sorumluluklara dâhildir. Ancak bu noktadan itibaren *Leviler* bu sorumluluğu üstleneceklerdir (*Daat Mikra*).

Bene-Yisrael'in sorumluluklarını – Ya da tam anlamıyla "*nöbetlerini*" (ö.p. açık.). Alternatif anlamı: "*Bene-Yisrael ile ilgili [yani onların Mişkan'a yetkisiz olarak yaklaşmaması için gereken] nöbeti onlar tutacaklardır*" (krş. İbn Ezra).

Önceki pasuktakine benzer şekilde, normal şartlarda *Mişkan*'la ilgili hizmetlerin görülmesi, *Mişkan*'daki eşyaların taşınması ve ibadet sırasında ilahilerin söylenmesi gibi, *Mişkan*'ı ilgilendiren tüm görevler halkın bütününe ait olacaktı. Ama Altın Buzağı günahı nedeniyle bu ayrıcalık da sadece *Leviler*'e verilmiştir (Raşi; Abravanel; Sforno).

Leviler görevlerini tüm ulus adına yerine getirecekleri için, halkın geri kalanı, onların maddi ihtiyaçlarını karşılamakla yükümlü olacaktır (Sforno). Tora, yaptıkları görevler karşılığında, "**Maaser Rişon – İlk Onda Bir**" adı altında, halkın elde ettiği tüm ürünlerden yaklaşık %9,8'lik kısmın [yani *Koenler*'e verilen yaklaşık %2'lik *teruma* payından (Vayikra 22:7 açık.) sonra kalanın yüzde onunun] *Leviler*'e verilmesini öngörmüştür (bkz. 18:31; Raşi). *Mişkan*'daki sorumluluklarını yerine getirerek, Tora öğreterek ya da başka bir manevi görevi yerine getirerek halka hizmet eden *Leviler*'in dilenci sınıfında görülmemesi gerekir. *Leviler* halkın en temel gereksinimlerini yerine getirdikleri için, Tora'nın kendilerine uygun gördüğü bu payı tamamen hak etmişlerdir. Halkın manevi sorumluluklarını yerine getiren bu grubun geçimlerini sağlamak ulusal bir yükümlülük olacaktır.

[23. Leviler'in Konumu]

⁵ Tanrı, Moşe'ye konuşarak [şöyle] dedi:

⁶ "Levi kabilesini yaklaştı ve onu Koen [Gadol] Aaron'un huzurunda hazır et. [Bu kabilenin mensupları] Ona hizmet edeceklerdir.

⁷ Mişkan'ın hizmetinin görülmesi için, [Aaron'un] ve tüm toplumun Buluşma Çadırı'nın önündeki sorumluluklarını [Leviler] koruyacaklardır.

⁸ [Yine,] Mişkan'ın hizmetinin görülmesi için, Buluşma Çadırı'nın tüm eşyalarını ve Bene-Yisrael'in sorumluluklarını [da onlar] koruyacaklardır.

tame olduğu zamanlarda bu görevi İtamar yapardı. İkinin "Aaron henüz hayatta" iken Koenlik [bu bağlamda *Koen Gadol*] görevinde bulunmalarının anlamı budur. Öte yandan, Rabi Hiya Bar Aba'ya göre ifadenin anlamı "*babaları Aaron öldükten sonra*" şeklindedir. Yani Aaron öldükten sonra Elazar, onun ölümünden sonra da İtamar *Koen Gadol* görevini yapmıştır (*Nahalat Yaakov*; krş. *Aamek Davar*).

Ramban ise Raşi'nin açıklamasındaki amacın farklı olduğunu ve *Koen Gadol* değil normal Koenlik görevinden bahsedildiğini söyler. Bir Koen'in babası hayattayken görevde bulunması, çok özel bir durum değildir; neredeyse her *Koen*, babası hayattayken görev yapar. Bu nedenle Raşi'nin, ifadenin özellikle "babaları hayattayken" anlamında olduğunu vurgulaması, sadece o nesle özel bir duruma işaret etme amacıdadır: Koenlik Aaron'a verildiği zaman dört oğlu da hayattaydı. Bu rütbe babadan oğula doğumla geçtiği için, hayattaki bu dört çocuğu meshedilmeselerdi, *Koen* de olmayacaklardı. Bu nedenle ilk nesilde tüm *Koenler* meshedilmişti; ama sonraki her nesilde sadece *Koen Gadol* görevi alacak olan *Koen* meshedilecek ve bu, sadece önceki *Koen Gadol* öldükten sonra gerçekleşecekti. Dolayısıyla özel olan, Elazar ve İtamar'ın, birer *Koen Gadol* olmamalarına rağmen Aaron henüz hayattayken birer *Koen Gadol* gibi "meshedilmiş" olmalarıdır.

Ramban'ın ifadeyle ilgili kendi görüşü ise farklıdır. Ona göre ifade "*önünde*" anlamındadır ve pasuğun başına bağlıdır: "*Nadav ve Aviu, Sinay çölündeyken... Tanrı'nın Huzuru'nda, babalarının önünde ölmüşlerdi*".

5-10. Leviler'in Göreve Atanması.

6. Levi kabilesini yaklaştı – İlk bakışta anlam "özel göreve yaklaştı" ya da "Aaron'a yaklaştı"

şeklindedir. Öte yandan bu, fiziksel bir yakınlığa da işaret ediyor olabilir. Nitekim tüm kabileler, *Mişkan*'a 2000 *amalak* bir mesafede yer alacakken, Leviler onlara göre daha yakın konumda kamp kuracaklardır. Bu, Leviler'in, *Mişkan*'la ilgili işlerdeki yetkisini vurgulayan ilk aşamadır (*Daat Mikra*).

Huzurunda hazır et – Tam çeviriyle "*önünde ayakta tut*". Moşe'nin, Leviler'i Aaron'un huzurunda hazır etmesi, Leviler'in bundan böyle ona hizmet edecek olmalarını simgeleyen bir harekettir. Zira Aaron, Levi kabilesinin başkanıdır (İbn Ezra; bkz. Devarim 10:8-9).

Ona hizmet edeceklerdir – Ancak bu, Leviler'in, Aaron'un [ve her nesilde *Koen Gadol*'un] kişisel hizmetkârları olacakları anlamına gelmez. Söz konusu hizmetin niteliği sıradaki pasukta açıklanmaktadır: *Koen Gadol*'un *Mişkan*'la ilgili sorumluluklarında Leviler kendisine yardımcı olacaklardır (bkz. s.a.).

Malbim'e göre buradaki yardımdan kasıt sadece teknik işler değil, aynı zamanda ibadete bağlı işlerdir de. Nitekim *Koenler* *Mişkan* ve *Bet-Amikdaş*'ta *korbanlar*la ilgili işlemleri gerçekleştirdikleri sırada, Leviler buna müzik aletleri ve ilahilerle eşlik edeceklerdir (bkz. p. 8 açk.).

7. Mişkan'ın hizmetinin görülmesi için – Ya da "*Mişkan'ın hizmetini görmek için/üzere*" ya da "*görerek*". Tam çeviriyle "*Mişkan'ın işini yapmak için/üzere / yaparak*". Bu ve sıradaki pasukta geçen ifade, *Koenler* ve Bene-Yisrael'e ait olması gereken bazı görevlerin Leviler'e aktarıldığına işaret etmektedir (*Daat Mikra*).

... sorumluluklarını – *The Artscroll Chumash – Stone Edition*. Ya da "*emanetlerini* [=kendilerine emanet edilen görevleri]" (krş. *The Living Torah*). Tam çeviriyle "*Onun* [=Aaron'un] *nöbetini ve tüm*

ט וַנִּתֵּן אֶת־הַלְוִיִּם

9

לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו נְתוּנִים נְתוּנִים הָמָּה לֹא מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

י וְאֶת־אַהֲרֹן וְאֶת־בָּנָיו תִּפְקֹד וְשָׁמְרוּ אֶת־כִּהֲנֻתָם וְהָזַר הַקֶּרֶב 10

יֹמֶת: פ יֹאדִיבֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: יב וְאַנִּי הִנֵּה לְקַחְתִּי 11-12

אֶת־הַלְוִיִּם מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תַּחַת כָּל־בְּכוֹר פֶּטֶר רַחֵם מִבְּנֵי

יִשְׂרָאֵל וְהִיוּ לִי הַלְוִיִּם:

11-49. **Leviler, Behorların Yerini Alıyor.** Yeni konumlarında, Leviler, *behor*ların yerine geçeceklerdir. Altın Buzağı günahına kadar, kutsiyete ait tüm görevler halkın tümüne mensup *behor*lara aitti. Nitekim Moşe ve halk, On Emir'in verilisinin ertesi gününde *korban*lar gerçekleştirdikleri zaman, bu işlemler, "*Bene-Yisrael'in gençleri*" tarafından yerine getirilmiştir (bkz. Şemot 24:5). Raşi'nin orada açıkladığı gibi, bahsedilen "*gençler*", *behor*lardır. Bu kısımda Leviler, onların yerini almak üzere görevlendirileceklerdir.

12. **Ve Ben... İşte!** – Buradaki "ve" bağlacı, önceki bölümle bağlantı ifade eder (*Sefer Zikaron*). Tanrı, bir yandan, Leviler'in özel olarak seçilmesine neden olan olayları hatırlatırken, bir yandan da önceki pasuklarda ortaya çıkması mümkün bir soruyu cevaplayacaktır: "Ve Bana, Bene-Yisrael'i temsilen Leviler'i Kendim için ayırmaya nasıl hakkım olduğunu sorarsanız..." (Raşi). "*İne – İşte*" sözcüğü ise dikkat çekme ifadesidir ve cevaba giriş yapmaktadır.

Behorların [yani] rahim açanların – Bkz. Şemot 13:2. "*Rahim açanlar*" ifadesi, "*behorlar*"ın açıklamasıdır (İbn Ezra). Bu ifade, söz konusu *behor*ların özellikle annenin ilk çocuğu olduğunu belirtir. Bu durumda oğul, babasının ilk çocuğu değilse bile burada bahsedilen "*behor*" sınıfındadır. Ama aksine, babanın ilk çocuğu olan, ama annenin ilk çocuğu olmayan bir oğul, bu pasukta bahsedilen "*behor*" değildir [yine de babasının mirasından çift pay alma konusunda *behordur* (Devarim 21:17)].

[**Kendi özel hizmetime**] **Aldım** – "Bundan böyle, kutsal görevleri Leviler gerçekleştirecekler

(Raşi). Bu, Leviler için büyük bir ayrıcalıktır (İbn Ezra)".

Ya da "[Altın Buzağı olayının hemen sonrasında, bu olaya karışmayan Leviler'i, özel rollerine uygun davranmayan *behor*ların yerine, Kendi özel hizmetime] *almıştım* [ve şimdi verdiğim emirlerle, bunu aktif bir şekilde yürürlüğe koyuyorum]" (*Daat Mikra*; bkz. Devarim 10:8 açık.).

Tora, Leviler'den önce *korban* ibadetinin sorumlularının *behor*lar olduğunu hiçbir yerde açıkça söylememektedir. *Behor*larla ilgili tek özel uygulama, kutsiyetlerinin *Pidyon Aben* (bkz. Şemot 13:13) yoluyla giderilmesidir. Bir *behor*, ancak bu seremoni yapıldıktan sonra dünyevi işlerde çalıştırılabilir. Bu nedenle bu pasukta Leviler'in, "*behor*ların yerlerini alacakları" söylendiğinde, aklımıza bundan böyle *Pidyon'a*, *behor*ların yerine Leviler'in ihtiyaçları olacağı gibi bir sonuç gelebilirdi. Fakat durum böyle değildir; çünkü *Pidyon*, canlı ya da cansız bir varlığın üzerindeki kutsiyetin transferi durumu için anlamlıdır. Oysa Leviler kutsiyetlerini kaybetmiş değillerdir; bu nedenle onların *Pidyon'a* ihtiyaçları yoktur. Dolayısıyla pasuğun anlamı, Leviler'in, "*korban* ibadetinin sorumluları olarak" *behor*ların yerini aldıkları şeklindedir (*Rashi – The Sapirstein Edition*). Leviler içinde *korban*ları *Koenler* yapacaklar, diğer Leviler de tüm kutsal işlerde onlara yardımcı olacaklardır.

Bana ait olacaklar – "Benim Adıma ayrılmış özel ve kutsal kişiler olacaklar" (İbn Ezra). "Benim Huzurum'da hizmet edecekler" (*Targum Onkelos*).

⁹ "Leviler'i Aaron'a ve oğullarına teslim et. Onlar Bene-Yisrael'den [ayrılıp, Aaron'a] verilmişlerdir.

¹⁰ "Aaron'u ve oğullarını da [özel olarak] görevlendir - Koenlik[özellik]lerini korusunlar. [Bu göreve] Yaklaşan yetkisiz kişi ölecektir."

[24. Leviler, Behorların Yerini Alıyor]

¹¹ Tanrı, Moşe'ye konuşarak [şöyle] dedi:

¹² "Ve Ben... İşte! Leviler'i, Bene-Yisrael'e mensup tüm behorların [yani] rahim açanların yerine Bene-Yisrael'in içinden [ayırıp Kendi özel hizmetime] aldım. Leviler Bana ait olacaklar.

9. Aaron'a ve oğullarına teslim et – "Aaron'a, onun hayattaki oğullarına ve tüm nesiller boyunca Koenler'e" (İbn Ezra).

korumaları yönünde özel talimatlar ver" (The Living Torah).

Bene-Yisrael'den [ayrılıp] – Leviler Bene-Yisrael'in malı olmadıklarından, "Bene-Yisrael'den" ifadesinin anlamı, "Bene-Yisrael tarafından bir hediye olarak verilmişlerdir" şeklinde olamaz (Mizrahi; Sifte Hahamim). Bahsedilen, Leviler'in "Bene-Yisrael'den ayrılıp" özel bir konuma yükseltilmesidir (Raşi; İbn Ezra; krş. 8:19). Bene-Yisrael'den, kamp düzeni açısından ayrılık da buna dahildir (Daat Mikra).

[Aaron'a] Verilmişlerdir – Yardımcı olarak (Raşi); yani kişisel hizmet için değil (Gur Arye).

İbranice **Netunim Netunim**. Sözcük tekrarlanmaktadır. Bu tekrar, Leviler'in sadece bu nesilde değil, her nesilde Koenler'e bağlı olarak görev yapacaklarını belirtir (İbn Ezra). Alternatif olarak bu tekrar, Leviler'den üstün konumda olacak tek kesimin Koenler olduğunu vurgulama amaçlıdır: "[yardımcı olarak sadece Aaron'a] verilmişlerdir [ve başkalarına değil]" (Sforno). Onkelos bu sözcükleri "teslim edilip verilmişlerdir" şeklinde çevirir.

10. Oğullarını – Bu sözcük Aaron'dan sonra gelecek tüm nesillerdeki Koenler'i de kapsar (İbn Ezra).

[Özel olarak] Görevlendir – Burada, sadece Koenler'in yetki ve sorumluluğunda olacak görevlerin verilmesinden bahsedilmektedir (Daat Mikra). Ya da "tayin et". Alternatif olarak "Aaron'a ve oğullarına da, Koenlik[özellik]lerini

Koenlik[özellik]lerini korusunlar – Koenler, kurban işlemleri ile ilgili olarak, akan ilk kanın hayvanın boynundan alınması, Mizbeah'taki kan işlemleri ve gerekli parçaların tütütürülmesi gibi sadece Koenler'e verilmiş görevleri başka kimsenin yapmayacağından emin olmalıydılar (krş. Sforno) [Pasuktaki "[özel olarak] görevlendir" çevirisi bu doğrultuda yapılmıştır (Raşi). Tütsü işlemi de sadece Koenler'in yapabileceği görevlerdendir]. Böylece, pasukta "yetkisiz" olarak tanımladığı Koen olmayan kesimin "**Mita Bide Şamayim** – Tanrı'nın Eli'yle Ölüm" cezasını (bkz. 1:51 açık.) hak etmelerini önleyeceklerdir.

Alternatif olarak Koenler'in, ibadete uygun olmayan durumlarda, örneğin *tame* oldukları zamanlarda ibadete yaklaşmamaları da söyleniyor olabilir. Zira *tame* olan bir Koen, kutsal ibadet konusunda tıpkı Koen olmayanlar gibi geçersizdir. Bu durumda, "[özel olarak] görevlendir" şeklinde çevirdiğimiz ifade, "[geçersiz konumda ibadet etmemeleri konusunda onlara kesin] emir ver" anlamında da olabilir (İbn Ezra; Piruş Al İbn Ezra).

Yetkisiz kişi – Koen olmayan kişi. Yani Levi ya da Yisrael (İbn Ezra). Alternatif olarak bu son cümlecek sadece pasukta sözü geçen Koenlik'le sınırlı olmayıp, p. 5'ten bu yana Leviler'e verilen özel görevlerle ilgili emir dizisini kapatıyor da olabilir. Bu durumda anlam "[Leviler'e ve Koenler'e ait olan görevlere] yaklaşan yetkisiz kişi [yani bir Yisrael] ölecektir" şeklinde olmalıdır (Sforno).

- יג כִּי לִי כָל־בְּכוֹר בְּיוֹם הַכֹּתִי כָל־בְּכוֹר 13
- בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם הִקְדַּשְׁתִּי לִי כָל־בְּכוֹר בְּיִשְׂרָאֵל מֵאָדָם עַד־בְּהֵמָה 14
- לִי יִהְיוּ אֲנִי יְהוָה: פ חֲמִישִׁי יָד וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה 15
- בְּמִדְבָּר סִינַי לֵאמֹר: טו פֶּקֶד אֶת־בְּנֵי לֵוִי לְבֵית אֲבֹתָם לְמִשְׁפַּחְתָּם 15
- כָּל־זָכָר מִבֶּן־חֹדֶשׁ וְמַעְלָה תִּפְקְדֵם:

olma şartı da bir asgari yaş sınırını ifade etmemektedir; sadece bebeğin bir ay yaşayarak hayatta kalma gücüne sahip olduğunu kanıtladığını gösteren bir kriterdir (*Talmud – Şabat* 135b; *Midraş – Bamidbar Raba* 3:8; Raşi). Ayrıca, Leviler'in sayımında bir üst yaş sınırı da yoktur. Kaç yaşında olursa olsun, herkes eşit derecede kabul edilecektir. Çünkü Leviler'in sayılma nedeni manevi odaklıdır. Halkın geri kalanının sayılma sebebi ise, öncelikle askeri gücü belirlemekti; bu nedenle yaş sınırı da buna bağlıydı.

Halkın diğer kısmına uygulanan işlemde farklı diğer bir yön de, 30-50 yaş arasındaki Leviler'in ikinci kez sayılacak olmalarıdır (bkz. 4:29). Bu yaş grubu *Mişkan*'daki görevlerin yerine getirilebileceği yaşlardır. Bir aylıktan itibaren yapılan sayım, kabilenin özünde olan kutsiyete dayanır ve Leviler'in manevi misyonunun yaşa veya kuvvete bağlı olmadığını ifade eder. Otuz ile elli yaşları arasındakilerin yeniden sayılmaları ise, kişinin, bu yaş aralığında, *Mişkan*'daki görevleri en iyi şekilde yerine getirebilecek fiziksel ve duygusal olgunluğa erişmiş olması nedeniyledir.

Rambam, Leviler'in misyonunu şöyle tanımlar: "Levi [kabilesi], diğer kardeşleriyle birlikte Erets-Yisrael'de pay almamıştır; çünkü Tanrı'ya hizmet etmek ve O'nun dürüst yollarını, adil kanunlarını herkese öğretmek üzere ayrılmıştır (bkz. Devarim 33:10). Bu nedenle dünyevi işlerden ayrılmışlardır. Yisrael'in kalanı gibi savaşa gitmezler, [Erets-Yisrael'de] miras edinmezler ve kendi kuvvetleriyle herhangi bir şey elde etmezler. Bunun yerine, Tanrı'nın askerleri (krş. Devarim 33:11) olarak görev yaparlar ve onlara ihtiyaçlarını Tanrı verir." Leviler'in bu özellikleri ömür boyudur; yaş veya kuvvetten bağımsızdır. Rambam şöyle devam eder: "Dahası, sadece Levi kabilesi değil, Yisrael'e mensup olan, gönüllü kendisini motive eden, Tanrı'ya hizmet etmek ve O'na ibadet için kendisini ayırarak, Tanrı'nın

Huzuru'nda dürüstlük ve bağlılıkla yürümeyle ilke edinen, insanoglunun peşinde olduğu birçok hesaptan kendisini özgür kılan her birey, en üst düzeyde kutsal nitelik kazanır. Tanrı da ebediyen, tüm dünyalarda onun payı olur. Bu kişi bu dünyada, tıpkı Koen ve Leviler gibi, kendisine yetecek kadarını elde edecektir." (*Yad – Şemita Veyovel* 13:12-13).

Midraş (Bamidbar Raba 3:7) şu bakışı sunar: Leviler'in bebekleri, *Mişkan*'ın nöbetinde elbette görev almamışlardır; zaten henüz kendileri korunmaya muhtaçtır. Onların büyüklerle yine de bir tutulmaları, Tanrı'nın, Leviler'i sadık hizmetlerinden dolayı cömertçe ödüllendirme isteğinin bir ifadesidir. Öyle ki, bir Levi, otuz yaşına gelip de *Mişkan*'da ya da *Bet-Amikdaş*'ta görev almaya başladığında, Tanrı, onu sanki bir aylıktan itibaren görev yapmış gibi kabul edecek ve buna göre ödüllendirecektir. Benzer şekilde, Peygamber Şemuel, elli iki yıllık yaşamının sadece on yılında halkın hâkimi görevinde bulunmuş olmasına karşın *Tanah* onun bu görevi "hayatı boyunca" yaptığını söylemektedir (Şemuel I 7:15). Şemuel, halka yönelik ömür boyu bağlılığı nedeniyle, halka bütün hayatı boyunca hakimlik yapmış gibi ödüllendirilmiştir.

Bu fikrin bir göstergesi de, Leviler'in, *bar mitsva* çağına gelmeden önce bile, bu kabilenin en önemli görevi olan, *Bet-Amikdaş*'ta ilahiler söyleme görevine katılabilmeleridir (*Talmud – Arahin* 13b). Şarkı, tüm evrenin, Tanrı'nın kontrolü ve rehberliği altında tam bir uyum içinde oluşunu simgeler. Bunu kavramak hayatı boyu süren bir görevdir.

Levi-oğullarını ... say – Moşe, Tanrı'dan aldığı bu emri yerine getirirken yanına Aaron'u da almıştır (p. 39). Tıpkı on iki kabileyi sayarken kabile başkanlarının ona eşlik etmesi gibi (p. 4), Leviler'i sayarken de o kabilenin başkanı olan Aaron ona eşlik etmiştir (1:47, Ramban o.a.).

¹³ Zira tüm *behorlar* Bana aittir. Mısır Ülkesi'nde tüm *behorları* öldürdüğüm zaman, Yisrael'deki, insandan hayvana kadar tüm *behorları* Kendi Adım'a kutsal kılmıştım. [Daima] Bana ait kalacaklardır - Ben Aşem'im."

[25. *Leviler'in Sayımı: Gereşon Ailesi*]

¹⁴ Tanrı, Moşe'ye Sinay çölünde konuşarak [şöyle] dedi:

¹⁵ "Levi-oğullarını atasal evlerine ve ailelerine göre say. Bir aylık ve üstündeki tüm erkekleri sayacaksın."

13. Tüm behorlar Bana aittir – Bu pasuk iki aşamalı bir süreci açıklamaktadır: "Tüm *behorlar* eskiden beri bana aittir. Üstelik Mısır'daki *behorların* ölümünün ardından da onları özel olarak Kendi Adım'a kutsal kılmıştım". *Behorlar*, her zaman Tanrı'ya yönelik ibadeti gerçekleştiren kişiler olmuşlardır. Nitekim Bereşit kitabı boyunca görülen *behorluk* çekişmesinin temelinde bu vardır. Öte yandan Mısır'daki son bela olan *behorların* ölümü sırasında, Bene-Yisrael'e ait *behorların* konumu daha da üst bir düzeye yükselmiştir. Zira normal şartlarda Tanrı bir yerde belirli bir kesime bela gönderdiği zaman, hedef kategorideki herkesin cezadan payını alması mantıklıdır (krş. 1:49 açık.). Ayrıca en üst düzeyli kesim olan *behorların*, özellikle de bu cezadan kurtulmalarını sağlayacak manevi düzeyde olmadıkları göz önünde bulundurulduğunda, kendi nesillerinin hak ettiği cezanın hedefi olmaları gerekirdi. Yine de Tanrı, Merhameti'yle, Mısırlılar'la Bene-Yisrael arasında açık bir ayrım yaparak Bene-Yisrael'in *behorlarına* dokunmamıştı. Bu da *behorların* Tanrı'nın önündeki yükümlülüklerini daha da üst bir düzeye yükseltmiş, Tanrı'nın onlar üzerindeki [sözün gelişi] "hakkını" daha da açık bir hale getirmiştir. Tanrı bu şekilde onların hizmetini özel olarak talep etmiştir.

Mantıksal olarak, tıpkı kutsal niteliğe sahip hayvanların çalıştırılmaması ve yünlerinin kırılmaması gibi, *behorların* da başkalarının dünyevi aktivitelerinde çalıştırılmaları yasak olmalıdır. Bu nedenle *behorlar Pidyon Aben* seremonisiyle, beş *şekel* gümüş karşılığında bu kutsiyetten arındırılırlar (krş. Vayikra 27:8 açık.). *Behorlar* için Altın Buzağı günahı öncesinde de *Pidyon Aben* gerekliliği olmasına karşın, bu sadece onların dünyevi işlerde çalıştırılabilimleri olanağını sağladı; ama *korbanları* gerçekleştirme yetkisi yine de onlara aitti. Günah sonrasında bu yetkileri Leviler'e [daha doğrusu Levi kabilesine mensup olan *Koenler'e*] devredilmiş olmasına

karşın, pasuktaki "[Daima] Bana ait kalacaklardır" ifadesinin belirttiği üzere, "Tanrı'ya ait olma" şeklindeki konumlarında bir değişiklik yoktur. Bu nedenle *Pidyon Aben* gerekliliği *behorlar* için devam etmektedir (Sforno). Öte yandan, anne ya da baba tarafından Levi [ve elbette *Koen*] olan *behorlar* için *Pidyon Aben* gerekliliği yoktur (*Talmud* – *Hulin* 132a).

Öldürdüğüm zaman – İbn Ezra. Tam çeviriyle "öldürdüğüm günde". Yani "o andan itibaren". Bkz. Şemot 13:15.

İnsandan hayvana kadar – Bir görüşe göre bu sözler pasuğun sonuna bağlıdır: "İnsandan hayvana kadar tüm *behorlar* [daima] Benim olacaklardır". Bunun sonucu olarak Bene-Yisrael'de, insanların *behorları* *Pidyon* gerektirecek, hayvanlar ise otomatik olarak *Behor-korbanı* (bkz. Vayikra 27:26) olacaktır (Sforno).

Ben Aşem'im – "Ben değişmedim; değişmem. Önce *behorlara* ait olan yetkilerin şimdi Leviler'e devredilmesi, Benim *fikir değiştirmem*in sonucu değildir. Burada bir değişiklik varsa, o Bende değil, *behorlardadır*. Leviler'in onların yerini almaları, *behorların* kendi tavırlarının bir sonucudur" (Sforno).

14. Sinay çölünde – Önceki konuşmalar Sinay dağında gerçekleşmiştir (p. 1). Leviler'in sayım emri ise dağda değil, [tıpkı Bene-Yisrael için verilen sayım emri gibi (1:1)] Sinay çölünde verildiği için bu detay vurgulanmaktadır (Ramban).

15. Leviler'in Sayımı. Bu noktada Leviler sayılacaklardır. Ancak bu sayım işlemi, ulusun geri kalanından çok daha farklı bir şekilde yapılacaktır. Diğer kabilelerde, yirmi yaşından almış yaşına olan bireyler ve bir kereliğine sayıldıkları halde, Leviler iki kez sayılacaklardır. Bu bölümde, bir aylıktan itibaren erkekler sayıma dahil edileceklerdir. Aslında burada belirtilen "bir aylık"

- 16 שׁוּ וַיִּפְקֹד אֹתָם מֹשֶׁה עַל-פִּי
- 17 יְהוָה כֹּאֲשֶׁר צִוָּה: יִי וַיְהִי-אֵלֶּה בְּנֵי-לֵוִי בְשִׁמְתָם גִּרְשֹׁן וְקֹהַת
- 18 וּמֶרָרִי: יִח וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי-גִרְשֹׁן לְמִשְׁפַּחְתָּם לְבִנְיָ וְשִׁמְעִי:
- 19-20 יִשׁ וּבִנְיָ קֹהַת לְמִשְׁפַּחְתָּם עֶמְרָם וַיִּצְהָר חֶבְרֹן וְעִזִּיאֵל: כ וּבִנְיָ
- מֶרָרִי לְמִשְׁפַּחְתָּם מַחֲלִי וּמוֹשֶׁה אֵלֶּה הֵם מִשְׁפַּחַת הַלֵּוִי לְבֵית
- אַבְתָּם:

Leviler'e ait görevleri yapmaması için bir önlemdir. Sonuç olarak Leviler'le ilgili sayımda vurgu, sayılardan çok, isimlerdedir (*Daat Mikra*).

Gereşon, Keat ve Merari – Bkz. Bereşit 46:11; Şemot 6:16. İlk oğlun ismi başka yerlerde “*Gereşom*” olarak da geçmektedir (Divre Ayamim I 6:1 vs.). Bu ikinci versiyon, Moşe Rabenu’nu büyük oğlunun da ismidir. Ancak “*Ger Şam* – *Orada Konuk/Yabancı*” sözcüklerinin birleşimi olup, Moşe’nin Midyan’daki konumunu yansıtan bu anlamın (bkz. Şemot 2:22), Levi’nin oğlu Gereşon için de geçerli olup olmadığı kesin değildir. Levi’nin ikinci oğlu Keat’ın isminin anlamı da açık değildir. Bir görüşe göre bu isim itaatkarlık ifade eder (krş. Bereşit 49:10 açık., *Ona itaat edecekler* k.b.). Üçüncü oğul Merari’nin ismi, İbranice ile akraba bir dil olan Aramca’da “güçlü” ya da “güçlendirmek” anlamına gelen *Marar* köküyle bağlantılı görülmektedir. Bu bakışla isim, “[Tanrı] güç kaynağımdır” şeklinde değerlendirilebilir (*Daat Mikra*).

18. Livni ve Şimi – Bkz. Şemot 6:17. Bu isimler Divre Ayamim I 6:2’de de aynı şekilde geçmektedir. Ancak bu kitabın ileri bir kısmında okuyacağımız ikinci sayımda Şimi’nin ismi yer almamaktadır (26:57). O sayım yapıldığı kadar, Şimi’nin soyu devam etmemiş olabilir.

Livni ismi “*Lavan* – Beyaz” sözcüğünü çağırıştır-maktadır; ancak tam bağlantı açık değildir. *Şimi* ise kesin olarak “*Şama* – Duydu” kökündendir ve olasılıkla, “*Elişama* – Tanrım Duydu” ismiyle benzer bir anlam taşır (*Daat Mikra*).

19. Keat’ın oğulları – Keat’ın soyundan gelenler, bir aylıktan itibaren yapılan sayıma göre, Levi

aileleri içinde en kalabalık kesimdir: 8600 kişi [ancak otuz yaş üstündekilerin nüfusuna göre en kalabalık kesim Merari aileleridir: 3200 kişi (4:44)]. Keat’ın dört oğlu olmuştur ve bunlar kardeşlerinin oğullarına göre daha kalabalıktır.

Amram ve Yitsar, Hevron ve Uziel – Bkz. Şemot 6:18. *Amram*: “*Am Ram* – Yüksek Halk” [ya da “*Yüce Tanrı*” (krş. 1:7 açık.)]. *Yitsar*: “*Y-a Tsaar* – Tanrı Parıldadı”; yani Tanrı, doğan çocuğun yüzünü parlak ve temiz kıldı. *Hevron*: “*Haver* – Arkadaş” ya da “*Havar* – Birleşmek” sözcüklerinden, Tanrı’nın yakınlığını belirten bir isimdir. Erets-Yisrael’de, Atalar’ın mezarlarının bulunduğu Mearat Amahpela da, aynı ismi taşıyan Hevron şehrinde (Bereşit 23:19). Bu şehrin Arapça ismi “El Halil” de [tam olarak “Halil Ül-Rahman”] “dost” anlamına gelir ve Avraam’ın, “Merhametli” Tanrı’nın dostu olduğunu belirtir. *Uziel*: “*Uzi* – E-l – Tanrı Kuvvetimdir” (*Daat Mikra*).

20. Mahli ve Muşi – Bkz. Şemot 6:19. *Mahli*: İsmi kaynağı açık değildir. Bazılarına göre Arapça’daki *h-l-w* – “tatlı” köküne bağlıdır. *Muşi*: Bu ismin kaynağı da açık değildir (*Daat Mikra*).

☞ Leviler’in Nüfusu ve Görevleri.

Tora şimdi, Leviler’in nüfusunu, kamp yerlerini ve yolculuk sırasında Levi ailelerinin *Mişkan*’ın hangi kısımlarının taşınmasından sorumlu olacaklarını açıklamaktadır. En kutsal eşyalar, Keat ailelerinin yetki ve sorumluluğu altındadır. Daha düşük kutsiyet düzeyindeki eşyalar Gereşon aileleri ve en düşük kutsiyetteki eşyalar da Merari aileleri tarafından taşınacaktır. *Mişkan*’ın burada bahsi geçen birçok bölümüyle ilgili açıklamalar için bkz. Şemot 25, 26 ve 30. *Perekler*.

- ¹⁶ Moşe, emir aldığı şekilde, onları Tanrı'nın Sözü'yle saydı.
¹⁷ İsimleriyle, Levi'nin oğulları şunlardı: Gereşon, Keat ve Merari.
¹⁸ Ailelerine göre Gereşon'un oğulları şunlardı: Livni ve Şimi.
¹⁹ Ailelerine göre Keat'ın oğulları: Amram ve Yitsar, Hevron ve Uziel.
²⁰ Ailelerine göre Merari'nin oğulları: Mahli ve Muşi.

Atasal evlerine göre Levi aileleri şunlardı:

Bir aylık – Leviler *behor*ların yerini alacakları ve *behor*lar normal şartlarda bir aylarını doldurduktan sonra *Pidyon Aben* seremonisiyle kutsal yükümlülüğünden muaf kılındıkları için (18:16), Leviler de *behor*ların yerini bu yaştan itibaren alacaklardır. Dolayısıyla Leviler için sayım, bir aylıktan itibaren yapılacaktır (Raşbam; *Daat Mikra*; bkz. p. 44-51).

Bu sayım sadece baba tarafından Levi olanlar içindir. Zira kabileye aidiyet, babaya göre belirlenir. Kısacası babası Levi olan kişi, annesi Levi kabilesinden olmasa bile bir aylıktan itibaren sayılacaktır. Ama babası Levi olmayan kişi, annesi Levi kabilesinden olsa bile [ve *Pidyon* konusunda, *Alaha*'ya göre, anne tarafından Levi olan bir kişinin *Pidyon*'la kurtarılmasına gerek olmamasına rağmen] halkın geri kalanı gibi, yirmi yaşından itibaren sayılmıştır (*Daat Mikra*).

16. Tanrı'nın Sözü'yle saydı – İbranice **Al Pi Aşem**. Bu sözler “Tanrı'nın emri üzerine” anlamına geliyor olamaz (krş. 1:19); zira Moşe'nin bu sayımı “emir aldığı şekilde” yaptığı zaten pasukta söylenmektedir (*Beer Yitshak*). Bu sözler başka bir noktaya işaret etmektedir: Halkın geri kalanının sayımı sırasında, yirmi ve altmış yaşları arasındaki tüm erkekler Moşe'ye gelip yarımşar *şekel* getirerek kendilerini saydırmışlardı. Şimdi, Leviler'in sayımında ise bir sorun vardır. Özellikle sayımın bir aylıktan itibaren yapıldığı göz önünde tutulduğunda, herkesin Moşe'ye gelemeyeceği açıktır. Bu nedenle Moşe sayımı bizzat yapmalıdır. Ama bebekler annelerinin yanında olduğundan Moşe Tanrı'ya sorar: “Sayım yapmak için Leviler'in çadırlarına nasıl girerim? Bu özel yaşama tecavüz olmaz mı?”. Tanrı buna cevap verir: “Sen kendi payına düşeni yap; Ben de Kendi payıma düşeni yapacağım”. Moşe bunun üzerine çadır çadır dolaşıp, girişte durmuş; Tanrı da ona İlahi bir Ses'le içeride kaç bebek olduğunu bildirmiştir. Dolayısıyla Moşe sayımı, “Tanrı'nın Sözü'yle” yapmıştır (*Midraş – Tanhuma* 16; Raşi).

Bu, imkânsız görünen yükümlülüklere karşı nasıl bir tavır içinde olmamız gerektiğine dair bir ders de içerir. Herkes üzerine düşen görevi elinden gelen en iyi şekilde yerine getirmeye gayret etmelidir. Bu çabayı samimi olarak gösteren kişi için, onun gücünün yetmeyeceği kısmın uygun sonuca ulaşmasını Tanrı sağlayacaktır. Tek şart, tam samimiyet ve hesapsız gayrettir. *Mişna*'da şöyle denmektedir: “Rabi Tarfon şöyle der: “Gün kısa; ama iş çok. İşçiler tembel, ama maaş büyük ve işveren sıkıştırıyor.” (*Mişna – Pirke Avot* 2:20). Bu mecazi sözler insan yaşamını tanımlamaktadır. Hayat kısadır; ama yapacak çok iş vardır: Tora öğrenimi sonsuz bir deryadır ve insanın Tanrı'ya hizmeti hiç bitmeyen bir görevdir. Buna karşılık insanlar, *Yetser Ara*'nın etkisiyle bu dünyadaki gerçek görevleri konusunda tembeldirler; kısa yaşamlarını geçici zevkler peşinde koşarak geçirmektedirler. Oysa asıl görevlerinin karşılığında kendilerini bekleyen ödül büyüktür ve İşveren – Tanrı – insana sınırlı bir yaşam süresi tanımıştır ve zaman hiç durmaz. Şöyle devam eder Rabi Tarfon: “Senden işi tamamlaman beklenmiyor. Ancak kendini işten alıkoyma özgürlüğüne sahip değilsin” (*a.k.* 2:21). Tora'nın sonsuz olduğunu Tanrı da bilmektedir. Bu nedenle, bizim her şeyi tamamlamayacağımız açıktır. Yine de bu bize, kendimizi Tora öğrenim ve uygulamasından tamamen muaf sayma lüksünü tanımamaktadır. Her insan elinden gelenin en iyisini yapmakla yükümlüdür. Tanrı onun samimiyetinin derecesini bildiği için, değerlendirmesini de ona göre yapacaktır: “Eğer çok Tora öğrenirsen, sana çok ödül vereceklerdir. Ve İşverenin, sana yaptığının ödülünü verme konusunda güveniliridir. Ama bil ki, *Tsadikler*'in ödülleri verilişi, Gelecek Dünya'dadır.” (*a.y.*).

17. İsimleriyle – Bene-Yisrael'de olduğu gibi “isim adedine göre” (1:2) değil. Bu da Levi kabilesinin isimlerinin teker teker kaydedildiğini gösterir. Amaç, Levi olmayan kişilerin sayıma karışmalarını engellemektir. Bu, “yetkisiz” kişilerin

- 21 כֹּה לַגִּרְשֹׁן מִשְׁפַּחַת הַלִּבְנִי וּמִשְׁפַּחַת הַשֹּׁמֶרֶץ אֵלֶּה הֵם
 22 מִשְׁפַּחַת הַגִּרְשֹׁנִי: כֹּה פְקֻדֵיהֶם בְּמִסְפָּר כָּל־זָכָר מִבֶּן־חֹדֶשׁ וּמַעֲלָה
 23 פְּקֻדֵיהֶם שְׁבַעַת אֲלָפִים וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת: כֹּה מִשְׁפַּחַת הַגִּרְשֹׁנִי אַחֲרֵי
 24 הַמִּשְׁכָּן יַחֲנוּ יִמָּה: כֹּה וְנִשְׂאָ בֵית־אֵב לַגִּרְשֹׁנִי אֱלִיסָף בֶּן־לֹאֵל:
 25 כֹּה וּמִשְׁמֶרֶת בְּנֵי־גִרְשֹׁן בְּאֶהֱל מוֹעֵד הַמִּשְׁכָּן וְהָאֶהֱל מִכֹּסֵּהוּ וּמִסֹּךְ
 26 פֶּתַח אֶהֱל מוֹעֵד: כֹּה וְקִלְעִי הַחֲצָר וְאֶת־מִסְךְ פֶּתַח הַחֲצָר אֲשֶׁר
 עַל־הַמִּשְׁכָּן וְעַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב וְאֵת מִיתָרָיו לְכָל עֲבֹדָתוֹ: ס
 27 כֹּה וְלִקְהָת מִשְׁפַּחַת הָעֶזְרָאִי וּמִשְׁפַּחַת הַיִּצְהָרִי וּמִשְׁפַּחַת הַחֲבֵרֹנִי
 28 וּמִשְׁפַּחַת הָעֲזִיזִיאֵלִי אֵלֶּה הֵם מִשְׁפַּחַת הַקְּהָתִי: כֹּה בְּמִסְפָּר כָּל־זָכָר
 מִבֶּן־חֹדֶשׁ וּמַעֲלָה שְׁמֹנֶת אֲלָפִים וּשְׁשׁ מֵאוֹת שְׁמֹרֵי מִשְׁמֶרֶת
 הַקֹּדֶשׁ:

sabitlenirdi (3). Asma perdeleri üstten direklere bağlayan ipler Merari ailesinin sorumluluğu altındaydı (p. 37; 4:32). Hem asma perdeleri hem de Mişkan'ın örtülerini alttan yere sabitleyen kordonların sorumluluğu ise Gereşuni ailelerine aitti (4:26). Burada eğer asma perdelerle ait kordonlardan bahsediliyor olsaydı, [4:26'da olduğu şekilde] "*Metereem – Onların Kordonları*" yazılı olması gerekirdi. Tekil olarak "*onun kordonları*" denmesi, Mişkan'a ait kordonlardan bahsedildiğini gösterir (Raşi; 2:17, *Leviş Aora* o.a.).

Söz konusu kordonlardan Şemot kitabında bahsedilmemiştir; ama onların bağlı olduğu kazıklardan bahis vardır (Şemot 35:18: "*Mişkan'ın kazıkları*"). Bu kordonlar, Mişkan'ın alttaki iki örtüsünü, yani goblenlerden oluşan alt örtüyü ve onun üstündeki tiftik çadır bezini, rüzgârda uçmaması için yerdeki kazıklara sabitlerdi (*Lifşuto Şel Raşi*).

[Avluya ait] **Tüm işler** – Direklerin dikilmesi ve kordonların yerdeki kazıklara bağlanması gibi.

27. Amrami ailesi – Amram'ın sadece iki oğlu [yani Aaron ve Moşe] olduğu ve Aaron'un evlatları Leviler'e dahil olarak değil de yukarıda Koenler olarak sayıldığı için, bu cümledeki Amrami ailesi, özellikle Moşe'nin [ve Aaron'un

henüz Koen olmayan torunu Pinehas'ın (bkz. 25:13)] oğullarını tanımlamaktadır (Ramban; Sforno).

28. Kutsiyet nöbeti koruyucuları – "*Kodeş – Kutsiyet*" sözcüğü, özellikle Aron Aberit'i tanımlar. Mişkan'ın tümü kutsal nitelikte olmasına rağmen, Aron, tüm elemanlar içinde en kutsal olduğu [ve tüm Mişkan temelde ona bir barınak olması amacıyla üretildiği] için bu kutsiyet vurgulanmaktadır. "*Kutsiyet nöbetinin koruyucuları*" olarak, Keatiler, tüm eşyalar içinde en kutsal olan Aron Aberit'in taşınmasından da sorumlu olacaklardır (p. 31; İbn Ezra). Alternatif olarak "*kutsal eşyaların sorumluları*" (*The Living Torah*). Bkz. p. 32.

Kaynaklarımız, Aron'un, yüksek kutsiyeti nedeniyle, Keati ailesinin birçok üyesinin ölümüne neden olduğunu belirtirler (bkz. 4:20 açık.). Buna rağmen Keatiler görevden kaçmak yerine, büyük bir şevkle Aron'u taşımaya koşarlardı. Normal şartlarda göreve uygunluk yaşı otuz olmasına karşın, bir aylık olanlar bile "*kutsiyet nöbetinin koruyucuları*" sıfatıyla bir aylıktan itibaren sayıma katılmışlardır (*Midraş – Bamidbar Raba* 3:11). Söz konusu "kutsiyeti koruma" özelliği Leviler'in özündeki kutsiyetten kaynaklanmaktadır ve bu kutsiyet bir aylık bir bebekte bile mevcuttur (*Avne Ezel*).

²¹ Gereşon'un, [yani] Livni ailesi ve Şimi ailesi[nin - zira] Gereşuni aileleri bunlardı -

²² sayımları, bir aylık ve üstündeki tüm erkeklerin sayısına göre [yapılmıştı]. Sayımları[nın sonucu] 7.500'dü.

²³ Gereşuni aileleri *Mişkan*'ın arkasında kamp kuracaklardı; [yani] batıda.

²⁴ Gereşuniler'in atasal ev başkanı Elyasaf ben Lael'di.

²⁵ Gereşon-oğullarının Buluşma Çadırı ile ilgili sorumluluğu, *Mişkan*['ın goblenleri] ve çadır, [*Mişkan*'ın] örtüsü, Buluşma Çadırı'nın girişindeki perde, ²⁶ avlunun asma perdeleri, *Mişkan* ve *Mizbeah*'ı çevreleyen avlunun girişindeki paravan ve [*Mişkan*'ın] kordonları ile [avluya ait] tüm işler [olacaktı].

[26. Keat ve Merari Aileleri]

²⁷ Ve Keat'ın, [yani] Amrami ailesi, Yitsari ailesi, Hevroni ailesi ve Uzieli ailesi[nin - zira] Keati aileleri bunlardı - ²⁸ bir aylık ve üstündeki tüm erkeklerin sayısına göre [sayımlarının sonucu] 8600'dü. [Bu ailelerin üyeleri] Kutsiyet nöbeti koruyucuları [olacaklardı].

21. [Yani] – Gereşon ailelerinin Livni ve Şimi olduğu p. 18'den zaten anlaşılmaktadır. Dolayısıyla burada listelenmelerinin amacı bu bilgiyi vermek değil, sayımın aile bazında yapıldığını vurgulamaktır (*Mizrahi*; *Sifte Hahamim*). Çeviri Raşi'nin açıklamasına göre yapılmıştır. Aynı yapı, p. 27 ve 33 için de geçerlidir.

Gereşuni – “Gereşon'un soyuna mensup”. Aynı şekilde, Amrami [=Amram'ın soyuna mensup], Yitsari [=Yitsar'ın soyuna mensup], Hevroni [=Hevron'un soyuna mensup], Uzieli [=Uziel'in soyuna mensup], Keati [=Keat'ın soyuna mensup] vs.

23. Batiya – Yisrael kampından bahsederken, Tora doğu yanından başlamıştır (2:3). Ama Levi ailelerinden hiçbiri o yöne kamp kurmamıştır; çünkü buraları Moşe ve Koenler için ayrılmıştır (p. 38). Doğudan sonraki en makbul yön güneydir. Bunun böyle olduğu, bu yöne *behor* olan Reuven'in kampının yerleştirilmesinden anlaşılmaktadır (2:10). Bunun Leviler'deki paraleli, Levi aileleri içinde en üst düzeyde olan Keati aileridir (Ramban). Buradaki sıralamada ise batıdaki Gereşuni ailelerinden ilk sırada bahsedilmektedir; çünkü Gereşon, Levi'nin *behor* oğludur (İbn Ezra).

24. Atasal ev başkanı – Üç ana Levi ailesinin – Gereşon, Keat ve Merari – her birinin üzerine, liderlik edecek birer başkan atanmıştır (*Daat Mikra*).

Elyasaf ben Lael – “*E-I Yasaf* – Tanrı [Aileye Yeni bir Oğul] Ekledi” (1:14). Babasının ismi Lael de

“Tanrı'ya ait” anlamındadır (*Daat Mikra*).

25. Buluşma Çadırı ile ilgili – *The Living Torah*. Tam çeviriyle “*Buluşma Çadırı'ndaki*”.

Sorumluluğu – Yani “Gereşon-oğullarının Buluşma Çadırı ile ilgili olarak sorumlu olacakları kısımlar...”.

***Mişkan*['ın goblenleri]** – Bu pasukta Şemot 26:1-14'da açıklanan, *Mişkan*'ın üç örtüsünden bahsedilmektedir (Raşi). *Mişkan* yapısının doğrudan üstüne ilk gelen örtü on goblenden oluşur. Bu örtü *Mişkan*'ı üstü kapalı bir yapı haline getiren ilk örtü olduğu için “*Mişkan*” olarak adlandırılmaktadır. Onların üzerine, on bir parçadan oluşan tiftik çadır örtüsü gelir (Şemot 26:7). Bu örtü, pasukta “*çadır*” olarak tanımlanmaktadır. En üste ise [pasukta “*örtüsü*” olarak tanımlanan] hayvan derilerinden mamul dış örtü/ler yerleştirilir (bkz. Şemot 26:14 açık.).

Buluşma Çadırı'nın girişindeki perde – Raşi. Bkz. Şemot 26:36.

26. Avlunun asma perdeleri – Avlu ile ilgili açıklamalar için bkz. Şemot 27:9-19.

Paravan – Bkz. Şemot 27:16.

[*Mişkan*'ın] Kordonları – İbranice *Metarav*. Tam çeviriyle “*onun kordonları*”. *Mişkan*'da üç yerde kordonlar ya da ipler kullanılırdı. Avluyu çeviren direklere asılı perdeler, üstten bu direklere iplerle (1) ve alttan yerdeki kazıklara kordonlarla (2) bağlıydı. Ayrıca *Mişkan*'ın üstündeki örtüler de alt kenarlarından kordonlarla yere

- 29 כַּט מִשְׁפַּחַת בְּנֵי־קֹהֵת יַחֲנוּ עַל יַרְדְּ הַמֶּשְׁכָּן תִּימְנָה:
- 30 וַיֵּשְׁבֵּי אֶבְרָהָם לְמִשְׁפַּחַת הַקֹּהֵת אֶל־צִפּוֹן בֶּן־עֲזִיָּאל:
- 31 וּמִשְׁמֵרָתָם הָאָרֶן וְהַשִּׁלְחָן וְהַמִּנְחָה וְהַמִּזְבֵּחַת וְכָלִי הַקֹּדֶשׁ אֲשֶׁר
- 32 יִשְׁרְתוּ בָהֶם וְהַמָּסֹךְ וְכָל עֲבֹדָתוֹ: זֶב וַיֵּשְׁבֵּי אֶל־אֶלְעָזָר
- 33 בֶּן־אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן פְּקֻדֹת שְׁמֵרֵי מִשְׁמֶרֶת הַקֹּדֶשׁ: זֶג לְמֶרְי מִשְׁפַּחַת
- 34 הַמַּחֲלֵי וּמִשְׁפַּחַת הַמּוֹשִׁי אֵלֶּה הֵם מִשְׁפַּחַת מְרָרִי: זִד וּפְקֻדֵיהֶם
- בְּמִסְפָּר כָּל־זָכָר מִבֶּן־חֹדֶשׁ וּמַעֲלָה שְׁשֶׁת אֲלָפִים וּמֵאָתַיִם:
- 35 זֶה וַיֵּשְׁבֵּי אֶבְרָהָם לְמִשְׁפַּחַת מְרָרִי צוּרִיָּאל בֶּן־אֲבִיחֵיל עַל יַרְדְּ
- הַמֶּשְׁכָּן יַחֲנוּ צָפֹנָה:

Başka bir deyişle Gereşon lideri Elyasaf, Keat lideri Elitsafan ve Merari lideri Tsurriel, Elazar'a bağlı olarak çalışacaklardır.

Bet-Amikdaş'ta böyle bir görev yoktu. Her şeyden *Koen Gadol* sorumluydu. Çölde ise, yapılan yolculuklar, kamplar ve onlara bağlı sökmek, taşıma ve birleştirme çalışmaları, özel bir hiyerarşik düzeni gerektiriyordu (*Daat Mikra*).

Kutsiyet... yönetimi – Leviler'in genel organizasyonunun yanında, Elazar, ikinci bir görev olarak, “*kutsiyet nöbetinin koruyucuları*” olarak adlandırılan (p. 28) Keati ailelerinin çalışmasını da yönetecektir. Elazar'ın “*başkanlar başkanı*” olma özelliğinin tüm ailelerden sonra değil de, Merariler'in detaylarından önce burada, yani Keatiler'den hemen sonra verilmesinin nedeni de, onların üzerindeki bu özel sorumluluğudur [Merari ve Gereşuni ailelerinin yönetim sorumluluğu ise, kardeşi İtamar'a ait olacaktır (4:28 ve 4:33)] (*Daat Mikra*). Çevirimiz bu iki kademeli görev göz önünde tutularak yapılmıştır. Anlaşıldığı kadarıyla Ramban da (4:16 o.a.), burada “*amir*” olarak çevirdiğimiz sözcüğün, hem “*başkanlar*” hem de “*yönetim*” sözcüklerini tamamladığı görüşündedir. Yani anlam şöyledir: “*Levi [ailesinin] başkanlarının [ve] kutsiyet nöbeti koruyucularının yönetiminin sorumlusu, Koen [Gadol] Aaron'un oğlu Elazar [olacaktır]*”.

Raşi'ye göre ise pasuğun başı ile sonu bağlıdır ve bu durumda pasuğun anlamı: “*Elazar tüm Levi başkanlarının amiri olacak ve bu konumu, kutsal nöbetin koruyucularının tümünün amiri olmasıyla ifade bulacaktır*” şeklindedir. Benzer şekilde “*Leviler'in başkanlarının üzerine atanan amir Koen Aaron'un oğlu Elazar'dı – ki kutsiyet nöbeti koruyucuları da onun emri altına verilmişti*” (*Targum Onkelos*). Ya da “... Görevi, [aynı zamanda] kutsiyet nöbeti koruyucularını yönetmektir” (*Daat Mikra*). Veya “... kutsal objelerin emanetini korumaktan sorumlu olacaktı” (*The Living Torah*). Veya “... kutsiyet nöbeti koruyucularının görev dağıtımı onun sorumluluğu olacaktı” (*The Artscroll Chumash – Stone Edition*).

35. Tsurriel ben Avihayil – Tsurriel: “*Tsuri – Kayam*” ve “*E-l – Tanrı*” sözcüklerinden “*Tanrı Kayamdır*”. Avihayil: “*Avi – Babam [=Tanrım]*” ve “*Hayil – Kudret*” sözcüklerinden “*Tanrım Kudretimdir*” (*Daat Mikra*).

²⁹ Keat-oğullarının aileleri *Mişkan*'ın kenarı boyunca, güneyde kamp kuracaklardı.

³⁰ Keati ailelerinin atasal ev başkanı Elitsafan ben Uziel'di.

³¹ [Bu ailelerin] Sorumluluğu ise, Sandık, Masa, *Menora*, *Mizbeah*lar, [tüm bu kutsal eşyaların] hizmetinde kullanılan kutsal gereçler, ayıraç ve ona ait tüm işler [olacaktı].

³² Levi [ailesinin] başkanlarının amiri, *Koen* [*Gadol*] Aaron'un oğlu Elazar [olacaktı]. Kutsiyet nöbeti koruyucularının yönetimi [de ona ait olacaktı].

³³ Merari'nin, [yani] Mahli ailesi ve Muşi ailesi[nin - zira] Merari aileleri bunlardı -

³⁴ bir aylık ve üstündeki tüm erkeklerin sayısına göre sayımları[nın sonucu] 6200'dü.

³⁵ Merari ailelerinin atasal ev başkanı Tsurriel ben Avihayil'di. *Mişkan*'ın kenarı boyunca kamp kuracaklardı; kuzeyde.

29. Güneyde – Yani ana yön olan doğuya göre sağ tarafta. Sağ taraf daima önemi belirtir. Keat, Levi aileleri içinde en saygıdeğer aile olduğu için – nitekim en kutsal eşyaların sorumluluğu da kendilerine verilmişti – [Moşe ve *Koenler*'in kamp kurduğu] doğu yanından sonra en “saygıdeğer” yön olan güneyde yer alacaklardır. Görev önemi açısından daha üst düzeydeki Gereşuniler, Efrayim kabilesinin bulunduğu batı tarafında, Merariler de kuzeyde kamp kuracaklardır.

30. Elitsafan – Şemot 6:22'de ismi Eltsafan olarak geçmektedir. Anlamı “*Tanrı[m] Sakladı/Korudu*” şeklindedir. Peygamber Tsefanya'nın ismi de benzer anlam taşır (*Daat Mikra*).

31. Sandık, Masa, Menora, Mizbeahlar – Yani *Aron Aberit* (Şemot 25:10-22), *Şulhan* (Şemot 25:23-30), *Menora* (Şemot 25:31-39), ve iki *Mizbeah* [=hem avluda bulunan, üzerinde *korban*ların yapıldığı bakır kaplı büyük *Mizbeah* (Şemot 27:1-8), hem de *Mişkan*'ın içinde yer alan, üzerinde tütsünün yapıldığı altın kaplı küçük *Mizbeah* (Şemot 30:1-11)].

[**Bu eşyaların**] **Hizmetinde kullanılan kutsal gereçler** – Yani örneğin *Şulhan*'ın, ekmek kalıpları, tütsü kepeçleri, kenar destekleri, ayıraç olukları (bkz. Şemot 25:29) ile, *Menora*'nın fitil cımbızları, kül kepeçikleri (Şemot 25:38) ve yağ kapları (4:9), büyük *Mizbeah*'ın kül kapları, faraşları, çanakları, kancaları ve kor kürekleri (Şemot 27:3) gibi aksesuarlar (*Daat Mikra*; bkz 4:9).

Tam çeviriyle “[*Koenler*'in] onlarla hizmet ettikleri

[=hizmet ederken kullandıkları] kutsal gereçler”. Dolayısıyla bunlar, *Koenler*'in, bu pasukta belirtilen çeşitli kutsal eşyalar için temizlik, nakliye, pişirme vb. işler için kullandıkları gereçler de olabilir (İbn Ezra).

Ayıraç – İbranice **Masah**. Tam çeviriyle “*perde*” veya “*paravan*”. *Parohet*'ten (Şemot 26:31-33), yani *Kodeş Akodaşim*'i *Mişkan*'ın geri kalanından ayıran perdeden bahsedilmektedir (Raşi; bkz. 4:5).

Ona ait tüm işler – Aslında Keat ailesinin *Parohet*'le ilgili özel bir işi yoktu. İleride de göreceğimiz üzere *Parohet*'in indirilip *Aron*'un üzerine örtülmesi *Koenler*'in göreviydi (4:5). Öte yandan Hahamlarımız, her yıl iki *Parohet*'in üretildiğini öğretirler (*Mişna* – *Şekalim* 5:2). Bu üretim belirli ailelerin göreviydi. Dolayısıyla olasılıkla burada her yıl bu *Parohetler*'in örülmesi işinin çöldeki yolculuk boyunca Keat ailesine ait olacağından bahsediliyor olabilir (*Aamek Davar*; *Daat Mikra*).

Alternatif bir çeviri “*ona ait tüm aksesuarlar*” şeklinde olabilir – ki bu, *Parohet*'in indirilmesi, kaldırılması ve yerinde sağlam bir şekilde tutulması için kullanılan ipleri ifade eder (İbn Ezra).

32. Levi [ailesinin] başkanlarının sorumlusu – Krş. *Targum Onkelos*. Tam çeviriyle “*başkanlarının başkanı*”.

Her ne kadar bu bilgi, Gereşon ve Keat'ın ardından, ama Merari'den önce veriliyorsa da (bkz. s.a.), Elazar, Merariler de dâhil olmak üzere, tüm Levi ailelerinin işlerini organize etmekten sorumlu olacaktır (Raşi; *Maskil Ledavid*; *Beer Yitshak*).

- 36 זו וּפְקַדְתָּ מִשְׁמֶרֶת בְּנֵי מִרְיָ קְרָשִׁי הַמִּשְׁכָּן
 37 וּבְרִיתִיו וְעַמִּדּוֹ וְאֶדְנָיו וְכָל-כְּלָיו וְכָל עֲבֹדָתוֹ: זו וְעַמִּדִּי הַחֲצָר
 38 סָבִיב וְאֶדְנֵיהֶם וִיתְדֹתָם וּמִיתְרֵיהֶם: זה וְהַחֲנִים לְפָנַי הַמִּשְׁכָּן
 קִדְמָה לְפָנַי אֶהְ-ל־מוֹעֵד | מִזְרָחָה מִשָּׁה | וְאַהֲרֹן וּבָנָיו שְׁמֵרִים
 מִשְׁמֶרֶת הַמִּקְדָּשׁ לְמִשְׁמֶרֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהַזֶּר הַקָּרֵב יוֹמָת:
 39 זט כָּל-פְּקוּדֵי הַלְוִיִּם אֲשֶׁר פָּקַד מִשָּׁה וְאַהֲרֹן עַל-פִּי יְהוָה
 לְמִשְׁפַּחְתָּם כָּל-זָכָר מִבֶּן-חֹדֶשׁ וּמַעְלָה שָׁנִים וְעֹשְׂרִים אֹלָה: ס ששי

Reuven kabilesinden kişileri kıskırtmış (bkz. 16:1), ve bu, onların da zarar görmesine neden olmuştur. Yine Hahamlarımız'ın dedikleri gibi "Oy Laraşa, Oy Lişheno – Vah Raşa'ya, Vah Komşusuma" (Mişna – Negaim 12:6; Talmud – Suka 56b; bkz. Vayikra 14:40 açık.) (Midraş – Tanhuma 12; Raşi; p. 29, İbn Ezra o.a.; p. 17, Rabenu Behaye ve Meam Loez o.a.).

Tora bu eğitsel öğretileri cümle yapısındaki nüanslarla ima etmektedir. Örneğin, genelde "Kedma – Ön Tarafta" ve "Mizraha – Doğuda" sözcükleri birlikte olduğunda, ikisi yan yana gelir (bkz. 2:3). Burada ise Tora iki sözcüğü açıkça ayırmış, [İbranice söz dizilimine göre] "doğuda" sözcüğünü, "Moşe ve Aaron" ifadesinden hemen önceye yerleştirerek bu iki maneviyat devinin hangi yönde yer aldıklarını ön plana çıkarmış ve böylece, halkın aynı yönde kamp kuran kesiminin – Yeuda kampının – bu komşuluktan sağladığı yarara işaret etmiştir (Maskil Ledavid). Başka bir imayla, Tora, Keati ailelerinin yerleşim yerlerinden bahsederken, "Gereşuni aileleri" (p. 23) ve "Merari aileleri" (p. 35) paralel ifadelerinden farklı olarak "Keati aileleri" değil, "Keat-oğullarının aileleri" (p. 29) demiştir. Bu nüans, yerleşimin aynı yöndeki Reuven kampı üzerindeki olumsuz etkisinin, bu aileye mensup belirli bazı kişilerden, yani Korah ve ailesinden kaynaklandığına parmak basmıştır (Beer Basade).

[Zira] Yaklaşan yetkisziz kişi ölecekti – Kutsal Mekan'ın nöbetini tutmalarının amacı buna meydan vermemekti (İbn Ezra). Krş. p. 10.

39. Ve Aaron'un – İbranice VeAaron. Bu sözcüğün tüm harflerinin üzerinde birer nokta vardır. Bu, Aaron'un sayıma dâhil edilmediğine

işaret eder (Talmud – Behorot 4a; Midraş – Bamidbar Raba 3:13; Raşi).

22.000'di – p. 46'dan anlaşıldığı üzere bu tam sonuçtur. Oysa Levi ailelerinin nüfuslarının toplamı alındığında [7500+8600+6200=] 22.300 sayısına ulaşılmaktadır. Neden 300 kişi toplama dahil edilmemiştir?

Bahsi geçen 22.000 Levi, Bene-Yisrael'deki 22.000 behorun yerini alacaktır. Öte yandan sayımın dışında bırakılan 300 Levi'nin kendileri birer behordur. Dolayısıyla başka behorların yerine geçemeyecekler; sadece Pidyon Aben seremonisinden muaf hale geleceklerdir. [Pidyon'dan kasıt, kutsal nitelikli bir kişi ya da nesnenin, onun yerine verilen bir varlık yoluyla kutsiyetinden arındırılmasıdır. Bunun sonucunda kutsiyet, en başta kutsal nitelikli olan kişi ya da nesneden, onun yerini alan varlığa aktarılır.] Burada Leviler'in behorları zaten "behor olarak" kutsal oldukları için, Pidyon adı altında Bene-Yisrael'e ait behorların yerini alamazlar; çünkü çift kat kutsiyet diye bir durum olamaz. Onun yerine kendilerinin behor olmalarından kaynaklanan kutsiyetleri, Levi olmalarından kaynaklanan kutsiyetle yer değiştirmiştir. Başka behorların yerini alamadıkları için de genel yekünün dışında tutulmuşlardır (Talmud – Behorot 5a; Talmud – Sanedrin, Perek 1; Midraş – Yalkut Şimoni; Raşi; Meam Loez).

Malbim'e göre, en başta sayımı Moşe yapmış, sonra yanına Aaron'u da almıştır. Moşe'nin yaptığı sayım Levi kabilesi mensubu behorları kapsamışken, Aaron, bu behorları sayım dışında bırakmıştır. Böylece, hem p. 16'da sayımı sadece Moşe'nin yaptığı söylenmişken burada

³⁶ Merari-oğullarının sorumluluğuna teslim edilenler, *Mişkan*'ın kalasları, sürgüleri, sütunları, yuvaları, tüm gereçleri ve tüm işleri [ile, ³⁷ *Mişkan*'ı] çevreleyen avlunun direkleri, [onların] yuvaları, çengelleri ve ipleriydi.

³⁸ Ön tarafta *Mişkan*'ın önünde; [yani] doğuda Buluşma Çadırı'nın önünde kamp kuracak olanlar ise Moşe, Aaron ve [onun] oğullarıydı. [Bu kişiler,] Bene-Yisrael'in sorumluluğu doğrultusunda Kutsal Mekan'ın nöbetini [onlar adına] tutacaklardı. [Zira] Yaklaşan yetkisiz kişi ölecekti.

³⁹ Moşe ve Aaron'un, Tanrı'nın Sözü doğrultusunda ailelerine göre saymış olduğu Leviler'in sayımlarının tümü[nün sonucu], bir aylık ve üstündeki tüm erkekler [göz önünde tutularak], 22.000'di.

36. Merari-oğullarının sorumluluğuna teslim edilenler – *Targum Onkelos*. Ya da “*emanet edilenler*”. Tam çeviriyle “*Merari-oğullarının nöbet görevi*”.

Kalasları – Bkz. Şemot 26:15-25.

Sürgüleri – Bkz. Şemot 26:26-28.

Sütunları – *Parohet*'in asılı olduğu dört sütun (Şemot 26:33) ile *Mişkan*'ın girişindeki beş sütun (Şemot 26:37).

Yuvaları – *Mişkan*'ın kalaslarının oturduğu kırk altı, *Parohet*'in sütunlarının oturduğu dört, *Mişkan*'ın girişindeki sütunların oturduğu beş tane gümüş yuva (Şemot 26:19-26, 32, 37).

37. Avlunun direkleri – Asma perdelerin asılı olduğu altmış direk (Şemot 27:10-15).

Yuvaları – Altmış direğin oturduğu altmış bakır yuva (a.y.).

Çengelleri – Asma perdelerin asıldığı, direklere sabitlenecek çengeller (Şemot 27:10) (Raşi). Çevirimizde p. 26'da yapılan ve Raşi'nin görüşünü yansıtan açıklamaları temel aldık. Raşi, direklerin, asma perdelerin ve *Mişkan*'ın örtülerinin bağlandığı, kazık, çengel ve ipler arasında ayrım yapmaktadır.

Alternatif olarak *Mişkan*'ın örtülerini sabit tutan kordonların ve avluyu çevreleyen asma perdelerin bağlı olduğu kazıklardan bahsediliyor olabilir (Şemot 27:19) (*Daat Mikra*).

İpleriydi – Asma perdelerin üstten bağlanması-da kullanılan ipler (bkz. p. 26 açk.; Şemot 27:10 açk.).

38. *Mişkan*'ın önünde... Buluşma Çadırı'nın önünde – Otoriteler buradaki bariz tekrara

dikkati çekerler. Eğer *Mişkan*'ın önündelerse, Buluşma Çadırı'nın da önünde oldukları açıktır. Malbim ve *Aamek Davar*, bu tekrarın amacının, doğuda bulunan Moşe ve Koenler ile diğer üç yönde yer alan Levi aileleri arasındaki ayrımı vurgulamak olduğunu belirtirler.

“*Buluşma Çadırı'nın önünde*” ifadesi, Moşe ve Aaron'un, *Mişkan*'a doğrudan bakabilip göz kulak olabilmek için onun hemen önünde olduklarını belirtir. Levi aileleri ise, *Mişkan*'ın avlu sınırlarından 1000 *ama* uzaktan itibaren kamp kuracaklardır (Malbim).

Moşe ve Aaron doğuda, Avlu'nun girişine ve Buluşma Çadırı'na dönük şekilde yerleştiklerinden, her ikisini de kolayca görebiliyorlardı. Pasuk bu nedenle hem Avlu [dahil tüm *Mişkan* kompleksinden] hem de Buluşma Çadırı'ndan ayrı ayrı bahsetmektedir. Leviler ise Avlu'yu doğrudan göremedikleri için, sadece bu alanın dışına göz kulak olabiliyorlardı (*Aamek Davar*).

Doğuda ... Moşe ve Aaron ve [onun] oğullarıydı – Aaron'un oğullarına, torunları ve onların aileleri de dahildir.

Burada bahsedilen yerleşim düzeni, bir tür komşuluk ilişkisini de ortaya koymaktadır. Doğuda Moşe, Aaron ve Koenler, yine doğuda olan Yeuda kampına yakın konumdaydılar. Bu konum Yeuda kampındakilerin Tora konusunda yüksek konuma ulaşmalarını sağlamıştır. Bu, Hahamlarımız'ın “*Tov Latsadik Tov Lişheno – Ne Mutlu Tsadik'e, Ne Mutlu Komşusuna*” şeklindeki deyişine güzel bir örnektir. Öte yandan komşuluğun olumsuz sonuçları da olabilir. Nitekim ileride (*Perek 16*) okuyacağımız bir isyanın başını çeken ve *Mişkan*'ın güney tarafında yerleşmiş olan Leviler'den Keat ailesine mensup olan Korah, isyanında kendisine ortak olarak, güney tarafındaki yakın komşusu (bkz. 2:10)

- 40 מִוַּיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה פֶּקֶד כָּל־בֶּכֶר זָכָר לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל
- 41 מִבֶּן־חֹדֶשׁ וּמַעֲלָה וְשָׂא אֶת מִסְפָּר שְׁמֹתָם: מֵא וְלִקְחַתְּ אֶת־הַלְוִיִּם
- 42 לִי אֲנִי יְהוָה תַּחַת כָּל־בֶּכֶר בְּבִנֵּי יִשְׂרָאֵל וְאֵת בְּהֵמַת הַלְוִיִּם
- 43 תַּחַת כָּל־בְּכוֹר בְּבֵהֶמַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: מִבְּיָמֶיךָ מֹשֶׁה כֹּאֲשֶׁר צֻוְּהָ
- 44 יְהוָה אֶתְּךָ אֶת־כָּל־בְּכוֹר בְּבִנֵּי יִשְׂרָאֵל: מִגְּוִיָּהּ כָּל־בְּכוֹר זָכָר
- 45 בְּמִסְפָּר שְׁמֹת מִבֶּן־חֹדֶשׁ וּמַעֲלָה לִפְקֻדֵיהֶם שְׁנַיִם וְעֶשְׂרִים אֶלֶף
- 44 שְׁלֹשָׁה וְשִׁבְעִים וּמֵאָתָיִם: פ מִדֹּדְבָר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר:
- 45 מֵה קַח אֶת־הַלְוִיִּם תַּחַת כָּל־בְּכוֹר בְּבִנֵּי יִשְׂרָאֵל וְאֶת־בְּהֵמַת
- הַלְוִיִּם תַּחַת בְּהֵמָתָם וְהַיּוֹלֵלִי הַלְוִיִּם אֲנִי יְהוָה:

Eşeklerin *behorları* *korban* olarak getirilemedikleri için, kutsiyetlerinden, kendi yerlerine Koenler'e verilen birer kuzu ile kurtarırlar (18:15). Bunun ardından eşeğin üzerindeki kutsiyet ortadan kalkar ve eşek istenen şekilde kullanılabilir. Benzer şekilde Koen de, eşeğin *Pidyon* bedeli olarak aldığı kuzuyu istediği şekilde kullanılabilir (bkz. Şemot 13:13 açık.).

Tıpkı *behorların* Leviler'le değiş tokuşunda olduğu gibi, burada da, henüz kanunun uygulama detayları verilmediği için Bene-Yisrael'in tüm *behor* eşekleri halen "kutsal" konumlarını korumaktadır. Bu kutsiyetin giderilmesi için, şimdi söz konusu eşekler, Leviler'e ait kuzuların karşılığında kurtarılacaktır. Ancak bu, insanlarda olduğu şekilde bire-bir değişiklik olarak değil, toplu bir değiş-tokuş şeklinde yapılmış, bunun sonucu olarak Leviler'e ait bir kuzu, birden çok sayıda *behor* eşeği kutsiyetten kurtarmaya yetmiştir. Bu, insanlarda sayımın titizlikle yapılması ve Leviler'le eşit sayıda *behorun* doğrudan, onu aşan 273 *behorun* da bedel karşılığında kurtarılmasına rağmen, hayvanlar için herhangi bir sayımın yapılmamasından da anlaşılmaktadır (*Talmud – Behorot* 4a; Raşi). Tanrı burada bire-bir değişiklik şartı koymamakla Leviler'e kolaylık göstermiştir; zira aksi takdirde Leviler çok sayıda kuzu vermek zorunda kalacaklardı (*Meam Loez*).

43. 22.273 – *Behorların* tüm Bene-Yisrael'in yaklaşık 1/27'sini oluşturdukları dikkat çekicidir.

Sayımlarının bir aylıktan itibaren yapıldığı ama Bene-Yisrael'in yirmi yaşından itibaren sayıldıkları göz önünde tutulduğunda bu oran 1/45'e kadar düşmektedir. Bunun bir nedeni, Bene-Yisrael'in Mısır'dayken son derece büyük ailelerden oluşması olabilir (bkz. Şemot 1:7 ve 12:37 açık.). Başka bir olasılık, *behorların* önemli bölümünün ilk *Pesah*'ın gereklerini ihmal ettikleri ya da kurtuluşa inanmadıkları için ölmüş olmalarıdır (bkz. Şemot 13:18 açık., *Tam donanımlı olarak* k.b.). Birçok ailede ilk doğanın erkek değil kız olması da başka bir olasılıktır.

45. Leviler Bana ait olacaklar – Ben, Aşem'im
– Hahamlarımız, *behorların* ileride eski konumlarına tekrar geri döneceklerini öğretirler. Ancak bu olduğu zaman bile, Leviler, Tanrı'nın özel hizmetkarları olarak kalmaya devam edeceklerdir. Pasuk bunu "*Leviler Bana ait olacaklar*" sözleriyle vurgulamakta, Tanrı'nın ebediliğini işaret eden "*Ben Aşem'im*" sözleriyle de tasdik etmektedir (*Or Ahayim*).

Al – Anlaşıldığı kadarıyla bu konuda Moşe'ye daha önce (p. 41) bilgi verilmişken, şimdi uygulaması için emir verilmektedir (*Daat Mikra*). İbn Ezra'ya göre ise p. 41'de emir vardır. Burada ise o emrin uygulanışı hakkında bilgi verilmektedir: "... alacağım zaman, Leviler'in sayısını aşan ve dolayısıyla henüz kurtarılmamış olan *behorların* her birinden birazdan açıklayacağım şekilde kurtarıma bedeli alacaksın".

[27. Behorların Sayımı]

⁴⁰ Tanrı, Moşe'ye "Bene-Yisrael'e ait, bir aylık ve üstündeki tüm erkek *behor*larını say ve isimlerinin adedini belirle" dedi.

⁴¹ "Benim Adıma - Ben Aşem'im - Bene-Yisrael'deki tüm *behor*ların yerine Leviler'i alacaksın. [Ayrıca] Bene-Yisrael'in hayvanlarındaki tüm *behor*ların yerine Leviler'in hayvanlarını [alacaksın]."

⁴² Moşe, Tanrı'nın kendisine emretmiş olduğu şekilde, Bene-Yisrael'deki tüm *behor*ları saydı.

⁴³ Bir aylık ve üstündeki tüm erkek *behor*ların, isim adedine göre nüfusu 22.273 idi.

[28. Leviler'le Behorların Değişimi]

⁴⁴ Tanrı, Moşe'ye konuşarak [şöyle] dedi:

⁴⁵ "Leviler'i, Bene-Yisrael'deki tüm *behor*ların yerine, Leviler'in hayvanlarını da [Bene-Yisrael'in *behor*] hayvanlarının yerine al. [Böylece] Leviler Bana ait olacaklar - Ben, Aşem'im.

Aaron'dan da bahsedilmesi, hem de toplam nüfusun bu pasukta verilene göre 300 kişi fazla olmasının nedeni açıklığa kavuşmaktadır.

40-51. Bene-Yisrael'in behorlarının "kurtarılışı". Mısır Çıkışı'ndan hemen önce, *behor*lar özel bir kutsiyetle kutsanmışlar, bunun sonucunda *Pidyon* yoluyla kurtarılmayı gerektiren bir konum kazanmışlardır (Şemot 13:2 ve 13:13). Ancak söz konusu *Pidyon* bedelinin kime ödeneceği konusundaki detay henüz verilmediği için – zira *Koenler* bu göreve daha yeni gelmişlerdir ve bu konuları karşılığında elde ettikleri [*Pidyon* parasını almak gibi] haklar henüz tamamen açıklanmamıştır – *behor*ların hiçbirisi kurtarılmış değildir ve "kutsal" etiketi hala üzerlerindedir (Ramban). Bu konudaki emir ilk uygulama olarak şimdi verilmektedir (p. 48). Emrin genel hali ise 18:15-16'dadır.

Bundan önceki kısımda *behor*ların görevinin neden Leviler'e aktarıldığını açıkladıktan, kendileri *behor* olmayan Leviler'in sayılarını da belirttikten sonra, Tora, bu bölümde Leviler'in *behor*larla değiş tokuş edilişine geçmektedir. Bunun için öncelikle *behor*ların sayısı belirlenecek ve her *behora* karşılık, *behor* olmayan bir Levi olup olmadığı görülecektir (*Daat Mikra*). Değiş tokuş işlemi bir Levi ile bir *behor*un Moşe'nin huzurunda yan yana durmaları ve Moşe'nin, "Bu Levi, şu *behoru* kurtardı" bildirisinde bulunmasıyla gerçekleştirilmiştir (*Aamek Davar*). Öte yandan sayım sonrasında Bene-Yisrael'e mensup *behor*ların, Leviler'den 273 kişi fazla olduğu görülmek-

tedir [dolayısıyla yukarıda açıklanan türde bir bildiri, bu 273 kişi için yapılamayacaktır]. Bu nedenle, söz konusu fazla *behor*ların her biri, ödediği beşer *şekel* gümüşle üzerindeki kutsiyet sınırlamalarından kurtulacaktır.

40. Bir aylık ve üstündeki – Bir bebeğin yaşamının ilk ayını doldurabilmiş olması, onun "*Nefel – Premature*" olmadığını gösterir ve bundan sonra da normal bir şekilde yaşama olasılığının güçlü olduğuna işaret eder. *Pidyon* da bu nedenle bebeğin bir ayını tamamlamasının ardından yapılır. Buradaki sayım da aynı nedenle bir aylıktan itibaren yapılmaktadır (*Talmud – Şabat* 135b; Raşi).

İsimlerinin adedini – Bkz. 1:2 açık.

41. Leviler'i alacaksın – Ya da "*Leviler'i Huzurum'a yaklaştır*" (*Targum Onkelos*). p. 45'te de benzer şekilde.

Hayvanlarını – İster *Koenler*, ister Leviler isterse de Yisrael'e ait olsun, *korban* olarak getirilebilecek türdeki [yani sığır ve davar cinsindeki, kusurlular hariç] tüm *behor* hayvanlar "kutsal" etiketine sahiptir ve bu kutsiyetin ifadesi, *Behor-korbanı* olarak işlem görmektir (İbn Ezra; *Piruş Al İbn Ezra*; bkz. 18:17-18). *Korban* olmaya uygun olmayan türdeki hayvanlar için ise böyle bir kutsiyet söz konusu değildir. Bu konudaki tek istisna, Tora'nın özel bir kutsiyet yüklediği, eşeklerin *behor*larıdır (bkz. Şemot 13:13). Dolayısıyla buradaki eşeklerin *behor*larından bahsedilmektedir.

מו ואת פְּדוּיֵי

46

הַשְּׁלֵשָׁה וְהַשְּׁבָעִים וְהַמָּאֲתַיִם הָעֶדְפִּים עַל-הַלְוִיִּם מִבְּכֹר בְּנֵי

יִשְׂרָאֵל: מִזֶּה וְלִקְחָתָּ חֲמִשָּׁת חֲמִשָּׁת שְׁקָלִים לַגִּלְגָּלֹת בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ 47

תִּקַּח עֶשְׂרִים גֵּרָה הַשְּׁקָל: מִה וּנְתַתָּה הַכֶּסֶף לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו פְּדוּיֵי 48

הָעֶדְפִּים בָּהֶם: מִזֶּה וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת כֶּסֶף הַפְּדֻיִם מֵאֵת הָעֶדְפִּים 49

עַל פְּדוּיֵי הַלְוִיִּם: נִ מֵאֵת בְּכֹר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לִקַּח אֶת-הַכֶּסֶף 50

חֲמִשָּׁה וְשָׁשִׁים וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְאַלֶּף בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ: נֹא וַיִּתֵּן מֹשֶׁה 51

אֶת-כֶּסֶף הַפְּדֻיִם לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו עַל-פִּי יְהוָה כֹּאשֶׁר צִוָּה יְהוָה

אֶת-מֹשֶׁה: פ

1 שְׁבִיעִי א וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה וְאֶל-אַהֲרֹן לֵאמֹר:

Örneğin Gereşon / Gereşom (bkz. p. 17 açık.; İbn Ezra).

50. Bene-Yisrael'in behorlarından aldığı bu para – *The Living Torah*. Tam çeviriyle “*Bu parayı Bene-Yisrael'in behorlarından aldı: Kutsiyet [konularındaki] şekel standardına göre 1365 [şekel]*”.

22.273 behorun 22.000'i birer Levi ile değiş tokuş edilerek, geri kalan 273'ü ise ceplerinden verecekleri beşer *şekel* karşılığında kutsiyetin getirdiği sınırlamalardan kurtulacağı için, kendisinden para istenen her *behor* “Ben Levi karşılığında kurtarılanlardanım; para vermeme gerek yok” gerekçesini gösterebilecektir. Moşe buna meydan vermemek için üzerinde “Levi-oğlu” yazan 22.000, “beş *şekel*” yazan 273 tane not hazırlamış, tüm *behor*lara kura çektirerek, para ödeyecek olan *behor*ları tartışmaya yer bırakmayacak şekilde belirlemiştir (*Talmud – Sanedrin* 17a; Raşi).

1365 [şekeldi] – $273 \times 5 = 1365$.

51. Tanrı'nın Moşe'ye emretmiş olduğu şekilde – Söz konusu 1365 *şekel*, Moşe'nin ağabeyi Aaron'a ve onun oğullarına verilmiştir. Tora, Moşe'ye, ağabeyi ile yeğenlerini zenginleştirmek gibi bir niyet yakıştırmayı düşünenleri engelle-

mek için açık bir vurgu yapmaktadır: Moşe tüm bunları sadece ve sadece Tanrı'nın emri olduğu için yapmıştır (*Or Ahayim*).

4.

1-20. Keatiler'in Organizasyonu. Nüfus sayımı ve Leviler'in kutsanmasından sonra, Tanrı, Moşe ve Aaron'a, *Mişkan* taşındığı zaman üstlenecekleri hizmet için Leviler'i organize etmelerini emretmektedir. *Mişkan*'ın en kutsal parçalarının sorumluluğu Keatiler'e verilmiştir. Bu ailenin sorumluluğu perşamızda anlatılmaktadır. Merari ve Gereşuni ailelerinin *Mişkan*'la ilgili görevleri ise Naso peraşasında verilecektir.

Mişkan'la ilgili görevle bağlantılı olarak, Leviler, *Mişkan*'ın parçalarını taşıyacak kişilerin sayısını belirlemek üzere yeniden sayılmaktadırlar. Talimatların doruk noktasında, Tanrı, Moşe ve Aaron'u uyarmakta, Aron *Aberit*'in kutsiyetinin son derece yüksek olduğunu ve Leviler'in en üst düzeyli ailesi olan Keatiler'in bile, taşınmak üzere hazırlanması sırasında Aron'un açıkta kalan kısımlarına bakmamaları gerektiğini vurgulamaktadır (p. 20). Koenler, Aron'un örtülüp taşınmaya hazır edilmesinden önce, Keatiler'in onu görmesini ve böylece hayatlarının tehlikeye girmesini engellemekten sorumlu olacaklardır.

⁴⁶ "[Ayrıca] Bene-Yisrael'in *behor*larından, Leviler'e göre fazla olan 273 [kişinin] kurtarılma [bedeli] olarak

⁴⁷ [onlardan] kafa başına beşer *şekel* al. [Bu miktarı] Kutsiyet [konularındaki] *şekel* standardına göre alacaksın - [bu standarda göre] bir *şekel*, yirmi geradır.

⁴⁸ Parayı, [Bene-Yisrael'in *behor*larından, Leviler'e göre] fazla olanların kurtarılma [bedeli olarak] Aaron'a ve oğullarına ver."

⁴⁹ Moşe, Leviler'ce kurtarılmış olanların üstüne aşan[*behor*]lardan, kurtarılma parasını aldı.

⁵⁰ Bene-Yisrael'in *behor*larından aldığı bu para, kutsiyet [konularındaki] *şekel* standardına göre 1365 [*şekeldi*].

⁵¹ Moşe, Tanrı'nın Sözü üzerine, kurtarılanların [karşılığı olan] bu parayı Aaron'a ve oğullarına verdi. [Tüm bunlar] Tanrı'nın Moşe'ye emretmiş olduğu şekilde [yapılmıştı].

4

[29. Keat Ailelerinin Görevleri]

¹ Tanrı, Moşe'ye - ve Aaron'a - konuşarak [şöyle] dedi:

46. Bene-Yisrael'in *behor*larından – İbranice dizilişte bu sözcükler pasuğun en sonunda yer almaktadır. Bu da [İbranice] “ve” bağlacıyla başlayan sonraki pasukla bağlantıyı işaret eder. Yani “kafa başına beşer *şekel*” şeklindeki ödeme, bu *behor*lar tarafından yapılacaktır. Başka bir deyişle, “Bene-Yisrael'in *behor* eşeklerinin karşılığı olan kuzuları Leviler verdiği göre, *behor*ların beşer *şekellik* *Pidyon* ödemelerini de Leviler yapmalı” şeklindeki olası bir düşünce, bu kullanımla engellenmektedir (*Or Ahayim*).

Leviler'e göre fazla olan 273 [kişinin] – Ya da “Leviler'in [sayısının] üzerine aşan 273 [kişinin]”. 22.000 Levi'ye karşılık 22.273 *behor* olduğu için 273 *behor*, kutsiyetin getirdiği kısıtlamalardan Leviler'le değiş-tokuş suretiyle kurtulmamıştır.

Kurtarılma [bedeli] olarak – İbranice *Peduyeh*. Çevirimiz *Targum Onkelos*'a göredir. Raşi ise bu sözcüğü tam anlamıyla “kurtarılmış olanlar” anlamında değerlendirir. Söz konusu *behor*lar henüz “kurtarılmış” olmamalarına karşın, “kurtarılmış olacakları” [ve kurtarılmış konusundaki gereklilik daha önceden bilindiği (bkz. Şemot 13:13; *Daat Mikra*)] için şimdiden böyle adlandırılmaktadırlar (*Sefer Zikaron*). Bu durumda çeviri “Ve kurtarılmış [olması gereken kişilere; yani] Bene-Yisrael'in *behor*larından, Leviler'e göre fazla olan 273 [kişiye] gelince – (p. 47) [her birinden] kafa başına beşer *şekel* al...” şeklinde de olabilir.

47. Beşer *şekel* – Arta kalan 273 *behor*un her biri beşer *şekel* vererek kurtulacaktır. Bu, Tora'nın *Pidyon Aben* prosedürü için belirlediği miktarla aynıdır [Yine de *Pidyon Aben* için beş *şekel* ödeme yapıldığına dair emrin kaynağı burası değil, 18:16'dır (İbn Ezra)]. Kardeşleri, Rahel'in *behor* oğlu olan Yosef'i yirmi parça gümüş [yani yirmi *dinar*] karşılığında satmışlardı (Bereşit 37:28). *Behor* oğulların kurtarılması için gereken bedelin beş *şekel* olması da söz konusu günahın kefaretni sağlar (*Midraş – Bereşit Raba* 84:18; *Midraş – Bamidbar Raba* 4:10; Raşi); zira yirmi *dinar*, beş *şekle* eşittir (*Mesiah İlemim*).

Bir *şekel*, yirmi geradır – Bkz. Şemot 30:13; Vayikra 27:25; Bamidbar 18:16; Yehezkel 45:12.

48. Parayı – İbranice *Akesef*. Ya da “gümüşü”.

Aaron'a ve oğullarına – *Pidyon* paralarının Koenler'e verilisinin ilk uygulaması budur. Buradaki kurtarma işlemi, daha ileride (18:15-16) açıkça verilecek emre uygun şekilde gerçekleştirilecektir.

49. Leviler'ce kurtarılmış olanların üstüne aşan – Leviler'le değiş-tokuş edilerek kurtarılanlardan sonra arta kalan 273 kişi (Raşi).

Kurtarılma parasını – İbranice *Kesef Apidyom*. Burada kullanılan *Pidyom* sözcüğü, *Pidyon* ile aynıdır. Sona gelen *Nun* ve *Mem* harflerinin birbirileriyle değiştiği başka örnekler de vardır:

ב נשא

2

את־ראש בני קהת מתוך בני לוי למשפחתם לבית אבתם: ג מבן
 שלשים שנה ומעלה ועד בן־חמשים שנה כל־בא לצבא לעשות
 מלאכה באהל מועד: ד זאת עבדת בני־קהת באהל מועד קדש
 הקדשים: ה ובא אהרן ובניו בנסע המחנה והורדו את פרכת
 המסך וכסוי־בה את ארן העדות:

3

4

5

sözcüğünün gerçek anlamı kullanılıyor olamaz; zira *Mişkan*'da askerleri ilgilendiren görevler yoktur. Mecazi olarak, Leviler "Tanrı'nın Lejyonu"dur. Ama bu, *Mişkan*'daki kutsal hizmetten sorumlu ekibi ifade eder (bkz. 1:3 ačk.).

Alternatif olarak anlam "orduya katılabilecek durumda olanlar *Mişkan*'da görev almaya gelecektir" şeklinde de olabilir. Bir başka olasılık da Bene-Yisrael'in sayımında kullanılan "*Kol Yotse Tsava – Orduya Çıkabilecek Herkes*" (1:3) ile buradaki "*Kol Ba Latsava – Orduya Gelebilecek Herkes*" ifadelerinin farklı anlamlar içermesidir. İlki yirmi yaş ve üstünü belirtirken, ikincisi otuz yaş ve üstünü belirtiyor olabilir (*Daat Mikra*).

4. En üst düzeyde kutsal [eşyalar] – İbranice *Kodeş Akodaşim*. Yani "*Kutsallar Kutsalı*". Bu ifade genelde, Aron'un bulunduğu, *Mişkan*'ın [ve *Bet-Amikdaş*'ın] en iç odasını belirtir. Ancak burada bu anlamda olamaz; zira bu bölümde *Mişkan*'ın sabit değil, sökülmüş hali ele alınmaktadır (*Gur Arye*). Ayrıca anlam "*Kodeş Akodaşim*'e ait eşyalar" [yani sadece Aron *Aberit*] şeklinde de olamaz; zira sıradaki pasuklarda verilen listede de görüleceği üzere, Keatiler Aron *Aberit*'ten başka, *Şulhan*, *Menora*, *Mizbeahlar*, *Parohet* ve tüm bunlara ait araç gereci de taşıyacaklardır (*Maskil Ledavid*). Dolayısıyla buradaki anlam "*Mişkan*'ın en kutsal eşyaları" şeklindedir (Raşi). Alternatif olarak ifade, taşınacak başka eşyalar olmasına karşın, sadece en önemli eşya olan Aron'u kastediyor da olabilir (İbn Ezra).

5. Kamp yola çıkacağı zaman – Tam çeviriyle "yola çıktığında". Ancak bu, *Koenler*'in, sadece Bene-Yisrael yola çıktıktan sonra işe koyulacakları anlamına gelmemektedir (*Sefer Zikaron*).

Mişkan'ın üzerinde sürekli duran ve Tanrı'nın Varlığını simgeleyen bulut sütunu, yola çıkış işareti olarak oradan kalkacak ve yolculuğun hangi yönde olacağını gösterecektir (bkz 9:17). Aaron ve oğulları bu işareti aldıkları zaman işe başlayacaklardır (Raşi). Bulut oradan ayrılmadan önce içeri girmeleri de mümkün değildir (*Sforno*).

Aaron, oğullarıyla gelecek – Önceki pasuk "Keat-oğullarım... işleri şöyledir" demesine rağmen burada Aaron ve oğullarına ait görevlerden bahsedilmektedir. Keatiler, önceki pasuktan anlaşıldığı üzere en kutsal eşyaların taşınmasından sorumlu olacaklardır. Şimdi Tora, bu taşıma işleminden önce yapılması gereken hazırlığı açıklamak üzere kısa bir ara vermektedir (*Sefer Zikaron*). Keatiler'e ait taşıma işi, ancak bu hazırlıktan sonra başlayacaktır (bkz. p. 15). Eşyaların taşınmaya hazır hale getirilmesi *Koenler*'in görevidir (p. 5:14). Keatiler bu eşyaları sadece taşıyacaklardır (Raşi). Öte yandan Aaron ve oğulları da Keat ailesine mensup oldukları için, burada tanımlanan hazırlıklar da Keatiler'e ait işlere dâhil kabul edilebilir (*Meam Loez*, İngilizce çeviri [*Rabi Arye Kaplan*], çevirmenin notu).

Perde [şeklindeki] ayırıcı – İbranice *Parohet Amasah*. Tam anlamıyla, "*örtü/siper ayırıcı*". Bu, *Kodeş* ile *Kodeş Akodaşim*'i birbirinden ayıran *Parohet* adlı perdedir (bkz. 3:31). Normal durumda Aron'un önünü örtüp ona bir tür siper olduğu için bu isimle anılır (krş. Şemot 40:2). *Koenler*, Aron *Aberit*'i bununla örtüttükten sonra, sıradaki pasukta açıklandığı şekilde, mavi işlenmiş deriden ikinci bir örtüyle kaplayacaklardır.

Tanıklık Sandığı'nı onunla örtecekler – Bizzat Aaron da, *Kodeş Akodaşim*'e sürekli gelmemesi

² "Levi-oğullarının içinden, Keat-oğullarının nüfusunu, ailelerine ve atasal evlerine göre belirle.

³ [Sayıma] Otuz yaştan itibaren, elli yaşa kadar olup, Buluşma Çadırı'nda iş yapmak üzere görev ekibine katılabilecek herkes [dahil edilecektir].

⁴ "Keat-oğullarının Buluşma Çadırı ile ilgili işleri şöyledir: En üst düzeyde kutsal [eşyalar. Şöyle ki:]

⁵ "Kamp yola çıkacağı zaman, Aaron, oğullarıyla gelecek. [Birlikte] Perde [şeklindeki] ayırıcı indirerek Tanıklık Sandığı'nı onunla örtecekler.

2. Keat-oğullarının – Leviler'in önceki sayımında Gereşon ailelerine öncelik verilmiştir (3:21). Bunun nedeni, Gereşon'un Levi'nin *behor* oğlu olmasıdır. Burada ise Keat Levi'nin ikinci oğlu olduğu halde, onun soyundan gelen aileler, bu ailelere mensup Moşe ve Aaron'un onuruna ilk sırada sayılmaktadır (İbn Ezra). Moşe Rabenu, dönemin en büyük Tora otoritesi ve öğretmeni olduğu için, ondan çok şey öğrenen kardeşleri Keatiler'e de en kutsal eşyaları, en başta da Aron Aberit'i taşıma onuru verilmiştir (Or Ahayim). Bu onur, önceki sayımda "*kutsiyet nöbetinin koruyucuları*" (3:28) olarak tanımlanmalarıyla vurgulanmıştır (Daat Mikra). Tanrı, Aron'un sorumluluğunu Leviler içindeki çabalarıyla belirli bir noktaya gelmiş olan Keatiler'e vererek, sadece en yaşlı ya da en ayrıcalıklı kişilerin değil, Tora bilgisine ulaşmak için mücadele eden herkesin yüksek onuru hak edeceğini göstermiştir (4:22, Keli Yakar o.a.).

Ailelerine ve atasal evlerine göre – Önceki sayımda ise "*ataasal evlerine ve ailelerine göre*" denmiştir (3:15). Bu ve benzeri nüansların ne gibi mesajlar verme amacında olduğunu bilemiyoruz. Malbim'e göre bu sadece sayımda, atasal ev ya da aileden hangisinin önce sayıldığını vurgulayan bir kullanımdır. İbn Ezra'nın bu gibi konular hakkındaki genel görüşü ise, sözcüklerin beden, anlamların ise ruh gibi olduğu yönündedir. Beden, ruhun kullandığı bir araçtır. Dolayısıyla anlamlar aynı olduktan sonra, bunları belirtmek için farklı sözcükler ya da yapılar kullanılması bir şeyi değiştirmez (Şemot Perek 20, İbn Ezra'nın On Emir öncesindeki açıklamaları) (Daat Mikra).

Nüfusunu belirle – Raşi. Bkz. p. 36.

İbranice *Naso Et Roş*. Tam anlamıyla "*başını yükselt*". Bu kullanım, "*saymak*" anlamına gelen *Pakad* kökünden farklı olarak, yapılan sayımın rütbede yükseltme amacıyla yapıldığını ima eder (bkz. 1:2 açık.). Aynı ifade hem Keatiler hem de

Gereşuniler (4:22) için kullanılmıştır ve bu ailelerin, yapacakları kutsal görevler sayesinde yükseleceklerini ima etmektedir. Öte yandan, Merariler için böyle bir ifade kullanılmamıştır; zira onların görevi, diğer ailelere göre daha düşük kutsiyettedir (Or Ahayim).

3. Otuz yaşından... elli yaşa kadar – Otuz yaş fiziksel olgunluğa tam olarak ulaşıldığı noktayı işaretler. Bu yaşa kadar kuvvet en üst noktasına ulaşmış sayılmaz.

Hahamlarımız buna bağlı olarak "Otuz yaşındaki kişi, tam kuvvete ulaşır" (Mişna – Pirke Avot 5:25) derler. Elli yaşını geçen bir kişinin fiziksel gücünde ise gerileme başlar (İbn Ezra). Böylece daha önce zaten sayılmış olan Leviler'in neden bir kez daha sayıldıkları (Gur Arye) ve neden özellikle otuz ile elli yaşları arasındakilerin sayıldığı (Mizrahi; Sifte Hahamim) anlaşılmaktadır. Kutsal eşyaların taşınmasından sorumlu olacak kişilerin nüfusu belirlenecektir (Raşi).

Anlaşıldığı kadarıyla otuz yaş, işe aktif ve tam olarak başlama yaşıdır. Ancak Leviler görevleriyle ilgili öğrenime ve staja yirmi beş yaşında başlardı (Talmud – Hulin 24a). Bkz. 8:24 açık.

Elli yaş sınırı sadece çöl yolculuğu için geçerliydi. Bu yolculuk sırasında yapılan sökme, taşıma, kurma gibi işler fiziksel kuvvet gerektirdiğinden elli yaşın üstündekiler artık çalışmıyordu. Bet-Amikdaş kurulduktan sonra ise Leviler için bir üst yaş sınırı olmamıştır. Bir Levi gücü yettiği kadar Bet-Amikdaş'ta görev alabiliyordu. Belki yaşlılıktan dolayı sesi bozulduğu takdirde koroda görev almıyordu; ama diğer görevler konusunda bir kısıtlama yoktu (Yad – Kele Amikdaş 3:8).

Buluşma Çadırı'nda iş yapmak üzere – Taşıma işi kastedilmektedir (İbn Ezra).

Görev ekibine katılabilecek – Tam çeviriyle "*orduya gelebilecek*". Ancak burada "ordu"

וּנְתַנּוּ עָלָיו כֶּסוּי עוֹר תַּחַשׁ

וּפָרְשׁוּ בְּגַד-כָּלִיל תְּכֵלֶת מְלֻמָּעָה וְשֵׁמוֹ בְּדָיו: זֶ וְעַל | שִׁלְחַן 7

הַפָּנִים יִפְרְשׁוּ בְּגַד תְּכֵלֶת וּנְתַנּוּ עָלָיו אֶת-הַקְּעֶרֶת וְאֶת-הַכַּפֹּת

וְאֶת-הַמִּנִּקִּית וְאֶת קִשּׁוֹת הַנֶּסֶךְ וְלֶחֶם הַתָּמִיד עָלָיו יִהְיֶה:

taşıma pozisyonuna getirilmeleri şeklindedir. “Ayarlayacaklar” şeklindeki çevirinin nedeni budur (Ramban; *Daat Zekenim*; *Talmud – Yoma* 72a, Meiri o.a.). Bir görüşe göre, halkaları içinde serbest hareket eden sııklar kaymamaları için sabit kalmalarını sağlayan yuvalara yerleştirilmiştir (*Hizkuni*).

Alternatif olarak sözcük “yerleştirecekler” şeklinde de anlaşılabilir. Bu durumda, kastedilen, Aron’un hazır edildikten sonra kaldırılması ve taşıma sııklarının “Leviler’in omuzlarının üstüne” yerleştirilmesidir. Aynı anlam *Şulhan* ve *Mizbeahlar* için de geçerli olabilir (İbn Ezra; Ramban).

Bazı kaynaklar, Aron’un hiçbir zaman çıkarılamayan dekoratif sııklarının yanında, ayrıca takılıp çıkarılabilen taşıma sııklarının da olduğunu belirtir (*Talmud – Yoma* 72a, *Tosafot* o.a., *Ketiv* k.b.). Başka bir görüşe göre ise Aron’un ayakları vardı; iki kenarında, biri bu ayaklarda diğeri de üst köşelerde bulunan iki çift halka bulunuyordu. Aron yerinde dururken sııklar üst halkalarda yer alırdı; taşıma vakti geldiğinde ise sııklar ayaklardaki halkalara aktarıldı. Bu şekilde taşındığı sırada Aron’un seviyesi omuzların tamamen üstünde kalırdı (bkz. *Şemot* 25:12 açık.). Son olarak bir başka olasılık da sııkların sadece örtüler koyulana kadar kısa bir süre için çıkarılmış olmasıdır (İbn Ezra).

7. İç masanın – İbranice *Şulhan Apanim*. *Kodeş*’in içinde *Parohet*’in önünde kuzey duvarına yakın bir konumda yer alan ve üzerine *Lehem Apanim* adı verilen özel ekmeklerin yerleştirildiği altın kaplı masadan, yani *Şulhan*’dan bahsedilmektedir (*Şulhan*’ın, özel ekmeklerin ve bu pasukta geçen araçların tasviri için bkz. *Şemot* 25:23-20). İfadenin tam anlamı “[*Lehem*] *Apanim Masası*” şeklindedir (*Targum Onkelos*). Çevirimiz, “*Panim – Yüz/Surat*” sözcüğünün “*Penim – İç*” ile bağlantısını göz önünde tutan *The Living Torah*’a

göre yapılmıştır. Bu görüş, Tora’nın sadece “*Şulhan*” demek yerine sıfat kullanarak “*Şulhan Apanim*” demesindeki amacın, *Şulhan*’ı *Mışkan*’ın hizmetinde kullanılan başka masalarla karıştırmamamız olduğunu belirten İbn Ezra’nın açıklamasıyla benzer çizgidedir. Başka bir deyişle *Mışkan*’da çeşitli [örneğin *korban* etlerinin konması vb.] amaçlarla masalar kullanılmaktaydı; ama burada bahsedilen, üzerine ekmeklerin yerleştirildiği ve içeride yer alan tek masadır.

Örtü görevi gören – Kenar destekleri, *Şulhan*’ın iki yanını, en azından kısmen kapatırdı. Bu pasukta sözü geçen ekmek kalıpları, tütsü keçeleri, oluklar ve kenar desteklerinin açıklamaları için bkz. *Şemot* 25:29 açık.

Ekmekler [masanın] üzerinde kalacak – Pasukta bu ekmekler “*Lehem Atamid – [Masada] Sürekli [Duran] Ekmek[ler]*” olarak tanımlanmaktadır. Bu da ekmeklerin *Şulhan*’ın hemen üstündeki yerlerini koruyacağını gösterir (krş. İbn Ezra). Daha önce bahsedilen gök mavisi yünden branda, bu ekmeklerin üzerine gelecektir. Ve bu, kutsiyet konusunda bir hiyerarşinin varlığına işaret eder. Pasukta sayılanlar içinde *Şulhan* ve ekmekler en üst düzeyde kutsaldır. Hep birlikte [yüksek kutsiyeti ifade eden (krş. ö.p. açık.)] gök mavisi örtüyle örtülmektedirler. Örtünün üzerine ikinci derecede kutsal olan kalıplar, keçeler, oluklar ve kenar destekleri yerleştirilecek, onlar da kırmızı yün bir brandayla örtülecek ve en üste mavi işlenmiş deriden muhafaza gelecektir (Ramban). Farklı bir açıklamaya göre ise ekmekler doğrudan *Şulhan*’ın üzerinde olmayacaktır. *Şulhan* mavi örtüyle örtülecek, ekmekler onun üzerine gelecektir. Onun üstüne de kırmızı yün branda serilecektir. Bu şekilde ekmekler alttan ve üstten örtülmüş olacaktır. Tıpkı *Şabat* masasında hem üstten hem de alttan örtülü olan ekmekler gibi (Abravanel; bkz. *Şemot* 16:14 açık.).

⁶ Üzerine mavi işlenmiş deriden örtü koyup, en üste tümüyle gök mavisi [renkte, yün] bir branda serecekler ve [sandığın] taşıma sırkalarını ayarlayacaklar.

⁷ "İç masanın üzerine gök mavisi [yünden] bir branda serecekler. Üzerine ekmek kalıplarını, tütsü kepçelerini, oluklarını ve örtü görevi gören kenar desteklerini koy. [Ancak masada] Sürekli [duran] ekmek[ler, masanın] üzerinde kalacak.

konusunda uyarılmıştır (Vayikra 16:2). Dolayısıyla Koenler önce *Parohet*'i indirip, Aron'un üstünü örteceklerdir. Anlaşıldığı kadarıyla bu şekilde Koenler de, *Kodeş Akodaşim*'in içinde olduğu sırada *Parohet*'le örtülmeden önce Aron'la temastan [hatta onu görmekten] kaçınacaklardır. *Parohet*'i asılı olduğu sütunlardan indirecekler, onu Aron'la aralarında kalacak şekilde hep yukarıda tutacaklar ve bu şekilde ilerleyerek Aron'u örteceklerdir (*Midraş – Bamidbar Raba* 12; *Daat Mikra*; bkz. p. 20 açık.).

6. Mavi işlenmiş deriden – The Living Torah. İbranice *Or Tahaş*. Tam anlamıyla "tahaş derisinden". *Tahaş* sözcüğü ile ilgili açıklamalar için bkz. Şemot 25:5.

Parohet de kutsal eşyalardan biri olduğundan, diğer eşyalarda olduğu gibi onun üstü de iki örtüyle örtülmektedir: Deri örtü ve mavi yün branda. Bu brandalardan Şemot 31:10'da bahsedilmiştir.

Tümüyle gök mavisi... bir branda serecekler – Diğer parçaların yolculuğa hazırlanması sırasında, bütün parçalar ilk önce yün brandayla sarılacak, bunun üstü de deri muhafaza içine alınacaktır. Bu konuda Aron *Aberit* istisnai bir konumdadır. Deri örtü alta gelecek, gök mavisi [İbr. *Tehelet*] renkteki yün branda en üstte yer alacaktır. Bu, Aron'un kutsiyetini ve gökselliğini simgeleme amaçlıdır. Zira bu renk, göklerin saflığını temsil eder (*Midraş – Bamidbar Raba* 4:13; Ramban; Rabenu Behaye).

Gök mavisi yün (*Tehelet*) ve işlenmiş deri (*Tahaş*) farklı kavramları vurgular. *Tehelet*, Tanrı'ya bağlılığın simgesidir; çünkü mavi renk gökleri, gökler de Tanrı'nın sonsuzluğunu hatırlatır. Tanrı'nın Onur Tahtı da manevi göklerde bulunur (*Talmud – Hulin* 89a). *Tahaş* ise özel ve güzel bir görünüme sahiptir (bkz. Şemot 25:5 açık.) ve mitsvaların daha güçlü bir şekilde yerine getirilmesi için, onların fiziksel güzellikle donatılmasını sembolize eder. İnsanların mitsvaları daha

çekici bulmaları için onların güzellik ve görkemle donatılması ve uygulamanın kolay hale getirilmesi genel olarak önemlidir. Ama mitsvalar, özlüklerinde, bu dış teşvikler nedeniyle değil, onları "Bizzat Tanrı verdiği için" yerine getirilmelidir. Dolayısıyla, Aron'un dıştan görünen örtüsü, Tanrı'yı hatırlatan *Tehelet* renginde olmalıdır. Bu, içeride saklı olan Tora'ya kayıtsız şartsız sadakat için bir çağrını ifade eder. Diğer kutsal eşyalar ise ancak bunun ardından en üstte *Tahaş* ile kaplı olabilirler. Bu da Tora'nın özünün sorgusuz kabulünün ardından, mitsvaların dış teşvikler yoluyla daha çekici hale getirilmelerini temsil eder (Rabi Moşe Feinstein).

İbn Ezra'ya göre Aron *Aberit*'in üzerine de önce mavi branda serilmiş, deri muhafaza da diğer eşyalarda olduğu gibi onun üzerine konmuştur. Bu durumda pasuğun alternatif bir çevirisi şöyledir: "Üste mavi işlenmiş deriden örtü koyacaklar. [Ancak öncesinde, Aron'u örten *Parohet*'in] Üstüne gök mavisi [renkte yünden] bir branda sermiş olacaklar..."

Taşıma sırkalarını ayarlayacaklar – İbranice *Vesamu*. Tam çeviriyle "yerleştirecekler". Aynı ifade p. 8, 11 ve 14'te de geçmektedir. Ancak "yerleştirecekler" anlamı o pasuklar için olası olmasına karşın, sözcüğü bu pasukta böyle anlamak mümkün değildir; zira taşıma sırkaları, *Şulhan*, Altın *Mizbeah* ve Bakır *Mizbeah* için gerçekten de sadece "taşıma" amaçlı olmalarına [dolayısıyla yerlerinden çıkarılabilirliklerine] karşın, Aron *Aberit*'teki görevleri sadece bu değildir. Nitekim Aron *Aberit*'le ilgili detaylar verilirken bu sırkaların hiçbir zaman yerinden çıkarılmaması gerektiği söylenmektedir (bkz. Şemot 25:15 açık.). Bu nedenle sözcüğün buradaki anlamı, çıkarılmış sırkaların halkalarına yerleştirilmeleri şeklinde olamaz.

Sırkalar halkalarında sabit değillerdi ve ileri geri oynayabilecek şekilde serbest haldeydiler (bkz. a.y.). Dolayısıyla buradaki anlam, sırkaların tekrar

ח וּפְרָשָׁן עֲלֵיהֶם בְּגָד תּוֹלַעַת שָׁנִי וְכֹסֶן אֹתוֹ בְּמִכְסֵּה עוֹר תִּחַשׁ 8
 וּשְׁמוֹ אֶת־בִּדְיוֹ ט וּלְקַחְוּ א בְּגָד תְּכֵלֶת וְכֹסֶן אֶת־מִנֶּרֶת הַמָּאוֹר 9
 וְאֶת־נִרְתִּיהָ וְאֶת־מִלְקָתֶיהָ וְאֶת־מַחְתֵּתֶיהָ וְאֵת כָּל־כְּלֵי שְׁמֹנֶה 10
 אֲשֶׁר יִשְׁרְתוּ־לָהּ בָּהֶם י וְנָתַנּוּ אֹתָהּ וְאֶת־כָּל־כְּלֵיהָ אֶל־מִכְסֵּה 11
 עוֹר תִּחַשׁ וְנָתַנּוּ עַל־הַמּוֹט יא וְעַל א מִזְבַּח הַזָּהָב יִפְרְשׁוּ בְּגָד 12
 בְּגָד תְּכֵלֶת וְכֹסֶן אֹתוֹ בְּמִכְסֵּה עוֹר תִּחַשׁ וּשְׁמוֹ אֶת־בִּדְיוֹ יב 12
 יב וּלְקַחְוּ אֶת־כָּל־כְּלֵי הַשָּׁרֵת אֲשֶׁר יִשְׁרְתוּ־בָם בִּקְדָּשׁ וְנָתַנּוּ 13-14
 אֶל־בְּגָד תְּכֵלֶת וְכֹסֶן אוֹתָם בְּמִכְסֵּה עוֹר תִּחַשׁ וְנָתַנּוּ עַל־הַמּוֹט יג 13-14
 יג וְדִשְׁנוּ אֶת־הַמִּזְבֵּחַ וּפְרָשׁוּ עָלָיו בְּגָד אֲרָגְמָן יד וְנָתַנּוּ עָלָיו 13-14
 אֶת־כָּל־כְּלֵי אֲשֶׁר יִשְׁרְתוּ עָלָיו בָּהֶם אֶת־הַמַּחְתֵּת אֶת־הַמִּזְלָגֹת 13-14
 וְאֶת־הַיָּעִים וְאֶת־הַמִּזְרָקֹת כָּל כְּלֵי הַמִּזְבֵּחַ וּפְרָשׁוּ עָלָיו כָּסוּי עוֹר 13-14
 תִּחַשׁ וּשְׁמוֹ בִּדְיוֹ:

benzeri bir taşıma aracıyla taşınacağına işaret eder (krş. *The Living Torah*; krş. 13:23).

11. Altın Mizbeah'ın – Kodeş'te yer alan ve üzerinde günde iki kez tütsü yakılan Altın Mizbeah. Bkz. Şemot 30:1-5.

12. Kutsal'ın içinde – Mişkan'ın içinde.

Hizmet araçlarını – Tütsü Mizbeah'ına ait araç gereci (Raşi). Örneğin tütsü için gereken kapları ve korların yerleştirildiği kor küreklerini (*Daat Mikra*).

Kumaşın içine – Bu araçlar küçük çaplı olduğu için üstten örtülmek yerine, kumaş bir muhafazanın içine yerleştirilmektedir (*Daat Mikra*).

13. [Bakır] Mizbeah'ı – Raşi. Üzerinde *korban* işlemlerinin gerçekleştirildiği, avluda yer alan büyük Mizbeah. Bkz. 27:1-8.

Külden arındıracaklar – Ya da “küllerini toplayacaklar” (*Targum Onkelos*). Bkz. Şemot 27:3 açık.

Üzerine... branda serecekler – Mizbeah'ın üzerindeki, gökten inmiş olan mucizevi ateş (bkz.

Vayikra 9:24) hiçbir zaman sönmez, yolculuk sırasında bile yanmaya devam ederdi. Hahamlarımız bunu “çömelmış bir aslan gibi” sözleriyle tanımlarlar (*Talmud – Yoma* 21b; bkz. Vayikra 1:7 açık., *Ateş yakarlar* k.b.). Üstüne gelen branda ve deri muhafazanın zarar görmemesi için, bu ateşin üzerine bakır bir kap yerleştirilirdi (*Torat Koanin*; *Midraş – Bamidbar Raba* 4:17; Raşi).

Erguvani [yünden] – İbranice *Argaman*. Bkz. Şemot 25:4. Gök mavisi brandayla örtülen diğer eşyaların daha üst kutsiyet derecesinde olduğu göz önünde tutulduğunda, erguvani rengi elde etmenin gök mavisi renge göre daha ucuz olduğu sonucuna varılabilir (*The Living Torah*).

14. Üzerinde – Mizbeah'ın üzerinde.

Kor küreklerini – Bunlar, üç yönden alçak duvarlarla kapalı, önü açık ve altı düz olan geniş küreklerdir (Raşi). Bu pasukta sözü geçen araçlarla ilgili diğer açıklamalar için bkz. Şemot 27:3 açık. [O pasuktan farklı olarak, burada, alınan küllerin bulunduğu kaplardan bahsedilmemektedir. Olasılıkla, sürekli yanan ateşin üstünü kapatmak için kullanılan bakır kaplar bunlardır (*Midraş – Bamidbar Raba*; *Daat Mikra*).]

⁸ [Tüm bunların] Üstüne, kırmızı [yünden] bir branda serecekler, onu mavi işlenmiş deriden bir örtüyle örtecekler ve taşıma sırkalarını yerleştirecekler.

⁹ "Gök mavisi [yünden] bir branda alıp, aydınlatma *Menorası'nı*, kandillerini, [fitil] cımbızlarını, [kül] kepçeciklerini ve onun hizmetinde kullandıkları tüm yağ kaplarını örtecekler.

¹⁰ Onu ve tüm araçlarını mavi işlenmiş deriden bir kılıfa sokacaklar ve teskerenin üzerine yerleştirecekler.

¹¹ "Altın *Mizbeah*'ın üzerine gök mavisi [yünden] bir branda serecekler, onu mavi işlenmiş deriden bir örtüyle örtecekler ve taşıma sırkalarını yerleştirecekler.

¹² "Kutsal'ın içinde hizmet etmekte kullandıkları tüm hizmet araçlarını alıp gök mavisi [yünden] bir kumaşın içine koyacaklar ve onları mavi işlenmiş deriden bir örtüyle örterek teskerenin üzerine yerleştirecekler.

¹³ "[Bakır] *Mizbeah*'ı külden arındıracaklar ve üzerine erguvani [yünden] bir branda serecekler.

¹⁴ Üzerinde hizmet ederken kullandıkları tüm araçlarını, kor küreklerini, kancaları, faraları ve çanakları - *Mizbeah*'ın tüm araçlarını - üzerine yerleştirecekler. Üstüne mavi işlenmiş deriden bir örtü serecekler ve taşıma sırkalarını yerleştirecekler.

8. Kırmızı [yünden] bir branda – *Şulhan*, önce tüm eşyaları örtmekte kullanılan gök mavisi, sonra da kırmızı yünden başka bir brandayla olmak üzere iki brandayla örtülmektedir. Kırmızı, Tanrı'nın sert Yargı Niteliği'ni simgeler. *Şulhan*, kraliyet tacını simgelediği [ve kraliyet, aynı zamanda sert disiplin ifade edebildiği] için, bu renk bir örtüyle örtülecektir. Aron ve tütsü *Mizbeah*'ı özel kutsiyeti simgeleyen gök mavisi renkte brandayla örtülecektir. Üzerinde *korban*ların yapıldığı bakır büyük *Mizbeah*'ın üzerine ise, burada bahsedilenden daha koyu bir kırmızı türü olan erguvani renkte bir örtü örtülecektir – ki bu, *Mizbeah*'ta günahların affı için gerçekleştirilen kan işlemlerine denktir (Ramban).

9. Aydınlatma Menorası'nı – Bkz. Şemot 35:14. *Menora* ve araçları ile ilgili açıklamalar için bkz. Şemot 25:31-40.

Kandillerini – Yani yağ ve fitillerin konduğu küçük çanakları (Raşi). Bkz. Şemot 25:37.

[Fitil] Cımbızlarını – İbranice *Malkahea*. Bu sözcük "*Lakah* – *Almak*" kökünden gelir. Fitiller bu aletler yoluyla tutulduğu için alete bu isim verilmiştir. Bkz. 25:38.

[Kül] Kepçeciklerini – Bunlar altı düz, iki tarafı yüksek olan ve biriken külleri almak için kullanılan minik küreklerdir (Raşi). Dolayısıyla çeviri "*kepçecik*" yerine "*kürekçik*" şeklinde de yapılabilir.

Yağ kaplarını – Bunlardan ilk kez burada bahsedilmektedir. Söz konusu kaplar, yağı lambaların içine dökmek için kullanılıyordu. Alternatif olarak "*kaplar*" anlamındaki **Kelim** sözcüğü, diğer anlamıyla "*araçlar*" şeklinde de anlaşılabilir. Bu durumda yağı hazırlamak ve depolamak için kullanılan araç gereçten bahsedilmektedir (*Maskil Ledavid*).

Onun hizmetinde kullandıkları – Tam çeviriyle "*onlarla ona hizmet ettikleri*".

10. Onu – Yani *Menora*'yı.

Deriden bir kılıfa sokacaklar – "*Kılıf*" olarak çevirdiğimiz sözcük, *Mihse*, "*örtü*" anlamındadır. Ancak aynı sözcük diğer eşyalar için de kullanılmasına karşın, oralarda bu örtünün eşyaların üzerine örtüldüğü belirtilmektedir (p. 6, 8, 11 vs.). *Menora* ise özel şekli nedeniyle diğer eşyalara göre farklı bir paketleme yöntemi gerektirmektedir. Nitekim burada *Menora*'nın deri örtünün içine konduğu söylenmektedir. Bu nedenle çeviriye [Raşi'nin açıklamasına paralel olarak] "*kılıf*" şeklinde yaptık (*Gur Arye*; *Levuş Aora*).

Teskerenin üzerine – Kullanılan sözcük "*Mot* – *Çubuk*"tur. Ancak pasuk *Menora*'nın bunun "üzerine yerleştirileceğini" [yani çubuktan sarkmayacağını] söylediğine göre, bu, *Menora*'nın, taşıma sırkaları olmadığı için (İbn Ezra) sedye

- 15 וּכְלָה אֶהְרֹן וּבָנָיו לְכַסֵּת אֶת־הַקֹּדֶשׁ
 וְאֶת־כָּל־כְּלֵי הַקֹּדֶשׁ בְּנִסְעַת הַמִּחָנֶּה וְאַחֲרֵי־כֵן יָבֹאוּ בְנֵי־קֹהֵל
 לְשֹׂאת וּלְא־יָגֵעוּ אֶל־הַקֹּדֶשׁ וּמָתוּ אֵלָּה מִשָּׂא בְנֵי־קֹהֵל בְּאֶהֱל
 מוֹעֵד: 16 מִזֶּה וּפְקֻדֹת אֲלֻעָר | בֶּן־אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן שֶׁמֶן הַמָּאֹר וְקִטְרֶת
 הַסַּמִּים וּמִנְחַת הַתָּמִיד וְשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה פְקֻדֹת כָּל־הַמִּשְׁכָּן
 17 וְכָל־אֲשֶׁר־בּוֹ בְּקֹדֶשׁ וּבְכָלָיו: פ מַפְטִיר יוֹ וַיְדַבֵּר יְהוָה
 18 אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אֶהֱרֹן לֵאמֹר: יח אֶל־תַּכְלִיתוֹ אֶת־שִׁבְט מִשְׁפַּחַת
 הַקֹּהֲתִי מִתּוֹךְ הַלְוִיִּם:

Koen Gadol'un her gün yarısını sabah, yarısını da akşam üstü getirmekle yükümlü olduğu *Minhat Havitin*'dir (bkz. Vayikra 6:13 v.d.; Rashi – *The Sapirstein Edition*; bkz. *Talmud – Şabat 92a*, Raşi o.a., *Şeken Masa Bene Keat* k.b.).

Mesh yağı – Bkz. Şemot 30:22-33.

Mişkan'ın tümünün – Bu ifade, Mişkan'a ait her şeyin taşınmasından Elazar'ın sorumlu olacağı anlamına geliyor olamaz. Nitekim Gereşon ve Merari ailelerinin amirliğini o değil, kardeşi İtamar yapacaktır (p. 28, p. 33) (*Mizrahi*; *Sifte Hahamim*). Dolayısıyla burada kastedilen, bu bölüm içinde tanımlanan, Keatiler'in taşıma yükümlülüğü altındaki her şeyin yerinden alınmasını, taşınmasını ve kamp yerinde uygun yerine yerleştirilmesini yönetmektir (Sforno). Başka bir deyişle Elazar, pasuğun başında açıklanan kişisel sorumluluğuna ek olarak, bu konuda da sorumlu olacaktır (Raşi). Bir açıklamaya göre burada Elazar'ın özel sorumlulukları olan aydınlatma yağı, tütsü, *Minha-korbanı* ve mesh yağından bahsedildikten sonra, Mişkan'ın tümü üzerinde de kardeşi İtamar'la iş bölümlü olarak bir sorumluluğu olduğu hatırlatılmaktadır (İbn Ezra; bkz. p. 28 ve 33). Alternatif olarak Elazar'ın, "*Levi başkanlarının amiri*" şeklindeki konumu hatırlatılıyor da olabilir (3:32).

18. Kesilmelerine meydan vermeyin – Yani "ölmelerine meydan vermeyin" (Raşi; krş. İbn Ezra). Tam çeviriyle "*kesmeyin*". Ancak bu elbette

Moşe ve Aaron'a verilmiş "Keatiler'i öldürmeyin" şeklinde bir emir değildir. Böyle bir emre gerek yoktur (*Mesiah İlemim*). Moşe ve Koenler, Mişkan'ın uygun bir şekilde organize edilmesinden sorumlu olduklarından, Keatiler'in hata yapmaları durumunda, bunun sorumluluğunu da onlar taşıyacaklardır (Sforno). Tanrı, Altın Buzağı olayında can tehlikesi pahasına yanında yer alan Levi kabilesine duyduğu şefkat nedeniyle, Keati ailesine mensup kişilerin, kelimelerin tam anlamıyla "hayatı" bir hata sonucunda ölümlerinin önüne geçmeleri için Moşe ve Koenler'i uyarmaktadır (Rabenu Behaye).

Midraş'ta bu konuda Moşe ve Tanrı arasında geçen dikkat çekici bir diyalog aktarılır. Moşe Tanrı'nın Huzuru'nda söz alır: "Ey Evrenin Efendisi. Keat-oğullarının kanı yasak da Aaron'un oğullarının kanı değil mi? [Keat-oğulları ile ilgili dikkatli olmamız emrini veriyorsun; Aron Aberit'e onlardan da yakın olacak Koenler'in ölmesinde sorun yok mu?]" Tanrı cevap verir: "Hayır [düşündüğün gibi değil]. Aaron kutsallar kutsalıdır. Pasukta söylendiği gibi, 'Aaron'u kutsallar kutsalı olarak kutsamak üzere ayırdı' (Divre Ayamim I 23:13). Aron da kutsallar kutsalıdır. Ve kutsallar kutsalı [Aron], kutsallar kutsalı [Aaron'a] zarar vermez. Ama Keat-oğulları kutsallar kutsalı değiller... Bu nedenle Aaron'un oğulları, Keat-oğullarının [kutsallar kutsalı konumundaki eşyalara temas yüzünden] ölmemeleri için dikkatli olsunlar" (*Midraş – Bamidbar Raba 4:21*) (*Daat Mikra*).

¹⁵ "Kamp yola çıkacağı zaman, Aaron ve oğulları kutsalı ve kutsiyete ait tüm eşyaları örtmeyi tamamlayacak. Keat-oğulları [bu eşyaları] taşımaya [ancak] bundan sonra gelecekler ki Kutsiyet'e temas ederek ölmesinler.

"Tüm bunlar, Keat-oğullarının Buluşma Çadırı'ndaki yükleridir.

¹⁶ "Koen [Gadol] Aaron'un oğlu Elazar'ın sorumluluğu, aydınlatma yağı, rayiha tütsüsü, daimi *Minha-korbanı* ve mesh yağıdır. [Ayrıca] *Mişkan*'ın tümünün ve ondaki, *Kodeş* ve araçlarıyla ilgili her şeyin yönetimi [de Elazar'ın görevidir]."

[30. Keatiler İçin Önlemler]

¹⁷ Tanrı, Moşe'ye - ve Aaron'a - konuşarak [şöyle] dedi:

¹⁸ "Keati-aileleri oymağının Leviler'in içinden kesilmelerine meydan vermeyin.

15. Kutsalı – Aron Aberit ile Mizbeah[lar] (Raşi). Çeşitli açıklamalara göre, bahsedilen "Mizbeah[lar]" ya her iki Mizbeah (Yosef Alel), ya sadece bakır Mizbeah (Rashi – *The Sapirstein Edition*) ya da sadece altın Mizbeah'tır (*The Living Torah*).

Kutsiyete ait tüm eşyaları – Menora ve Şulhan gibi diğer kutsal eşyalar (Raşi). Bu bölümde açıklanan eşyaların yolculuğa hazırlanış sırası, *Mişkan*'ın kuruluşu sırasındaki sıralamayla uyum içindedir (bkz. Şemot 40:20-29) (*Daat Mikra*).

Tamamlayacak – Dolayısıyla, sayılan tüm eşyaların örtülmesi tamamlanmadığı sürece, Leviler herhangi bir eşyayı taşımak üzere gelemeliler (krş. Raşbam).

Temas ederek ölmesinler – Yani "Kutsiyet'e temas ederlerse Tanrı'nın Eli'yle Ölüm cezasına çarptırılıp ölecekler" (Raşi; bkz. 1:53 açk.).

16. Elazar'ın sorumluluğu – Menora'da kullanılmak üzere bir yıl için gereken aydınlatma yağı 183 logdu [=yaklaşık 77-100lt. Bir kaynağa göre bu, 1278 logdur, yani, o kaynağa göre 406kg. (Meam Loex, İngilizce çevirisi, çevirmenin {Rabi Arye Kaplan} notu)]. Bir yıllık rayiha tütsüsü 368 maneydi [=36.500 zuz = yaklaşık 132-215kg.]. Mesh yağı 12 logdu [5-6.6lt.]. Daimi *Minha korbanı*nın miktarı bir gün için 1/10 efadur [=yaklaşık 2,2lt.]. Elazar'ın tüm bunları tek başına taşınması imkansız görünmektedir. *Talmud Yerusalmi*, yine de Elazar'ın tıpkı Yaakov Avinu gibi mucizevi bir güce sahip olduğunu, aydınlatma yağını sağ elinde, rayiha tütsüsünü sol elinde, bir günlük *Minha*'yı boynunda, mesh yağını da

kuşağında rahatça taşıdığını kaydeder (*Talmud Yerusalmi* – Şabat 10:3). "Ümidini Tanrı'ya bağlayanlar, sürekli güç yenilerler" (Yeşayau 40:31) pasuğu böyle örnekleri tanımlar.

Bir görüşe göre ise Elazar bunları doğrudan taşımaktan değil, bunlarla ilgili taşıma görevlerini dağıtmaktan sorumludur. Yolculuktan önce Keati ailesinden bizzat seçtiği Leviler içinde kimlerin hangi eşyayı taşıyacağını o belirleyecek, kamp kurulacağı zaman da eşyaları onlardan geri alacaktır (Ramban; Sforno). Nitekim Keatiler'in yönetimi Elazar'a aittir (p. 32). Bu açıdan, önceki pasuklarda açıklanan kutsal eşyaların Keatiler tarafından taşınmalarının yönetiminden bahsediliyor da olabilir: "Koen [Gadol] Aaron'un oğlu Elazar'ın sorumluluğu [yukarıda sayılan ve Keatiler'in taşıyacağı eşyaların nakline ek olarak] aydınlatma yağı..." (*The Living Torah*).

Elazar ayrıca tüm Leviler'in amiri olarak (3:32) kamp sırasında görevlilere emir vermek, emirlerin bir an önce yerine getirilmesi için onları canlandırmak ve sıkıştırmaktan sorumlu olacaktır. Kamp düzeni içinde de *korban* işlemlerinin genel sorumlusu odur (Raşi).

Aydınlatma yağı – Menora'da kullanılan saf zeytinyağı (Şemot 27:20).

Rayiha tütsüsü – Bkz. Şemot 30:34-38.

Daimi Minha-korbanı – Her gün sabah ve akşam Ola-korbanı şeklinde getirilen Tamid-korbanına eşlik eden *Minha* ve *Neseh*'ten bahsedilmektedir (bkz. 28:5-8; Şemot 29:40; *The Living Torah*; *Daat Mikra*). Başka bir görüşe göre ise kastedilen,

יִשְׁתַּחֲוֶה לָהֶם וְחִיוֹ וְלֹא יִמָּתוּ בְּגִשְׁתָּם

19

אֶת־קֹדֶשׁ הַקִּדְשִׁים אֶהְרֶן וּבָנָיו יָבֹאוּ וְשָׂמוּ אוֹתָם אִישׁ אִישׁ

עַל־עֲבֹדָתוֹ וְאֶל־מִשְׁאוֹ: כ וְלֹא־יָבֹאוּ לִרְאוֹת כְּבֹלַע אֶת־הַקֹּדֶשׁ

20

וּמָתוּ: פ פ פ

20. [Bu sayede] – Sforno.

[Keatiler] – Mişkan'ın eşyaları yolculuğa tam olarak hazırlanmadan önce Keatiler'in içeri gelip onları görmeleri yasaktır. Öte yandan pasuk Aaron ve oğullarından bahsediyor da olabilir. Önce de belirtildiği üzere (p. 5 açk.), Koenler Parohet'i alıp, Aron'u görmeyecekleri şekilde tutarak onun üzerine örteceklerdir. Dolayısıyla alternatif bir çeviri "[Koenler] ... görmeye gelip ölmeyeceklerdir" şeklinde de olabilir (Daat Mikra).

Kutsal [eşyalar] – Targum Onkelos.

[Muhafazalarının içine] Yerleştirilirken – İbranice **KeVala**. Bu sözcüğün anlamı "**Bala** – Yutmak" köküyle bağlantılıdır. Bir kap, içine konan şeyi bir anlamda "yutar". Dolayısıyla burada kutsal eşyaların, özellikle Aron'un örtüldüğü sırada Leviler'in Buluşma Çadırı'na gelip bakmaları konusunda uyarı vardır (Targum Onkelos; Raşi; Saadya Gaon; İbn Ezra). Eşyaların hazırlanması yetki ve sorumluluğu sadece Koenler'e aittir. Benzer şekilde Mişkan yeni yerine ulaşıp yeniden kurulması gerektiğinde de önce Leviler oradan ayrılmalıydılar. Koenler daha sonra Aron'un örtülerini kaldırıp, Kodeş Akodaşim'deki yerine yerleştirecekler ve önünü Parohet ile örteceklerdir (Ramban).

Tanrı'nın Kutsal Mevcudiyeti (Şehina) Mişkan'ın üzerinde bir bulut sütunuyla görünür haldedir (Vayikra 16:2) ve en büyük yoğunlukla açığa çıktığı yer, Aron'un kapağı olan Kaporet'tir. Bu nedenle Koen Gadol bile, yılda bir gün, Yom Kipur'da, Kodeş Akodaşim'e geldiği zaman burada tütsü yakıp tüm odayı dumanla kaplamakla yükümlüdür (bkz. Vayikra 16:13 açk.). Daha ileride, Bet-Şemeş halkından bazı kişilerin Aron'a baktıkları için öldükleri görülmektedir (Şemuel I 6:19). Kodeş Akodaşim'e doğrudan girme hakkına ve buna uygun kutsiyet düzeyine sahip tek kişi Moşe Rabenu olmuştur (krş. 12:8).

Parohet, Aron'un üzerine örtülmek üzere yerinden çıkarıldığı sırada Şehina en güçlü haliyle orada olacak, onun hemen ardından Yukarı'daki Kutsal Mekanı'na dönecektir [yani gözden kaybolup bir anlamda "yutulacaktır"]. Keatiler bu sırada Buluşma Çadırı'na gelip, Aron'u görmemelidirler; aksi takdirde "**Mita Bide Şamayim** – Tanrı'nın Eli'yle Ölüm"ü hak edeceklerdir (Raşi; bkz. 1:51 açk.). Dolayısıyla burada iki yasak vardır: kutsalı görmemek ve kutsal eşyalara dokunmamak. Ayrıca, Aron'u taşırken bile ona dokunmaları yasaktır [Bu yasaklar 613 emre dâhil değildir; çünkü taşıma konusu temelde sadece çöl yolculuğu için günceldi (Ramban, Sefer Amitsvot, Şoreş 3)]. Aron sadece taşıma sınırları yoluyla taşınabilecektir (İbn Ezra).

Bu açıklamalar ışığında "**Tanrı'nın Kutsal Varlığı ortaya çıktığı zaman**" anlamı olabilir (İbn Ezra; Ramban). Ya da "**Kutsal Mekan parçalarına ayrıldığı [ve Parohet, Aron'u örtmek üzere indirildiği] sırada**" (İbn Ezra; Raşbam). Ya da "**anlık bir bakış bile atmasınlar**" (Midraş – Bamidbar Raba 5:9; Midraş – Tanhuma, Vayakel 7; Aktav Veakabala; Septuaginta). Ya da "**bir anda [=yutkunmaya yetecek kadar süre içinde] ölebilirler**" (Daat Mikra).

Aron'u görmek bile bu kadar ölümcül bir etkiye neden olabildiğine göre, On Emir levhaları Aron'a yerleştirildiği zaman çok daha dikkatli bir yöntem uygulanmalıydı. Bunun nasıl yapıldığı konusundaki açıklama için bkz. Şemot 25:21 açk. (Meam Loez).

¹⁹ Onlar için şunu yapın ki yaşamaya devam edebilsinler ve ölsünler: *Kodeş Akodaşim*'e yaklaşacakları zaman Aaron ve oğulları gelip, [Keatiler'i,] her biri kendi işinde ve yükünde olacak şekilde düzenlesinler.

²⁰ [Bu sayede, Keatiler] Kutsal [eşyalar, muhafazalarının içine] yerleştirilirken [onları] görmeye gelip, ölmeyeceklerdir.

19. Yaşamaya devam edebilsinler – Tam çeviriyle “yaşasınlar”. Burada yaptıkları önemli görev sebebiyle, yaşamlarının uzayacağından bahsediliyor da olabilir. Yani Moşe ve Aaron dikkatli davrandıkları takdirde Keatiler görevlerini hatasız bir şekilde yapacaklar ve bu şekilde uzun ömre hak kazanacaklardır. Aksi halde ise ölüm tehlikesi mevcuttur (krş. İbn Ezra).

[Keatiler'i] – Tam çeviriyle “onları”. Bir başka olasılık da “[kutsal eşyaları]” şeklindedir. Yani “onları [=kutsal eşyaları – Aron, Şulhan, Menora ve Mizbeahlar'ı – Keatiler'in] her biri kendi işinde ve yükünde olacak şekilde düzenlesinler”.

Her biri – Ya da “her kişi”. İbranice **İş İş**. “İş – Kişi” sözcüğü yetişkin ve olgun bir insanı belirtir. Bu da Leviler'e ait bu görevleri yerine getirebilmek için yeterli fiziksel ve eğitsel olgunluğa erişmiş olmanın şart olduğuna işaret eder (*Yad – Kele Amikdaş* 3:7).

İşinde ve yükünde – “[Kutsal eşyalarla ilgili] *İşinde* ve [omuzları üstünde taşıyacağı] *yükünde*” (İbn Ezra). Bir başka olasılığa göre buradaki “iş” ya da “hizmet”, Mişkan'ın kurulu hali sırasındaki görevi, “yük” de yolculuk sırasındaki görevleri ifade etmektedir (krş. p. 24, Sforno o.a.).

Alternatif bir açıklama: Her Levi'nin iki görevi vardır: Bazen eşyaları başka Leviler'in omuzlarına yükleyecek (“iş”), bazen de taşıma işini kendisi yapacaktır (“yük”). Birbirlerini dinlendirecekler, önceden belirlenmiş bir programa göre taşıma görevini dönüşümlü olarak gerçekleştireceklerdir (Malbim).

Düzenlesinler – Keatiler'in her biri belli bir hizmeti yerine getirmekle sorumlu olacaktır. Bu nedenle Keatiler o kadar iyi organize olmalıdırlar ki, Mişkan'a belirli bir düzenle yaklaşımları gerekmektedir. Aksi takdirde, kutsal görev için birbirleriyle yarışacaklar ve önce gelmek için acele edip, birbirlerini itip kakacaklar ve Mişkan'ın kutsiyetini bozacaklardır. Bu da Tanrı

katında onlar için ölüm kararı çıkmasına neden olabilecek bir durumdur (Sforno).

Bir keresinde *Bet-Amikdaş*'taki görevlerden biri olan *Terumat Adeşen*'i [her sabah *Mizbeah*'ın üzerindeki kül yığımından bir miktar kaldırıp *Mizbeah*'ın rampasının yanına bırakma işlemi (*Vayikra* 6:3 açk.)] yapmak için *Koenler* hızla *Mizbeah*'ın rampasını çıktıkları sırada meydana gelen kargaşada, bir *Koen* diğerini iter ve onun rampadan düşüp ayağını kırmasına neden olur. Dönemin *Bet-Din*'i bu koşuşturmanın tehlike arzettiğini görünce *Bet-Amikdaş*'taki görevlerin kura ile yerine getirilmesi kararını almışlardır. Bu doğrultuda, *Bet-Amikdaş*'ta her gün dört kura çekilirdi ve *Terumat Adeşen* için olanı, günün ilk kurasydı (*Mişna – Yoma* 2:2). Buna benzer olayların Leviler için gerçekleşmesinin önüne geçmek için *Koenler*'in düzeni sıkı bir şekilde sağlamaları şarttır.

Rambam'a göre (*Yad – Kele Amikdaş* 3:10), bu pasukta, *Koenler*'e başka bir görev daha verilmektedir. Sadece Keatiler'i görevlendirmekle kalmayacaklar, sınırlarını aşıp ölmemeleri için, onları kişisel olarak denetleyeceklerdir de.

Aron'u taşımak, Keatiler için sürekli ölüm tehlikesi anlamına gelecektir. Tanrı'nın, görev alacak kişilerin özel olarak atanmasını emretmesi, *Midraş*'taki iki görüşe göre, Keatiler'in bu tehlike karşısındaki iki olası tepkisinin sonucudur. Rabi Elazar ben Pedat'a göre Keatiler, içerdikleri tehlikeden dolayı, Aron'u taşımamayı tercih edeceklerdir. Tanrı bu nedenle, Aron'u taşıyacak kişilerin aktif olarak görevlendirilmesini emretmektedir. Rabi Şemuel bar Nahmani'nin görüşü ise bunun tam aksi yöndedir. Keatiler, Aron'u taşıma onuruna sahip olmaya o kadar hevesli olacaklardır ki, diğer özel eşyaları gözardı etmeleri tehlikesi doğacaktır. Bu nedenle Tanrı, Aron'u taşıma görevine özel olarak atama yapılmasını emretmektedir (*Midraş – Bamidbar Raba* 5:1).